

SINAI

DEN RIKTIGA PLATSEN AVSLÖJAD

BERG

|

AV JOEL RICHARDSON

ARABIEN

SINAI

DEN RIKTIGA PLATSEN AVSLÖJAD

BERG

I

AV JOEL RICHARDSON

ARABIEN

WINEPRESS

SINAI BERG I ARABIEN

Copyright © 2018 av Joel Richardson

Andra upplagan 2023

Alla rättigheter förbehållna. Ingen del av denna bok får reproduceras i någon form eller på något sätt – vare sig elektroniskt, digitalt, mekaniskt eller på annat sätt – utan skriftligt tillstånd från förlaget, förutom av recensent, som kan citera korta avsnitt i en recension.

Om inte annat anges är alla kartor och bilder framställda av författaren. Fotografierna i det första kapitlet kommer från Getty Images. Om inget annat anges är alla skriftreferenser i den svenska översättningen från Folkbibeln 15.

Ansvarig utgivare: Joel Richardson

Svensk översättning: Miriam Malmgren

Design: Mark Karis

ISBN:

*Till Sinais Gud och till den lilla skaran av föregångare som
har axlat både stigmat och smärtan av att bära Hans börda
för detta berg.*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ERKÄNNANDEN	7
INTRODUKTION	8
1. DEN TRADITIONELLA PLATSEN FÖR SINAI BERG	14
2. DET MODERNA SÖKANDET EFTER DET RIKTIGA SINAIBERGET	21
3. ATT FÖRLORA YAM SUPH	26
4. UTTÅGSÖVERGÅNGEN	34
5. SINAI BERG I MIDJANS LAND	52
6. ANTIKA JUDISKA, KRISTNA OCH ISLAMISKA TRADITIONER	73
7. PAULUS RESA TILL SINAI BERG	82
8. PAULUS PLACERADE SINAI BERG I ARABIEN	89
9. JEBEL AL-LAWZ	99
10. STENARNA ROPAR	109
EPILOG	135
APPENDIX	140

ERKÄNNANDEN

Jag skulle vilja tacka Jim och Penny Caldwell för att ni så troget bär den börda som Herren har lagt i era hjärtan för detta berg. Tack för er hjälp innan mitt första besök och för en välsignad tid av gemenskap efter min återkomst. Mina böner är att ni både ska kunna se och smaka den goda frukten av allt ert arbete. Jag skulle vilja tacka Geoff Stone inte bara för din utmärkta redigering utan också för all din hjälp, vägledning och rådgivning. Tack till Mark Karis för dina fantastiska idéer, din skarpa blick och dina färdigheter. Du gör alltid ett bra jobb. Slutligen, allt tack och all ära tillhör Jesus, min befriare, min upprätthållare, min längtan och mitt enda hopp. Alla folk ska komma och tillbe inför dig. *Maranata.*

INTRODUKTION

Klockan var 02:30 på morgonen när en liten grupp om sex personer oroligt navigerade två Toyota Land Cruisers genom natten, längs en extremt avlägsen och oasfalterad ökenväg i nordvästra Saudiarabien. Vi gjorde vårt bästa för att tyst glida förbi ett dussintal beduinläger och nå vårt mål innan det första böneuppropet vid 04:30. När vi närmade oss bergskedjan känd som Jebel al-Lawz, skannade vi ivrigt av väggkanten efter den stig som vi skulle följa djupt in i en dal, där vi skulle parkera våra fordon utanför området för att kanske få någon timmes sömn på ökengolvet. Vårt mål var att stiga upp tidigt och klättra till toppen av berget som Bibeln kallar Sinai berg.

Tidigare hade stora delar av berget inhägnats och förklarats som förbjudet område. Skarpskjutande säkerhetsvakter var stationerade i vakthytter vid bergets bas. På senare år hade säkerheten luckrats upp; vakterna hade försvunnit och delar av stängslet hade välts omkull. Det var numera tämligen oklart

exakt vad som var lagligt och vad som inte var det. Utifrån alla de rapporter som vi fått var det en chansning att försöka utforska berget. Delar av de nordvästra regionerna i Saudiarabien är lite som vilda västern. Min vän och guide hade rest dit två gånger de senaste åren och hade på en av resorna blivit arresterad. Andra som nyligen hade besökt området berättade att beroende på vem du stötte på kunde lokalbefolkningen antingen vara mycket vänliga eller rent ut sagt fientliga. Sammantaget ville vi inte chansa. Så vi bestämde oss för att glida in så obemärkt som möjligt. Vi hittade äntligen vägen till vårt gömställe i dalen, stängde av motorerna och gjorde vårt bästa för att ta en tupplur vid 04:00.

Bara ett par timmar senare, under den snabbt stigande heta saudiarabiska solen, vandrade vi uppför ett otroligt kargt berg. Det var helt fantastiskt. När jag flera veckor tidigare förberedde mig för resan och funderade på vad jag skulle stöta på, kände jag en känsla av helig rädsla krypa över mig. Ingenting kunde dock förbereda mig på den vördnad jag kände när jag väl var på plats. Under de kommande tre dagarna fortsatte vi att utforska berget och många av områdena runtomkring det. Känslan av förundran försvann aldrig, och jag bär den fortfarande med mig.

Medan jag besteg berget reflekterade jag över dess betydelse. Det är något med berget Sinai som är svårt att sätta fingret på. Detta var den faktiska platsen för den mest kraftfulla, synliga manifestationen av Gud för mänskligheten i hela främlingshistorien. Inte vid någon annan tidpunkt eller plats har Gud någonsin visat sig inför ett så stort antal vittnen på ett så öppet och kraftfullt sätt som Han gjorde på detta berg. Detta var själva platsen där Gud själv ”kom ner”. Detta var berget som i Nya testamentet beskrivs som täckt av ”flammande eld” i ”töcken, mörker och storm”, där de

närvarande hörde ”basunljud och en röst som talade sådana ord att de som hörde den bad att få slippa höra mer” (Heb 12:18-19). Till och med Moses förkunnade, när han såg detta att: ”Jag är skräckslagen och darrar” (v. 21). Detta är också berget dit Elia flydde och hörde Guds röst som en ”svag susning”. Som vi kommer att belysa längre fram är det troligen också platsen dit aposteln Paulus sannolikt reste kort efter sin omvändelseupplevelse på vägen till Damaskus och platsen där han skulle få en mer fullständig uppenbarelse av ”sitt evangelium” från himlen. Detta är ett berg som är dränkt av gudomlig historia. Jag är normalt sett inte en person som är särskilt känslig för sådana saker, men när jag var där var det som om jag fortfarande kunde känna ekon och efterklang av allt som utspelade sig på den platsen för så länge sedan. Jag har rest över hela världen; jag har varit i Israel flera gånger. Det råder ingen tvekan om att det är en djupt gripande upplevelse att besöka de faktiska platserna där de bibliska profeterna, Johannes Döparen, Jesus och lärjungarna levde och tjänade. Att besöka Jebel al-Lawz – som jag verkligen tror är det riktiga Sinaiberget – var dock den enskilt mest själsrörande och trosuppbyggande upplevelsen i mitt liv.

Sedan mitt första besök på berget, och efter att ha publicerat den här boken, har jag återvänt till Saudiarabien flera gånger och tagit med hundratals gäster dit. Faktum är att jag 2019 välsignades med att ha lett den första officiella kristna turistgruppen i kungarikets historia. Varje gång har vi tagits emot med en enorm värme och gästfrihet. Sedan dess har jag också fått många nya insikter och förståelser för berget. Därför har, där så är ansetts lämpligt, ny information lagts till i denna utökade andra upplaga.

Jag har alltid varit en person som, när jag upptäcker eller upplever något fantastiskt, älskar att dela det med andra.

Som sådan är min bön för den här boken att den på något sätt ska bidra till att vi får se detta berg avskilt, bevarat som ett världsarv och öppnat för världen så att många andra också kan fortsätta att besöka ”Guds berg” och uppleva samma känsla av helig vördnad som jag kände. Att de får bevittna en sådan historiskt kritisk plats och att känna samma heliga ekon. För undvikande av missförstånd vill jag dock vara tydlig med att även om den här boken presenterar och argumenterar för Jebel al-Lawz som det sanna Sinaiberget, är det inte på något sätt en heltäckande avhandling i ämnet. Exodusstudier kan snabbt bli ganska komplexa och varje grundlig behandling av ämnet skulle kräva en betydligt större volym än denna. Problemet är att den typen av verk tenderar att tilltala ett mycket litet antal specialister och forskare. Det är inte vad den här boken är. Den här boken är mitt bästa försök att gå igenom de viktigaste underliggande frågorna, samtidigt som jag på ett ansvarsfullt sätt interagerar med de mest uppdaterade och bästa studierna i ämnet för att presentera mina resultat på ett sätt som alla läsare lätt kan förstå och uppskatta. Som vi kommer att se, när man väl skär genom en del av den tjocka dimma som vetenskapen alltför ofta skapar, är ämnet faktiskt inte så svårt att förstå. En genomsnittligt tänkande människa kan mycket lätt förstå de primära argumenten och bevisen och själva göra en ganska solid bedömning därav. Berget Sinai tillhör alla, inte bara en liten grupp forskare.

Tiden är mogen. Inom Guds suveränitet har tiden kommit då Jebel al-Lawz nu äntligen är helt öppet, inte bara för arkeologer, utan för hela världen. Saudierna bygger för närvarande en massiv ”stadsstat” som heter Neom i hela västra Tabuk-regionen längs Röda havet där berget ligger och snart kommer området att vara redo för miljontals besökare.

Det är ingen slump att detta berg, till skillnad från alla andra bibliska platser i världen, har varit avskuren från omvärlden så länge. Den specifika tidpunkten för dess fulla exponering och uppenbarelse för världen ingen tillfällighet. I den nuvarande atmosfären av tilltagande otro har samma Gud som steg ner på berget inför massorna förordnat att det nu kommer fram ur de relativa skuggorna för att förundras över av en ännu större skara.

Även om platsen för berget Sinai inte på något sätt är en fråga om doktrin – ens förhållande till Gud påverkas inte av var vi tror att berget är beläget – betyder det dock inte att det är irrelevant. Detta berg är oerhört viktigt av flera anledningar. Utöver att bara vara ännu en plats av djup historisk och religiös betydelse, är det ett levande vittne. Berget i sig bär själva vittnesbördet om de outgrundligt mäktiga saker som skedde där. Ännu mer vittnar det om de saker som Herren kommer att göra i framtiden. När man läser den bibliska berättelsen om uttåget och de många bud som gavs på Sinai, var Herrens upprepade befallning att komma ihåg. ”Du ska *komma ihåg* Herren din Gud” (5 Mos 8:18, min kursivering). ”*Kom ihåg* och glöm aldrig, hur du i öknen väckte Herren din Guds vrede.” (5 Mos 9:7, min kursivering). ”*Kom ihåg* den här dagen då ni drog ut ur Egypten, ur trädhuset. Med strak hand förde Herren ut er därifrån.” (2 Mos 13:3, min kursivering).

Men här är vi nu och lever i en tid då det verkar som om hela världen har glömt. Det är därför jag tror att Herren har bevarat detta berg för denna tid. I en tid av otro, av cynism och förakt för allt som är heligt, skulle inte det vara som att Herren än en gång påminde världen om att komma ihåg? Under tiden fram till Jesu Messias återkomst, innan hela mänsklighetens utsedda dom, tror jag att Gud i sin stora barmhärtighet kommer

att använda detta berg som ett vittnesbörd och en basun för att ropa till en alltmer skeptisk och upprorisk värld. Som Han i århundraden har förkunnat från himlen, kommer Hans röst än en gång att dundra från bergstopparna:

"Omvänd er, ty Herrens dag är nära!"

1.

DEN TRADITIONELLA PLATSEN FÖR SINAI BERG

Berget Sinai är till skillnad från någon annan plats i världen, helt unik. På ingen annan plats har Gud faktiskt visat sig inför en så stor mängd människor. Detta är platsen där Herren kom ner i ett moln, åtföljd av åska, rök, eld och trumpeter ljudande från himlen. Det var här som Gud gav Mose de tio budorden och Tora. Detta är en av de mest centrala och grundläggande platserna inom den större storslagna frälsningsberättelsen. I ljuset av detta borde vi kunna anta att arkeologer och experter har någon relativ överenskommelse om var allt detta ägde rum. Bibelforskare måste ha en ganska god uppfattning om var berget Sinai ligger. Ingenting kunde dock vara längre från sanningen. 2013 samlades en grupp internationella forskare i Israel för att diskutera platsen för Sinai berg. Istället för att nå någon form av konsensus avslöjade detta kollokvium den enorma oenighet som råder inom det akademiska samfundet i detta ämne. Tragiskt nog finner man vid en genomläsning av många av böckerna och uppsatserna inom detta ämne att det finns ett överflöd av starkt uttryckta åsikter men väldigt lite överseende med dem med andra åsikter.

Den traditionella platsen för berget Sinai ligger söder om Israel, djupt inne på den egyptiska halvön, idag även kallad

Sinaihalvön. Men bara en liten minoritet av dagens forskare tror faktiskt att det är den korrekta platsen. Vid konferensen med internationella akademiker i Israel var det väldigt få som på allvar diskuterade den traditionella platsen som en trolig kandidat.¹ Ändå är detta det berg som kristenheten har hävdade är det verkliga Sinaiberget under de senaste sextonhundra åren. Innan vi kan diskutera platsen för det riktiga Sinaiberget måste vi titta närmare på historien om den traditionella platsen. Hur kom just detta berg att ses som Guds berg?

DEN TRADITIONELLA PLATSEN

Efter att kejsare Konstantin konverterat till kristendomen år 312 e.Kr., konverterade även hans mor Helena till tron.² År 326, vid en ålder av nästan åttio år, reste hon till det heliga landet för att identifiera olika relikier och platser förknippade med biblisk historia. Under sin resa lät hon bygga två kyrkor. Eusebius, den tidiga kyrkohistorikern, berättar om detta:

För denna kejsarinna, som beslutat sig för att fullgöra skyldigheterna av from hängivenhet till den Högste Guden... hade skyndat sig att undersöka detta ärevördiga land. Ty utan dröjsmål tillägnade hon två kyrkor till den Gud som hon tillbad, en vid grottan som hade varit skådeplatsen för Frälsarens födelse; den andra på berget för Hans himmelsfärd. Så gjorde Helena Augusta, den fromma kejsarens fromma moder, reste dessa två ädla och vackra hängivenhetsmonument, värda evig påminnelse, till Gud sin Frälsares ära och som bevis på hennes heliga iver.³

Det finns även en tradition som anger att Helena någon gång under sin resa reste till Sinaihalvön och lät bygga en liten kyrka för att skydda munkarna som bodde där samt ett torn den plats där munkarna trodde att den brinnande busken var. Den

tidigaste uppteckningen av denna tradition finns i Eutychius *annaler* från nionde århundradet.⁴ Det är sex hundra år efter att händelserna påstås ha inträffat. Flera hundratals år senare, på 1600-talet, finner vi traditionen upprepad i skrifterna av biskop Nectarius, som skrev den traditionella historien om Saint Catherine's Monastery, på det berg som kallas Symbolen för den Heliga Historien.⁵ Som en historiker dock noterar: ”Helenas pilgrimsfärd till Östern år 326 är väl autentiserad, men det finns ingen samtida referens till att hon gick in på Sinaihalvön.”⁶ Eusebius, den tidiga kyrkohistorikern, nämner sannerligen inget om att Helena besökte Sinaihalvön och inget annat historiskt stöd kan heller hittas.⁷ De tidigaste uppgifterna vi har om någon som besökte detta berg med uppfattningen att det var Sinai berg kommer från Theodoret av Cyrrhus som år 444 e.Kr. skrev om två munkar som hade rest till berget Sinai flera årtionden tidigare. Den första var Julian Saba som sägs ha byggt ett litet kapell på bergets topp 367 e.Kr. Idag står ett litet ortodoxt kapell på toppen som byggdes 1934 på ruinerna av ett kapell från 1500-talet. Lite drygt ett decennium efter Sabas besök besökte, enligt Theodoret, även en man vid namn Symeon den Äldre, platsen.⁸

Ungefär femtio år senare, 381-384 e.Kr., gjorde en kvinna vid namn Egeria en pilgrimsfärd till berget och beskrev sin resa i detalj i en dagbok som heter *Peregrinatio* eller ”Pilgrimsfärden”.⁹ Ungefär samtidigt reste en munk vid namn Ammonius från Alexandria till Sinai och bevittnade martyrdöden för ett par dussin av de munkar och eremiter som bodde där och bragdes om livet av de saracenerna, eller ismaeliterna, som levde i regionen. En del av Ammonius redogörelse följer:

Jag blev uppeldad av en önskan att se minnesvärda platser inklusive den heliga graven, platsen för uppståndelsen och andra platser som var förknippade med Herren Jesus Kristus. Efter att ha lovprisat på dessa platser bestämde jag mig för att söka det heliga berget Sinai. När jag gick ut på ökenfärden tillsammans med andra som var böjda för samma syfte, reste jag dit (från Jerusalem) med Guds hjälp på arton dagar. Och när jag hade bett stannade jag hos de heliga fäderna för att besöka deras flera celler till gagn för min själ... Några dagar senare överföll saracenerna vars sheykh (eller kung) hade dött, fäderna i deras celler och dödade dem. . . . De skulle ha gjort detsamma med oss, men en stor eld uppenbarade sig på berget som skrämde dem så de lämnade kvar sina kvinnor, barn och kameler.¹⁰

Mellan de fyra sena 300-talsberättelserna av Julianus, Symeon, Ammonius och Egeria är det tydligt att det vid denna tidpunkt hade utvecklats en populär tradition om just detta berg. Naturligtvis trodde munkarna och eremiterna som bodde på eller nära berget att det var Sinai under minst ett par decennier dessförinnan. Sådana observationer måste dock kvalificeras genom att notera att ingen av de två 300-talsskrifterna – *Onomasticon* av Eusebius (330 e.Kr.) och uppteckningar från Bourdeaux (333 e.Kr.) – nämner något om berget Sinai. Som en historiker noterar: ”Dessa tystnader tyder på att Sinais identitet fortfarande inte hade etablerats eller publicerats vid den tiden.”¹¹ Alltså pekar alla bevis som identifierar detta berg som Sinai berg på de traditioner som har utvecklats någon gång runt mitten av det tredje århundradet.

Lite över 150 år senare, någon gång mellan 548 och 565 e.Kr., gav kejsare Justinian i uppdrag att bygga ett enormt kloster där. Även om det traditionellt är känt som Saint

Catherine's Monastery, är dess officiella namn det heliga klostret på Sinaiberget. Komplexet är en serie byggnader, inklusive en massiv basilika och världens äldsta bibliotek, alla omgivna av en massiv mur, mellan tolv och femton meter hög. Berättelsen om Justinianus nedtecknades av hans officiella historiker Procopius. Enligt en källa från 1800-talet:

[Procopius] berättar att berget Sinai då beboddes av munkar, ”vars hela liv var en ständig förberedelse för döden” och att Justinianus, med tanke på deras heliga avhållsamhet från alla världsliga nöjen, lät uppföra en kyrka för dem och tillägnade den till den heliga jungfrun. Denna placerades inte på toppen av berget, utan långt nedanför; eftersom ingen kunde övernatta på toppen, på grund av de konstanta ljuden och andra övernaturliga fenomen som var märkbara där.¹²

Detta är en komplett översikt över alla de tidigaste attesten om det traditionella berget Sinai. Som Allen Kerkeslager, docent i antika och jämförande religioner vid Saint Joseph's University säger: ”Föreställningen att ”Guds berg” som kallas Sinai och Horeb var beläget i vad vi nu kallar Sinaihalvön har ingen äldre tradition som stöder den än från Bysantinsk tid.”¹³ Frank Moore Cross, den avlidne professorn emeritus i hebreiska och andra orientaliska språk vid Harvard University, sa exakt samma sak och tillade: ”Det är en av de många heliga platser som skapades för pilgrimer under den bysantinska perioden.”¹⁴ Före 300-talet finns det inga bevis för att någon trodde att just detta berg var Sinaiberget.¹⁵ Alla bevis pekar på att denna tradition inleddes med de egyptiska munkar som hade börjat flytta dit tidigare under det århundradet. När kejsare Justinianus beställde byggnationen av Saint Catherine's Monastery på 500-talet var

traditionen fast etablerad. Resten är historia, eller mer exakt, myt. Även om Saint Catherine's Monastery har en betydelsefull plats i kyrkohistorien, särskilt som det hänför sig till bevarandet av många ovärderliga bibliska manuskript, är berget i sig i själva verket inte mer än en mycket gammal turistattraktion.

Karta 1: Placeringen av det traditionella Sinaiberget

Det traditionella Sinaiberget

Ortodoxt kapell på toppen av det traditionella Sinaiberget

Muren till Saint Catherine's Monastery

2.

DET MODERNA SÖKANDET EFTER DET RIKTIGA SINAIBERGET

Så hur är det då med Jebel al-Lawz? När började berget känt som "Mandelberget" bli en populär kandidat som det riktiga Sinaiberget? Som vi kommer att se i senare kapitel är denna plats faktiskt den äldsta och mest välbevisade av alla kandidater. Trots detta faktum var, åtminstone här i väst, denna uppfattning nästan bortglömd fram till 1980-talet, då några äventyrliga utredare besökte berget och återvände till USA för att dela med sig av sina upptäckter. Den första i raden utredande upptäckare var Ron Wyatt, en man vars liv vissa säger var förebilden för filmkaraktären Indiana Jones. 1984 reste Wyatt, tillsammans med sina två söner, in i Saudiarabien för att undersöka al-Lawz. Även om de lyckades komma åt berget tillfångatogs de när de lämnade kungariket mot Jordanien. De arresterades och hölls nästan tre månader i ett saudiskt fängelse. Mindre än ett år senare kom Wyatt tillbaka med en man som heter David Fasold. Återigen utvisades de ur landet. Övertygad om att Jebel al-Lawz var det riktiga Sinai, försökte Wyatt informera sauderna om denna outgrundliga historiska och arkeologiska

skatt som de var förvaltare av. Kanske av nyfikenhet, kanske av skepsis var de dessa första möten med Waytt som fick de saudiska myndigheterna att stängsla av flera delar av berget och sätta upp stora skyltar som förklarade områdena förbjudna att beträda.

När han kom hem delade Fasold sina upplevelser och det han hade sett med James Irwin, den legendariska Apollo 15-astronauten och den åttonde mannen som gick på månen. Irwin delade i sin tur vad han hade hört med sin vän Bob Cornuke, då verkställande vice- vd för High Flight Foundation som Irwin var vd för. 1988 tog sig Cornuke och hans medarbetare Larry Williams in i Saudiarabien för att genomföra sin egen utredning. Cornuke och Williams är de första kända moderna utredarna som framgångsrikt vandrat till toppen av berget. Under ett andra besök tillfångatogs även Cornuke och Williams och de arresterades.¹⁶ Så småningom skrev de båda varsin bok som beskrev deras upprörande upplevelser och presenterade tesen om Jebel al-Lawz som det verkliga Sinaiberget.¹⁷

Karta 2: Platsen för Jebel al-Lawz

FAMILJEN CALDWELLS

Nästa stora steg framåt i utforskningen av berget kom 1992 när Jim Caldwell, en ingenjör som arbetar i kungariket, tillsammans med sin fru Penny och deras två barn gjorde totalt fjorton besök till berget. Under sina många undersökningar tog de tusentals fotografier och filmade timme efter timme. Under denna tid delade de sina fotografiska bevis med andra, men eftersom de fortfarande arbetade i kungariket, försökte de hålla en mycket låg profil. Detta gjorde att de kunde fortsätta att göra fler besök på berget än någon annan tidigare. Under sina många undersökningar gjorde Caldwell's flera mycket betydelsefulla upptäckter. De hittade ett enormt gravfält nära berget som kan vara platsen där de tre tusen israelitiska avgudadyrkarna begravdes (se 2 Mos 32:25-29). De upptäckte även många hållristningar och petroglyfer runt berget, av vilka många mycket väl kan ha lämnats av de gamla hebréerna under deras tid där. Deras mest häpnadsväckande fynd var den höga kluvna klippan på nordvästra sidan av berget som de lokala beduinerna tror var den klippa som Mose slog på med sin stav och från vilken Gud mirakulöst lät vatten forsa fram (se 2 Mos 17:6). Vi kommer att diskutera denna klippa mer i detalj längre fram.

2003 återvände familjen Caldwell till berget och tog med sig ett team bestående av Dr. Lennart Möller, professor i miljömedicin vid Karolinska Institutet i Stockholm; Dr. Glen Fritz, specialist inom miljögeografi; och Tim Mahoney, filmskaparen och producenten bakom serien *Patterns of Evidence*. Efter besöket blev både Möller och Fritz bland de mest engagerade anhängarna av att al-Lawz skulle vara det riktiga Sinaiberget. Från den egyptiska sidan av Röda havet hade Möller tidigare genomfört en omfattande undervattensfilmningsexpedition som dokumenterade vad som verkligen

ser ut att vara vagnar, hjul och vagnsaxlar på Röda havets botten. Hans fynd kan ses i filmen *The Exodus Revealed*. Möller skrev också en mycket grundlig bok i ämnet som heter *The Exodus Case*. Fritz fortsatte med att publicera sin doktorsavhandling, *The Lost Sea of the Exodus*, som sannolikt är den enskilt mest noggranna analysen av platsen för korsning av Röda havet som någonsin har skrivits.

YTTERLIGARE BESÖK

Flera andra har besökt platsen under åren men har förblivit anonyma. Dr. Sung Hak Kim, en läkare från Sydkorea som personligen tjänade guvernören i Meckaprovinsen under några år, besökte platsen flera gånger. Mellan 2016 och 2018 besökte Ryan Mauro, en välkänd underrättelseexpert vid Clarion Project och en frekvent gäst på Fox News, platsen vid några tillfällen och gjorde en film om sin tid där. Slutligen, ”allra sist... som för ett ofullgånget foster” (1 Kor. 15:8), var jag våren 2018 välsignad att själv kunna besöka platsen tillsammans med fem andra.

JEBEL AL-LAWZ FRAMTID

Sedan jag besökte berget har jag pratat med flera av de ovan nämnda som besökt berget långt innan jag gjorde det. Varje person jag pratat med delade inte bara en kvardröjande känsla av vördnad från sina upplevelser, utan de verkade också gripna av en börda att se platsen avskild och skyddad. Alla som har besökt platsen verkar dela en gemensam passion för att se berget bevarat. I första hand så att det kan undersökas ytterligare, utforskas och valideras och för det andra för att andra också ska kunna uppleva den förundran och inspiration som vi alla fann där. Var och en av dem som har besökt platsen har hittat ett sätt att göra sitt egna unika bidrag till att berätta

historien om denna heliga plats. Som diskuterades i inledningen är jag helt övertygad om att detta berg under de kommande åren kommer att bli alltmer erkänt av ett bredare segment av det akademiska och internationella samfundet, inte bara som en plats av enorm helig och historisk betydelse, utan som den faktiska plats där Skaparen själv personligen visade sig i historiens mest publika och kraftfulla teofani, dvs. synliga manifestation av Gud. På min senaste resa ställde någon frågan till den berömda bibliska arkeologen Eli Shukron vad han ansåg om berget som en kandidat som Sinai berg. Han responderade att det är den bästa av alla kandidaterna. I nästa kapitel kommer vi att börja diskutera några av de främsta anledningarna till varför detta berg måste erkännas och bekräftas som det sanna Sinaiberget.

3.

ATT FÖRLORA YAM SUPH

Som vi kommer att se, är det första tydliga skälet att tro att berget Sinai nu kan hittas i dagens Saudiarabien det faktum att Bibeln mycket specifikt lokaliserar övergången över havet till Aqababukten, även känd som Röda havet. Berget Sinai måste därför finnas någonstans i nordvästra Saudiarabien. Trots enkelheten i denna motivering har dock tradition och historia tillsammans gjort mycket för att sudda ut det som annars borde vara självklart. I det här kapitlet kommer vi att skära genom diset av falska traditioner och rensa bort två tusen år av förvirring.

Som vi undersökte i kapitel 1, är en av de viktigaste anledningarna till att platsen för det riktiga Sinaiberget har varit så fördunklat, kraften i kyrkans tradition. Genom att låta Saint Catherine's Monastery byggas i södra Sinai, gav kejsare Justinianus tydlig bekräftelse på ökenmunkarnas anspråk. Oavsett om detta var sant eller inte, låg efter det femte århundradet det romerska imperiets fulla vikt bakom den bysantinska tradition som angav att Saint Catherine's Monastery markerade platsen för berget Sinai. De logiska implikationerna var då enkla; eftersom berget Sinai låg på södra Sinaihalvön måste havsövergången vara någonstans på dess västra sida. Under de senaste sextonhundra åren är det alltså här majoriteten av de kristna har antagit att uttågsövergången över havet ägde rum.

Karta 3: Platsen för den traditionella havsövergången

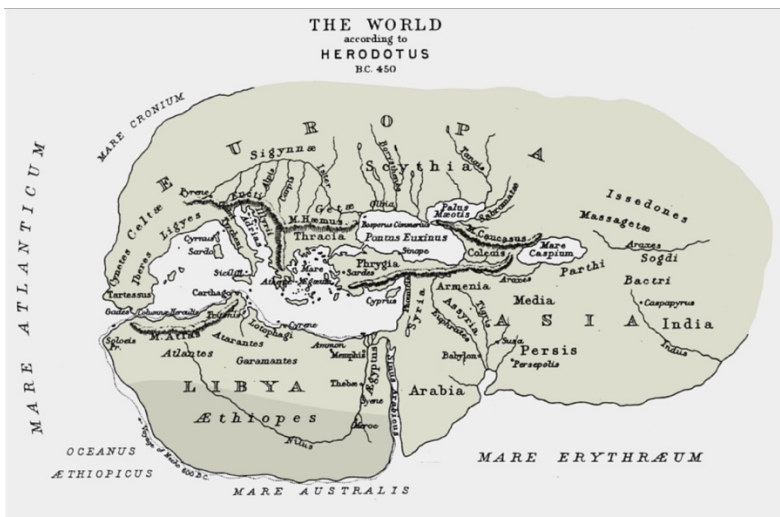
YAM SUPH

För att komplicera saken ytterligare finns det också en förvirrande översättningsfråga som behöver redas ut. Den specifika frasen som används i den hebreiska Bibeln för att beskriva platsen för havsövergången är *Yam Suph*. Medan det hebreiska ordet *Yam* betyder "hav", är innebörden av *Suph* i det här fallet inte alls lika tydlig. Forskare är dock överens om att det definitivt inte betyder "röd".¹⁸ Det stämmer! Den hebreiska frasen *Yam Suph*, översatt i nästan varje modern svensk Bibel som "Röda havet", är inte korrekt. Så hur kom denna felaktiga översättning in i våra biblar? Svaret beror i huvudsak på grekiska geografiska missuppfattningar. Låt mig förklara. Under det tredje århundradet f.Kr. gjordes en grekisk översättning av Gamla testamentet känd som Septuaginta. När översättarna kom till den hebreiska frasen *Yam Suph* använde de den grekiska frasen *Erythra Thalassa*, som betyder "Röda havet". Varför? För det var namnet som den grekiska världen använde för det vidsträckta hav som låg

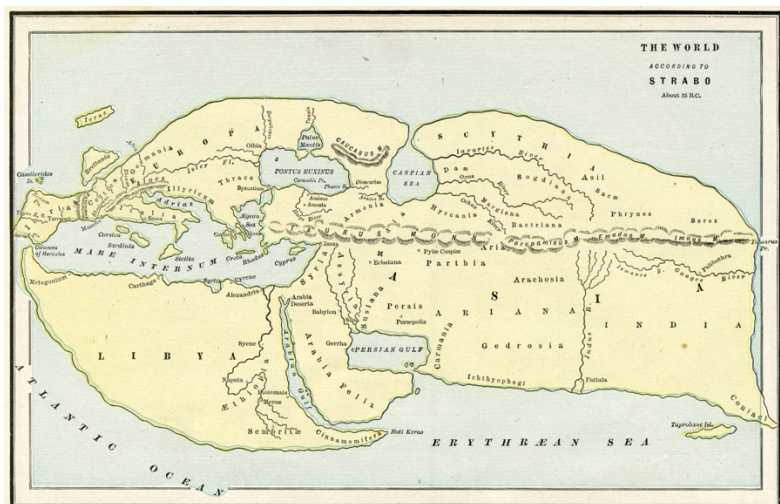
långt söderut, nedanför den arabiska halvön så långt som till Indiska oceanen och till och med Persiska viken.¹⁹ (Se karta 4 och 5) "Röda havet" var i grunden en övergripande term som användes för att hänvisa till det avlägsna havet som låg långt söderut. Det blir dock ännu mer komplicerat. De grekiska geograferna från denna period hade faktiskt ingen klarhet angående den bit mark som idag kallas Sinaihalvön. De klassiska grekisk-romerska geograferna verkar ha kombinerat Suezbukten och Aqababukten till ett enda inlopp som de kallade arabiska viken. I den grekiska uppfattningen om världen fanns det då helt enkelt Egypten i väster och den arabiska halvön i öster. Den bit mark som idag kallas Sinaihalvön var så obskyr att det nästan var som om den inte ens existerade.

Karta 4: Erythra Thalassa (Röda Havet)

Världskartor enligt Herodotus och Strabo

Resultatet av allt detta är att när översättarna av Septuaginta kom till hänvisningar till ett hav (yam) söder om Israel, antog de att de måste tala om Röda havet, eftersom

detta var det enda havet de kände till i det område. Så istället för att använda en bokstavlig översättning, infogade de sin egen tolkning och förde vidare de felaktiga grekiska geografiska missuppfattningarna från sin samtid till Bibeln. Så det var här den massiva snöbollen av misstag började. Sexhundra år senare används i Jeromes latinska Vulgataöversättning orden *Mare Rubrum*, som också betyder ”Röda havet”. Resten är som man säger historia. Eftersom Vulgatan har haft ett så vidsträckt inflytande på senare Biblar, har denna felaktiga översättning nu blivit helt förankrad i västerländsk tradition.

Karta 5: Periplus av Erythraeanskahavet

VASSHAVET ELLER GRÄNSHAVET?

Så vad är då den korrekta översättningen? För att stödja en havsövergång på den västra sidan av Sinai, hävdar traditionalister att *Suph* är ett egyptiskt låneord som syftar på ”vass”.²⁰ De hävdar alltså att *Yam Suph* faktiskt borde översättas som ”Vasshavet.”²¹ Eftersom vass är vanligt förekommande i sjöarna och myrarna norr om Suezbukten, är detta avgörande för var havsöverfarten ägde rum. Eller så lyder i vart fall argumentet.²² Denna syn är känd som Vasshavshypotesen.²³ Inom den akademiska världen har detta blivit konsensus synen. Så till den grad att motsatta åsikter ofta möts med hån. Trots detta finns det några forskare som inte håller med om denna översättning.²⁴ Bernard F. Batto, professor emeritus i religionsvetenskap vid DePauw University, säger: ”Trots dess popularitet vilar denna vasshavshypotes sannerligen på tunna bevis. En genomgång av dessa bevis plus nya överväganden gör det klart att hypotesen äntligen måste läggas till vila.”²⁵ Glen Fritz, vars mycket grundliga arbete *The Lost Sea of the Exodus*,²⁶ hänvisar med rätta till vasshavshypotesen som byggd på inget annat än ”språkliga gissningar och inte på Biblisk geografi”²⁷ Dessa hävdar att den korrekta översättningen är något som liknar ”slutets hav.”²⁸ Som Fritz påpekar, av de totalt 116 gånger som Bibeln använder ordet *Suph* eller en av dess varianter, finns det bara fyra sammanhang som kan argumenteras för att koppla ordet till vass eller någon sorts växt.²⁹ Däremot används ordet åttiosju gånger för att betyda ”slut”, ”upphöra”, ”förgås”, ”uppfylla”, ”konsumera”, ”hindra någon” eller något liknande.³⁰ I denna uppfattning är *Yam Suph* alltså havet vid den sydligaste änden av det utlovade landet.³¹ Alternativt är det: ”det fjärran knappt kända havet bort mot söder, vars gräns ingen kände till. Det

var havet vid landets ände.”³² Som vi kommer att se överensstämmer denna uppfattning perfekt med Skriftens konsekventa vittnesbörd. När vi förstår att den hebreiska frasen *Yam Suph* främst refererar till den vattenmassa som idag kallas Aqababukten, samma vatten som konsekvent används i Skriften för att hänvisa till Israels sydöstra gräns, då försvinner så mycket av den ackumulerade förvirringen och dimman.

Karta 6: Den ungefärliga platsen för Röda havets korsning

SLUTSATS

En uppfattning som först verkar ha uppstått bland ökenmunkarna blev så småningom validerad av den romerske kejsaren Justinianus. Med århundradenas gång blev denna tradition desto mer cementerad och därtill infekterad av Septuaginta och klassiska grekiska missuppfattningar om regionens geografi. Detta skapade den felaktiga översättningen av *Yam Suph* som Röda havet. Ironiskt nog skapade forskare som senare försökte rätta till denna felaktiga

översättning den lika orimliga översättningen ”Vasshavet”. Som ett resultat av hela denna trassliga röra har de flesta moderna forskare i dag uteslutande arbetat utifrån antagandet att den mirakulösa havsövergången ägde rum på den västra sidan av Sinaihalvön, norr om Suezbukten. Det är inte konstigt att de flesta genomsnittliga kristna är något vilse när de försöker förstå exakt var Herren delade havet och israeliterna gick över. Som vi kommer att se, dyker det trots den förvirring som länge har omgett detta ämne, upp övertygande argument för att havsövergången ägde rum genom Aqababukten när vi vänder oss till Skriften.

4. UTTÅGSÖVERGÅNGEN

Det första skälet till att vi kan vara säkra på att berget Sinai är i dagens nordvästra Saudiarabien är för att havsövergången i Exodus (Andra Mosebok) ägde rum på den östra sidan av Sinaihalvön, genom Aqababukten, som jag nämnde i förra kapitlet. Det finns flera sätt på vilka Skriften klargör detta. Låt oss först noggrant läsa igenom den bibliska redogörelsen för själva miraklet.

Sedan sade Herren till Mose: ”Varför ropar du till mig? Säg till Israels barn att de ska dra vidare. Lyft din stav och räck ut handen över havet och klyv det, så att Israels barn kan gå rakt genom havet på torr mark. Se, jag ska förhärda egyptiernas hjärtan så att de följer efter dem, och jag ska förhärda mig på farao och hela hans här, på hans vagnar och ryttare. Egyptierna ska inse att jag är Herren när jag förhärskar mig på farao, på hans vagnar och ryttare.” Guds ängel, som hade gått framför Israels här, flyttade sig nu och gick bakom dem. Molnpelaren som hade gått framför dem flyttade sig och tog plats bakom dem, så att den kom mellan egyptiernas här och israeliternas. Molnet var där med mörker, samtidigt som det lyste upp natten. Under

hela natten kunde den ena hären inte komma nära den andra. Och Mose räckte ut handen över havet, och Herren drev då undan havet genom en stark östanvind som blåste hela natten. Han gjorde havet till torrt land, och vattnet klövs itu. Israels barn gick rakt genom havet på torr mark, medan vattnet stod som en mur till höger och vänster om dem. Och egyptierna förföljde dem, alla faraos hästar, vagnar och ryttare, och kom efter dem ut till mitten av havet. Men vid morgonväkten såg Herren ner från pelaren av eld och moln på egyptiernas här och förvirrade den. Han lät hjulen på deras vagnar lossna så att det blev svårt för dem att komma fram. Då sade egyptierna: "Vi måste fly för Israel! Herren strider för dem mot Egypten." Och Herren sade till Mose: "Räck ut handen över havet så att vattnet vänder tillbaka över egyptierna, över deras vagnar och ryttare." Då räckte Mose ut handen över havet, och mot morgonen återvände vattnet till sin vanliga plats. Egyptierna flydde men möttes av det, och Herren strödde ut dem mitt i havet. Vattnet vände tillbaka och täckte vagnarna och ryttarna och hela faraos här som hade kommit efter dem ut i havet. Inte en enda av dem kom undan. Men Israels barn gick rakt genom havet på torr mark, och vattnet stod som en mur till höger och till vänster om dem. Så frälste Herren den dagen Israel från egyptiernas hand, och Israel såg egyptierna ligga döda på havets strand. 31 När Israels barn såg den stora makt som Herren hade visat mot egyptierna, fruktade folket Herren. Och de trodde på Herren och på hans tjänare Mose. (2 Mosebok 14:15-31)

Den första punkten som vi måste notera är att genom hela den bibliska berättelsen kallas platsen för den mirakulösa korsningen gång på gång för ett hav. Det hebreiska ordet *yam* används i hela Bibeln för att hänvisa till djupa vattendrag,

som Medelhavet, Röda havet, ibland Galileiska sjön eller till och med Döda havet. Den används aldrig för grunda sjöar eller kärr, såsom några av de korsningsplatser som föreslås norr om Suezbukten.

MURAR AV VATTEN

Även om det är vanligt bland en del traditionalister att skratta bort de dramatiska scener som skildras i Cecil B. DeMilles film *De tio budorden*, beskriver Skriften faktiskt ett hav som öppnar sig och bildar två massiva murar av vatten till höger och vänster om israeliterna. Bibelns beskrivning tillåter oss inte att göra om denna händelse till något naturligt förekommande fenomen som Herren lät hända i precis rätt ögonblick. De som försöker göra det tenderar att bara betona att den ”starka östanvinden” blåser, samtidigt som de minimerar många av de andra referenserna som finns genom hela Bibeln. Bland dessa beskrivningar är de referenser till de höga murar av vatten som bildades på vardera sidan om israeliterna. Som Douglas Stuart, professor i Gamla testamentet vid Gordon-Conwell Theological Seminary, med rätta säger:

Texten säger dock att vinden faktiskt tryckte bort en del av havet från den andra delen (”drev då undan havet... vattnet klövs i tu”, v. 21) och ”vattnet stod som en mur till höger och vänster om dem.” Termen som används för ”mur” här, *hōmāh*, syftar på en mycket stor mur – inte en liten stenmur eller stödmur utan alltid en enormt stor (vanligtvis en stads) mur, som tornar upp sig över israeliterna, som marscherade på torrt land med murar av vatten på vardera sidan av dem. Det framgår tydligt av de beskrivningar som ges att havet som israeliterna gick igenom var djupt vatten, inte grunt. En vattenmur i storleken av en stadsmur på vardera sidan av

dem innebär att en djup vattenmassa delas, inte bara uttorkning av ett grund eller uttorkning av våt terräng. Även användningen av termen yam ("hav") här antyder vattnets djup. Yam används aldrig för träsk eller lera utan används konsekvent för att beskriva stora vattendrag (vad vi antingen skulle kalla sjöar eller hav).³³

Moses fortsätter med att ta dra dessa beskrivningar ännu längre. Efter att Faraos armé uppslukades av att havet stängdes över dem, bröt Mose och israeliterna ut i en jublande triumfsång. Om vi tar hans ord för en faktisk beskrivning, så kan hans beskrivning av ödet för Faraos elitsoldater helt enkelt inte förstås ha ägt rum i något grunt träsk. Begrunda hans beskrivning:

Faraos vagnar och här kastade han i havet, hans utvalda krigsmän dränktes i Röda havet. Djupen täckte dem, de sjönk till botten som stenar. Av din näsas fnysning dämades vattnen upp, böljorna reste sig som en mur, vattenströmmarna stelnade i havets djup. Fienden sade: Jag ska förfölja dem, jag ska hinna upp dem, jag ska dela upp bytet, släcka min hämnd på dem. Jag ska dra mitt svärd, min hand ska förgöra dem. Du andades på dem och havet täckte dem, de sjönk som bly i de väldiga vattnen. (2 Mosebok 15:4-5,8-10)

Mose hänvisar till platsen för övergången som att ha skett genom "havets djup" och "djupen". Som den judiske kommentatorn Nahum Sarnah noterar, är ordet som används här det hebreiska *tehomot*, som är "den intensiva pluralformen av *tehom*, termen för de kosmiska, avgrundsvatten som ligger under jorden, som nämns i 1 Mosebok 1:2."³⁴ I början var Guds Ande över den mörka, djupa, kaotiska avgrunden, inte en kärr eller grund sjö. Stuart

säger att detta ord ”konsekvent hänvisar till havet i Gamla testamentet.”³⁵ Bibeln säger att Faraos bästa soldater sköljdes över av det mäktiga vattnet och sjönk till havets botten som stenar. Moses använder också andra mycket ovanliga termer. Till exempel, snarare än bara naturliga vindar, säger Moses att de var fnysningar från Herrens näsborrar. Naturligtvis behöver vi inte ta detta i en strikt bokstavlig mening, även om det pekar på vindarnas mirakulösa, gudomliga natur och inte på någon annan naturlig eller vetenskapligt förklarabar händelse. Som Stuart säger, ”vinden beskrivs som att den kommer speciellt från honom som om han hade blåst upp den med sina näsborrar - inte bara en vind som hände längs med.”³⁶ Om man är benägen att förstå havsövergången genom en mer naturalistisk lins, då bör Moses nästa mycket ovanliga kommentar ta bort allt tvivel om dess mirakulösa natur. Mose säger att ”vattenströmmarna stelnade i havets djup”. Detta tycks dra slutsatsen att de formade sig till någon slags ”fast massa”.³⁷ Vissa judiska kommentarer hävdar att vattnet faktiskt frös till fast form. HaChaim, den medeltida judiska kommentatorn säger att Gud, ”härddade de djupa delarna av vattnet och delade sedan den övre delen av havet, som inte var härdat. Detta gjorde det möjligt för judarna att lätt gå över, de gick på det stelnade lägre vattnet, genom stigen i de övre vattnen.”³⁸

I verserna som hänvisar till Mose och uttåget, innebär det språk som används för övergången över havet något som är mycket större än någon naturligt inträffad händelse. I Jesaja frågar profeten: ”Var det inte du som torkade ut havet, det stora djupets vatten, och gjorde havsdjupen till en väg där de återlösta kunde gå fram?” (Jes 51:10). Senare talar Jesaja om Herren som Han ”som lät sin härliga arm gå fram vid Moses högra sida, han som klöv vattnet framför dem och gjorde sig

ett evigt namn, (Jes 63:12). Ordet som Jesaja använder för ”klöv” är det hebreiska *baqa*, vilket betyder att dela eller klyva i tu. I Psaltaren 78:13 får vi veta att Gud ”klöv havet och förde dem igenom, han lät vattnet stå som en mur.” Nehemja förklarar att Gud ”delade havet framför dem, och de gick genom havet på torr mark” och deras förföljare ”sänkte du i djupet, som en sten i väldiga vatten.” (Neh 9:11). Mer än att bara använda en vind för att torka upp havet, säger Psalm 74:13 att Gud ”delade havet med din makt”. Detta är helt i linje med Mose tidigare beskrivning där han upprepade gånger beskrev händelsen som att den inträffade genom Guds hand. Bibelforskaren Alec Motyer beskriver Moses segerpsalm (se 2 Mos 15): ”Inom de två avsnitten om ’Herrens hand’... finns det sexton förekomster i hebreiskan av andra person singular, antingen som ett verb eller ett pronomen, som understryker Herrens personliga aktivitet i den stora segern. Handen är organet för personligt ingripande och handling – Gud gjorde det, och han gjorde det själv”³⁹

Så trots vissas ansträngningar att minimera den mest mirakulösa befrielsen i hela frälsningshistorien som något som kan förklaras vetenskapligt, måste uttågsövergången ses som ett oerhört gudomligt ingripande, ett mirakel av högsta form; Härskarornas Herre klöv själv bokstavligen havet itu för att befria sitt älskade och utvalda folk. Den mäktigaste armén i världen vid den tiden svaldes av de destruktiva vågorna och sjönk som bly till botten av havsdjupet. Bibeln använder den här typen av språk eftersom det är precis vad som hände. Att påstå att allt detta ägde rum i de grunda myrarna eller sjöarna norr om Suez är att reducera Bibelns ord till ett överdrivet och flamboyant prat. Om vi accepterar Skriftens ord på ett sätt som bara ens angränsar till en faktisk läsning, så måste övergången ha skett vid Aqababukten.

Enligt min uppfattning är de alternativa traditionalistiska berättelserna helt enkelt inte ett alternativ.

ELOT OCH EDOM

Ett ytterligare bevis på att övergången ägde rum genom Aqababukten, finner vi flera mycket tydliga geografiska beskrivningar som ingen seriös student av Bibeln kan ignorera. Låt oss undersöka de viktigaste av dessa passager. Genom de tjugofyra verserna i Bibeln som hänvisar till Röda havet (*Yam Suph*), kopplar inte en enda vers det till vattenmassorna norr om Suez. Flera passager kopplar den dock tydligt till Aqababukten. Den tydligaste av dessa är 1 Kungaboken 9:26, där vi läser att "Kung Salomo byggde också en flotta av i Esjon-Geber, som ligger vid Elot, på stranden av Röda havet, i Edoms land." Den antika staden Elot (dagens Eilat i Israel) låg vid Röda havets strand i Edom. Edom låg strax norr om Aqababukten. Om detta var den enda versen som identifierade platsen för Röda havet, skulle det vara tillräckligt för att avgöra debatten.⁴⁰

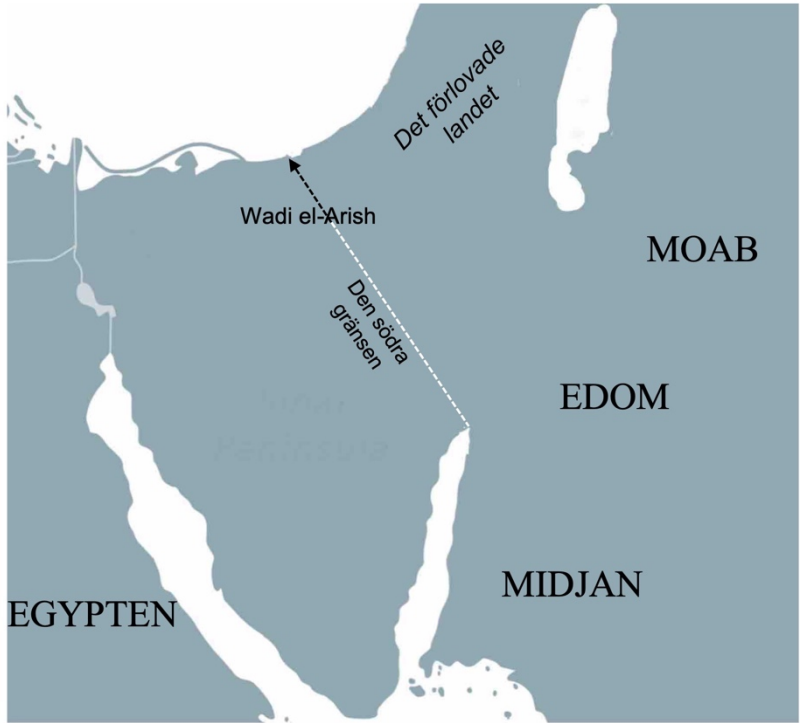

Karta 7: Eilat / Eloth / Edom

Märkligt nog säger James K. Hoffmeier, professor i Gamla testamentet och främre österns arkeologi, efter att ha erkänt att det här avsnittet är ett problem för den traditionella uppfattningen, att ”Vi kanske aldrig får veta varför Aqababukten kallas *yam sūf* i 1 Kungaboken. 9:26, men denna ensamma referens är otillräckligt bevis.”⁴¹ Hoffmeier har det mycket felaktiga intrycket att denna passage är en anomali, den enda gången *Yam Suph* används för Aqababukten. Hoffmeier kunde inte ha fått det mer om bakfoten. Som vi redan har sagt, finns det inte en enda vers som förbinder *Yam Suph* med sjöarna norr om Suez, medan det finns flera som förbinder den med Aqababukten. Låt oss titta på de andra avsnitten.

DET FÖRLOVADE LANDETS SÖDRA GRÄNS

En annan mycket viktig referens till platsen för *Yam Suph* finns i 2 Mosebok där Herren definierar den södra gränsen för det utlovade landet. Herren sade till Mose: ”Jag ska låta ditt lands gränser gå från Röda havet till filistéernas hav och från öknen till floden, för jag ska ge landets invånare i er hand och du ska driva bort dem från dig.” (2 Mos 23:31). Israels södra gräns skulle sträcka sig från *Yam Suph* till filistéernas hav, som helt enkelt är Medelhavet vid dagens Gazaremsan. Det enda sättet som denna beskrivning kan ge någon mening är om Israels södra gränslinje skulle gå från spetsen av Aqababukten (*Yam Suph*) nordväst till Medelhavskusten, som i huvudsak är den södra gränsen för Israel idag, löpande från Eilat till Gazaremsan. Om Herren här syftade på sjöarna norr om Suez, skulle en sådan gränslinje vara orimlig. Det skulle lämna en liten bit land längs den norra kusten av Sinai, men på den östra sidan skulle den vara helt öppen.

Karta 8: Det förlovade landets södra gräns

JEREMIAS PROFETIA MOT EDMO

En annan viktig passage som hänvisar till *Yam Suph* finns i Jeremia, där profeten beskriver Herrens dom över Edom. När Edom förstörs, var står det då att ropet från de som förgörs kommer att höras? Det är Röda havet (*Yam Suph*):

Hör därför vad Herren har beslutat om Edom och tankarna som han tänkt om dem som bor i Teman: Även de minsta i hjorden ska släpas bort, och deras betesmark ska häpna över dem. Vid dånet av deras fall bävar jorden. Man skriar så att ljudet hörs ända till Röda havet. (Jer 49:20-21)

Röda havets (*Yam Suph*) närhet till Edom är tydligt här. Som de berömda tyska kommentatorerna C.F. Keil och Franz Delitzsch noterar, ”vändas rop från det förtappade folket kommer att höras på Röda havet.”⁴² När Herrens dom faller, sägs folket i Edom ge ut ett skri som kan höras till det angränsande *Yam Suph*. Uppenbarligen kommer ropen inte att höras 320 km bort i regionerna norr om Suez. Vi har nu tre tydliga passager där *Yam Suph* används för Aqababukten. Hoffmeiers påstående att 1 Kungaboken 9:26 är en ”ensam referens” är helt enkelt inte korrekt. Men det finns ännu fler.

YAM SUPH I EDOM

Ett annat exempel finns i 4 Mosebok där vi läser att israeliterna ”bröt upp från berget Hor och tog vägen mot Röda havet för att gå omkring Edoms land.” (4 Mos 21:4). Återigen är det omöjligt att få en sådan passage meningsfull om det syftade på sjöarna norr om Suez. Sådana skrivningar är bara geografiskt meningsfulla om israeliterna passerade Aqababukten i Edom. Ännu ett exempel finns i Femte Mosebok där Mose beskriver Israels vandringar: ”Så vände vi om och gick mot öknen, på vägen mot Röda havet, så som Herren hade sagt till mig. Det tog lång tid att ta oss runt Seirs bergsbygd.” (5 Mos 2:1). Här ligger *Yam Suph* intill berget Seir, ett framträdande berg i Edom.

Passage efter passage använder Bibeln *Yam Suph* för att hänvisa till Aqababukten.⁴³ Tvärtemot Hoffmeiers påståenden finns det inte ett enda avsnitt i Bibeln som lokaliserar *Yam Suph* på den västra sidan av Sinaihalvön.

ETT UNDANTAG?

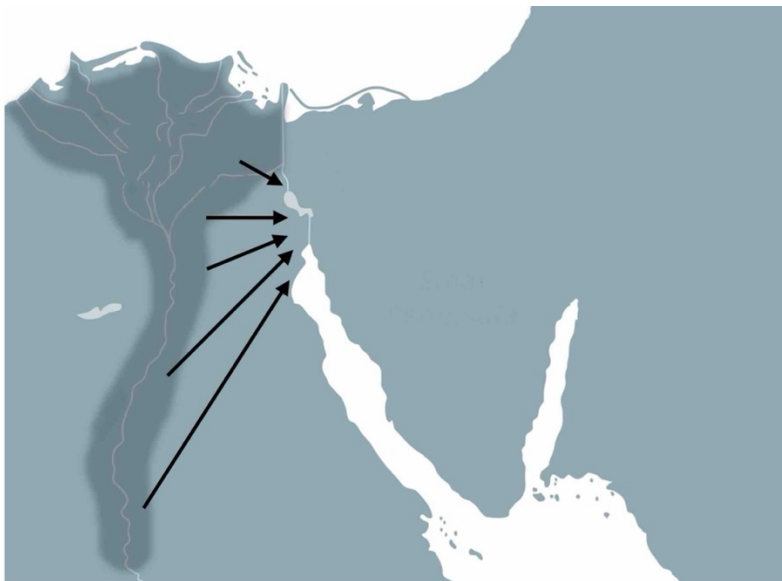
Det enda undantaget i hela Bibeln som traditionalister konsekvent använder i sina försök att bevisa att *Yam Suph*

ibland kan hänvisa till de myrrika sjöarna norr om Suezbukten är 2 Mosebok 10:19: ”Och Herren vände vinden och lät en mycket stark västanvind blåsa. Den tog tag i gräshopporna och kastade dem i Röda havet, så att inte en enda gräshoppa blev kvar inom hela Egyptens område.” Det vanliga antagandet är att denna västanvind drev gräshopporna i döden i myrarna och sjöarna norr om Suezbukten. Det finns i vart fall tre problem med detta.

För det första som Douglas Stuart noterar, är ”Termen som här översatts med ”Röda havet” är *yam suph*, översatt till ”Sea of Reeds” (*Sw. ”Vasshavet”*) av många kommentatorer, en alldeles för begränsad vattenmassa för det scenario som beskrivs här.⁴⁴ Med andra ord, de sjöarna och kärrmarker som de flesta traditionalister hävdar att gräshopporna drevs in i var alldeles för små för att ha absorberat gräshopporna som ” täckte hela marken... [i Egypten]” (2 Mos 10:15).

För det andra, när de väl hade fördrivits, sades de specifikt att de inte längre var i Egyptens land/område. Som vi kommer att gå igenom nedan, definierar Bibeln att Egyptens land inkluderar sjöarna norr om Suez.

Det tredje problemet gäller formen på Egyptens land. Återigen noterar vi att texten säger att gräshopporna täckte hela Egyptens land. Eftersom det traditionalistiska argumentet är att *Yam Suph* här syftar på ”Vasshavet”, närmare bestämt de sumpiga sjöarna norr om Suez, skulle detta betyda att gräshopporna i södra Egypten skulle ha varit tvungna att ha blåst i nordöstlig riktning, medan gräshopporna runt norra Nildeltat skulle ha behövt ha blåsts i sydvästlig riktning. Vindarna blåser dock inte i motsatta riktningar samtidigt. Eftersom vindarna sades blåsa från Medelhavets riktning skulle de ha blåst i sydvästlig riktning och därmed drivit gräshopporna mot Aqababukten.

Karta 9: Egyptens land

När allt är sagt och gjort finns det inte en enda vers i Bibeln som tydligt kan visa sig använda *Yam Suph* för att referera till vattenmassorna på den nordvästra sidan av Sinaihalvön. Varje enskild vers där *Yam Suph* är kopplad till andra geografiska platser, används den alltid för Aqababukten. Är det möjligt att termen *Yam Suph* kunde ha använts för både Aqababukten och Suezbukten? Kanske, men om vi ska vara ärliga med de bibliska uppgifterna, måste vi erkänna att Bibeln inte ger oss några sådana bevis. Istället pekar det tunga bevisen från Skriften oss till Aqababukten som den vattenmassa som avsågs med termen *Yam Suph*.

RÖDA HAVET ENLIGT JOSEFUS

Utanför Bibeln kan ytterligare bevis för övergången vid Aqababukten hittas i vittnesbördet från Josefus, den judiska

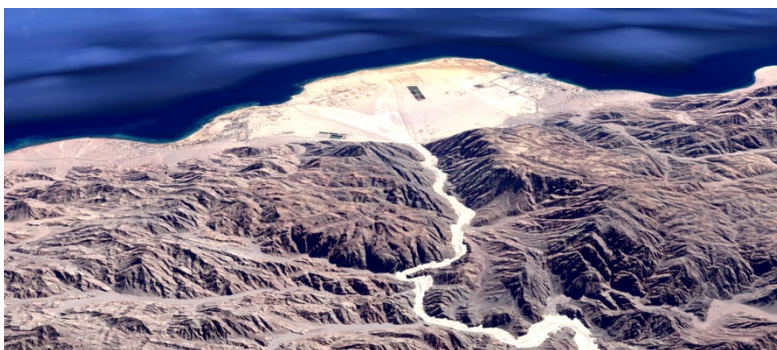
historikern från det första århundradet. Josefus beskriver specifikt platsen för den mirakulösa havsövergången som att på båda sidor ha varit nära omsluten av ofantligt höga och karga berg:

När nu egyptierna hade kommit över hebréerna, förberedde de sig för att strida mot dem, och med sin skara drev de dem till en trång plats; Ty antalet som förföljde dem var sex hundra vagnar med femtiotusen ryttare och tvåhundra tusen fotfolk, alla beväpnade. De intog även de passager genom vilka de föreställde sig att hebréerna kunde fly och stängde in dem mellan otillgängliga branter och havet; ty det fanns [på varje sida] en bergsrygg som slutade vid havet, vilka var oframkomliga på grund av dess ojämnheter och hindrade deras flykt; därför pressad de mot hebréerna med sin här där bergens åsar var tillslutna med havet; hären placerade de vid bergens krön, för att de skulle beröva dem varje passage in till slätten.⁴⁵

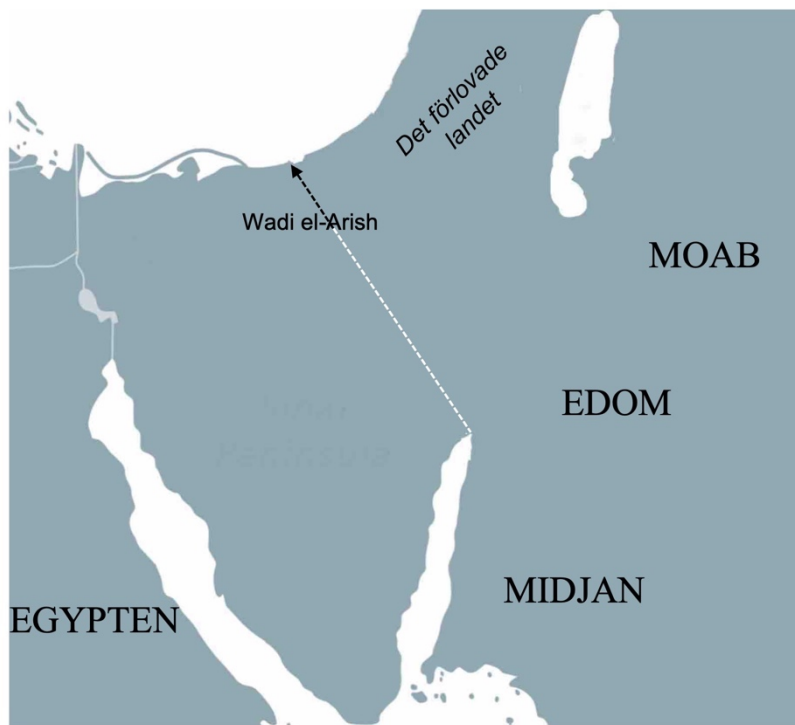
Josefus kunde inte ha beskrivit kustlinjen i Aqababukten bättre. På båda sidor är mycket av dess stränder kantade av ytterst oländiga berg. Om man till exempel skulle kartlägga höjden på bergen som löper längs den västra sidan av Aqababukten, varierar de från cirka 270 meter höga till uppåt drygt 900 meter. Men när vi ser till området norr om Suez når det sällan en höjd av mer än 30 meter.

Vissa har invänt mot att använda Josefus som ett stöd för en Aqaba-övergång eftersom han på andra ställen uppger att resan ut från Egypten till *Yam Suph* tog bara tre dagar.⁴⁶ Josefus misstag beror troligtvis på att han beräknade tiden det tog att nå *Yam Suph* baserat på antagandet att israelitens två läger betydde två nätter i lägret och tre dagars faktiska resor. Hans felaktiga beräkningar ändrar dock inte det faktum att

han ansåg att havsöverfarten var i Aqaba. För det första, som vi kommer att diskutera mycket mer i detalj i kapitel 6, trodde Josefus att berget Sinai låg nära Midjan, som på hans tid var en välkänd stad på östra sidan av Aqababukten.⁴⁷ För det andra, kan Josefus beskrivning av övergångsplatsens fysiska egenskaper bara förenas med Aqababukten. Även det bästa försöket att identifiera någon plats nära Suez som kan matcha Josefus beskrivningar, faller på sin orimlighet. Direkt norr om Suez ligger ett berg som heter Jebel Ataqa. Även om detta verkligen är ett högt berg, ligger det 16 km väster om stranden.⁴⁸ Den andra sidan, kanalens östra strand, är en ökenslätt. Josefus beskriver att båda sidorna av övergångsplatsen var instängda av oframkomliga bergsryggar. Det finns helt enkelt ingenstans i närheten av Suez som vi kan peka på som stämmer överens med Josefus beskrivningar. Om Josefus beskrev en verklig plats, kunde han bara ha talat om Aqababukten.⁴⁹

Aqababuktens västra kust (© 2018 Google Earth)

Karta 10: Wadi el-Arish / Egyptens bäck / Egyptens gräns

EGYPTENS GRÄNS

Innan vi avslutar vår diskussion om vad Bibeln säger om denna fråga, måste vi också överväga ett annat kritiskt bibelbevis för en övergång vid Aqababukten. Bibeln är ganska tydlig när det gäller att definiera gränsen till Egypten. Det är ”Bäcken i Egypten, nu känd som Wadi el-Arish, den naturliga gränsen mellan sydvästra Negev och regionerna på den nordöstra Sinaihalvön.”⁵⁰ Wadi el-Arish ligger 225 km öster om Port Said i Egypten (den norra änden av Suezkanalen) och 48 km väster om Gazaremsan.

När Herren definierade det utlovade landet för Abram, definierade han det som att det sträckte sig ”från Egyptens

flod [i sydväst] ända till den stora floden, floden Eufrat [i norr]" (1 Mosebok 15:18). I andra avsnitt finner vi termerna "Egyptens flod" och "Egyptens gräns" användas omväxlande. Den södra gränsen för Salomos herradöme, till exempel, definierades av "filistéernas land" och "Egyptens gräns" (1 Kungaboken 4:21). Sålunda beskrivs filistéernas bibliska land, nu känt som Gazaremsan, som gränsen till Egypten. På andra ställen definieras Israels södra gräns som att den sträcker sig "till Egyptens bäckravin" (1 Kungaboken 8:65). I 4 Mosebok 34:5 definieras Israels sydvästra gräns som "Egyptens bäckravin och gå ut vid havet." I ytterligare ett stycke används samma beskrivning för den sydligaste stammen av Judas sydvästra gräns (Jos 15:4).

I ljuset av allt detta finns det ytterligare ett kritiskt bevis på att utvandringen över havet måste ha ägt rum på den östra sidan av Sinaihavet. Bibeln informerar oss om att när israeliterna nådde Röda havet var de inte längre i Egypten. Skriften säger att "När farao hade släppt folket förde Gud dem inte genom filistéernas land" (2 Mos 13:17), istället ledde Herren dem, "genom öknen mot Röda havet" (2 Mos. 13:18a). Sedan skrev Mose att "Israels barn drog ut ur Egypten i ordnade grupper" (v. 18b). Så någonstans under sin marsch till Röda havet hade israeliterna tagit sig ut ur Egyptens land. Detta upprepas igen i nästa kapitel där det står att när Farao och hans arméer närmade sig israeliterna vid Röda havet, "blev de mycket förskräckta" och sa till Mose: "Fanns det inga gravar i Egypten, eftersom du har fört oss hit för att dö i öknen? Vad har du gjort mot oss? Varför förde du oss ut ur Egypten?" (2 Mos. 14:10-11). Återigen är denna punkt kritisk. Israeliterna hade ännu inte korsat havet, men det var de redan utanför Egyptens land. Som vi såg ovan placerar Bibeln gränsen till Egypten cirka 225 km öster om

Nildeltat. Om vi inte vill motsäga de bibliska definitionerna av Egyptens land, är det därför omöjligt att säga att israeliterna befann sig utanför Egyptens land, samtidigt som de förblev nära de myraktiga sjöarna nära Nildeltat. När farao lät omringa israeliterna mot Röda havet, utanför Egyptens land, måste de ha befunnit sig vid Akababukten.⁵¹

SLUTSATS

Sammanfattningsvis, när vi överväger vad Bibeln säger om platsen för övergången över havet vid uttåget ur Egypten, pekar allt mot Aqababukten. För det första, när vi betraktar det bibliska språket som används för att beskriva ett "hav", "djupet" och "djupen", pekar bevisen oss mot Aqababukten och inte mot de grunda sjöarna eller myrarna norr om Suez. För det andra, när Bibeln specifikt nämner platsen för Röda havet, är det alltid bredvid staden Eilat och landet Edom. För det tredje använde Herren Röda havet för att definiera det utlovade landets sydöstra gräns. Sådana beskrivningar blir bara meningsfulla om Herren syftade på Aqababukten. För det fjärde hänvisar Josefus till platsen för korsningen som omgiven av höga och oframkomliga berg på båda sidor. Återigen beskriver detta topografin längs Röda havets kust, men inte områdena norr om Suez. För det femte och slutligen, den bibliska definitionen av Egyptens gräns placerar övergången till den östra sidan av Sinaihalvön och inte på den västra sidan av Suez. Alla bibliska och historiska bevis uppvisar oss om att övergången skedde vid Aqababukten. Trots den månghundraåriga traditionen att placera övergången norr om Suezbukten, kan denna uppfattning helt enkelt inte förenas med Skriftens vittnesbörd. Konsekvenserna av detta, när det kommer till platsen för

berget Sinai, är ofrånkomliga. Berget Sinai måste ligga öster om Röda havet i dagens Saudiarabien.

De karga bergen runt Aqababukten (© 2018 Google Earth)

5.

SINAI BERG I MIDJANS LAND

Förutom att ligga öster om Aqababukten ger Bibeln oss ett andra viktigt vittnesmål om platsen för berget Sinai. Som vi kommer att se, beskriver Skriften berget Sinais placering som antingen inom eller bredvid Midjans land. Därför är det viktigt att lokalisera Midjan. Vissa hävdar att midjaniterna var en helt och hållet nomadisk folkgrupp som aldrig hade ett specifikt eller definierbart hemland.⁵² Det är sant att midjaniterna genom hela den bibliska historien uppträder på ganska många olika platser. Strax efter Deboras och Baraks tid till exempel, ses midjaniter attackera Israel från sydväst, nära Gaza (se Dom 6:3-4). Under Gideons tid, ungefär hundra år senare, uppträder midjaniterna långt mer norrut och öster om Israel (se Dom 7-8). På intet sätt ändrar dock något av detta det faktum att det några hundra år tidigare, under Moses liv, verkligen fanns ett välkänt, identifierbart, huvudsakligt hemland för Midjan. Detta är obestridligt eftersom Bibeln specifikt hänvisar till landet Midjan. Efter att Moses dödat en egyptisk man som slog en hebré, säger Bibeln att ”han flydde undan farao och bosatte sig i Midjans land” (2 Mos 2:15). I flera andra avsnitt beskrivs Midjan som en specifik plats där Jetro var präst (jfr 2 Mos 2:16; 3:1; 4:19; 18:1; 1 Kun 11:18; Jes 60:6; Hab. 3:7; Apg 7:29). Så var låg då detta Midjans land? Enligt den hebreiske forskaren Frank

Moore Cross är ”konsensus att det forntida Midjan låg söder om Eilat på den saudiska sidan.”⁵³ Detta bekräftas när vi konsulterar ett stort antal bibliska atlas, uppslagsverk, ordböcker och kommentarer.⁵⁴ Som nämnts ovan är skälet till varför detta är av vikt det faktum att Bibeln placerar berget Sinai antingen inom eller bredvid Midjans land. (Se Karta 11: Landet Midian.) Låt oss först granska de bibliska bevisen, sedan kommer vi att granska de faktiska bevisen på marken.

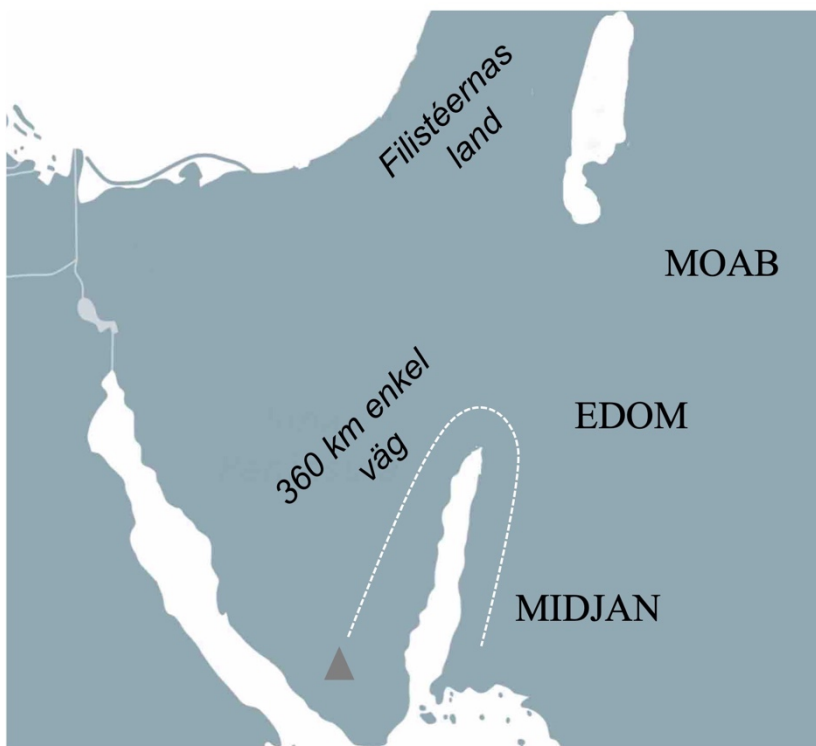
Karta 11: Midjans land

DE BIBLISKA BEVISEN

Efter att Moses gift in sig i Jetros familj, verkade han ha anammat det midjanitiska livet och kulturen till fullo. Efter att ha varit van vid Egyptens palats blev han en herde. Bibeln säger att: ”Moses vallade fåren åt sin svärfar Jetro, prästen i Midjan. En gång drev han fåren till andra sidan öknen och kom till Guds berg Horeb.” (2 Mos 3:1). Den naturliga läsningen av denna text pekar på att både vildmarken och berget ligger någonstans inom eller intill midjanitiskt territorium.

Vissa har föreslagit att eftersom många översättningar placerar Sinai väster om Midjan, utesluter detta Jebel al-Lawz eftersom det är ungefär 19 till 24 km öster om den antika huvudstaden Midjan, nu kallad al-Bad. Detta argument har också använts för att stödja den traditionella platsen, och påpekar att den ligger väster om Midjan. Det uppenbara problemet är naturligtvis att Moses inte placerade Jethros flockar på en båt och seglade västerut över Aqababukten. Hade han tagit sig till den traditionella platsen skulle han ha behövt resa långt över 180 km norrut, sedan ytterligare över 180 km sydväst för att nå berget. Noel D. Osborn och Howard A. Hatton påpekar dock korrekt att:

Hebreiskan för västra sidan av vildmarken ska inte förstås geografiskt. Ordet översatt som västra sidan är egentligen ordet som betyder ”bakom” eller ”efter”. De flesta översättningar tolkar ordet här för att hänvisa till området bortom eller ”efter” öknen genom vilken Mose ledde hjorden.⁵⁵

Karta 12: Midjan till Traditionella berget Sinai

Med andra ord, säger texten faktiskt inte att berget var på den ”västra” sidan av Midjan, (vilket den svenska översättningen heller inte gör, *översättarens notering*) snarare att det var på ”andra sidan av öknen” från Midjan (vilket framgår av de flesta svenska översättningar, *översättarens notering*). Det finns verkligen ingen indikation i texten på att Moses reste genom flera öknar och genom flera främmande folks territorier för att nå berget.

De som håller fast vid den traditionella platsen för Sinai berg tvingas göra det ganska extrema påståendet att Moses färdades ca 725 km tur och retur, genom edomiternas och

amalekiternas länder, genom flera hårda ökenländer, enkom för att beta Jethros flockar. Detta är inte ett rimligt påstående. För att göra sitt argument mer acceptabelt, trimmar egyptologen och författaren David Rohl, i sin bok *Exodus*, faktiskt ner siffrorna och minskar Moses teoretiska resa med minst 240 km!⁵⁶ Man skulle med bibehållen rimlighet kunna säga att Moses gick tjugofem km eller kanske till och med så mycket som femtio km eller fler för att beta flockarna någonstans inom midjanitiskt territorium, men 725 km är en minst sagt extrem sträcka. Utan att texten direkt säger att Moses gav sig av på en så otroligt lång resa har vi ingen grund för att göra sådana påståenden. Detta problem förstärks avsevärt när Jetro många år senare besöker Mose och hela Israel när de slog läger vid berget:

Moses svärfar Jetro, prästen i Midjan, fick höra om allt som Gud hade gjort med Mose och med sitt folk Israel, hur Herren hade fört dem ut ur Egypten.... När Jetro, Moses svärfar, kom med Moses söner och hans hustru till Mose i öknen, där han slagit läger vid Guds berg, sände han bud till Mose: ”Jag, din svärfar Jetro, kommer till dig med din hustru och hennes båda söner.” Då gick Mose ut och mötte sin svärfar, bugade sig för honom och kysste honom. När de hade hälsat varandra gick de in i tältet. (2 Mosebok 18:1, 5-7)

Vid denna tidpunkt i sitt liv var Jethro som yngst i åttioårsåldern. (Han var sannolikt mycket äldre.) Det är onödigt att påpeka att det verkar ganska osannolikt att han gjorde en 725 km lång resa tur och retur genom flera hårda öknar för att besöka Moses. Det är dock fullt rimligt att tro det Jethro reste ungefär ca 24 till ca 30 km till Sinai, vilket skulle vara fallet om berget Sinai verkligen är Jebel al-Lawz.

DEN BRINNANDE BUSKEN

I 2 Mosebok 3 läser vi om Moses första möte med Abrahams, Isaks och Jakobs Gud vid den brinnande busken. Där kallade Herren Mose att bli hans talesman och konfrontera Farao. I kapitel 4 läser vi om Moses förskräckta svar. Mose säger till Gud: "Mose svarade: 'Men om de inte tror mig och inte lyssnar på mina ord utan säger: Herren har inte uppenbarat sig för dig?'" (2 Mos. 4:1). Även om Herren försäkrade Moses, fortsatte han i sin osäkerhet:

Då sade Mose till Herren: "Men Herre, jag är ingen ordets man, varken förr eller nu när du talat till din tjänare. Jag är trög i talet och har en trög tunga." Herren sade till honom: "Vem har gett människan munnen? Vem gör henne stum eller döv, seende eller blind? Är det inte jag, Herren? Gå nu, jag ska vara med din mun och lära dig vad du ska säga." Men Mose sade: "Herre, jag ber dig: Sänd ditt budskap med vilken annan du vill." (2 Mosebok 4:10–13)

Vid denna tidpunkt blev Herren vred, "och han sade: 'Har du inte din bror Aron, leviten? Jag vet att han kan tala. Och se, han är på väg ut för att möta dig, och när han får se dig ska han bli glad i sitt hjärta.'" (v. 14). Så enligt detta ställe hade Aron redan lämnat Egypten och var på väg för att komma och möta Mose. Därefter gick Mose tillbaka till Midjan, packade ihop sin familj och begav sig mot Egypten: "Då tog Mose sin hustru och sina söner och satte dem på sin åsna och återvände till Egyptens land. Och Mose tog Guds stav i handen." (v. 20) När Mose var på väg till Egypten stannade han till vid berget Sinai. Det är här som Skriften säger att Aron träffade Mose (v. 27). Sålunda, under den tid som det tog Aron att resa från Egypten till Guds berg, reste

Mose från berget, tillbaka till Midjan, packade ihop sin familj, tog farväl av Jetro och reste sedan tillbaka till berget. Detta utesluter helt och hållet den traditionella platsen för berget Sinai på södra Sinaihalvön. För det första, eftersom den traditionella platsen inte är i närheten av vägen från Midjan till Egypten. Varför skulle Moses ha tagit en omväg på 16 - 18 mil?

Karta 13: Vägen från Midian till Egypten

För det andra, om berget Sinai var på den traditionella platsen, skulle Moses inte ha kunnat rest därifrån till Midjan och sedan tillbaka till Sinai igen, ungefär 725 km, på den tid som det tog Aron att ta sig dit från Egypten, vilket bara är ungefär 40 mil. Aron skulle lätt ha slagit Moses där. Men det gjorde han inte. Denna passage utesluter också andra berg på

Sinaihalvön som har föreslagits som Sinai-kandidater som Jebel Sin Bishar, ett berg som ligger mycket nära Suezbukten. Men till skillnad från dessa andra kandidatberg, om Jebel al-Lawz faktiskt är Sinaiberget, skulle det ha varit lätt för Moses att ha rest därifrån tillbaka till Midjan och tillbaka igen och fortfarande hinna möta Aron där, som den bibliska redogörelsen beskriver.

MIDJANIETN HOBAB

Längre fram i berättelsen, när Moses förberedde sig för att lämna berget Sinai genom Midjan mot det utlovade landet, frågade han Jetros son Hobab om han kunde tjäna som lokal guide:

Mose sade till Hobab, som var son till midjaniten Reguel, Moses svärfar: ”Vi bryter nu upp och går till det land som Herren har lovat att ge oss. Följ med oss, så ska vi göra gott mot dig. Herren har lovat Israel allt gott.” Men han svarade honom: ”Jag vill inte följa med, utan jag vill gå hem till mitt land och min släkt.” Mose sade: ”Nej, lämna oss inte. Du vet bäst var vi kan slå läger i öknen, du ska bli vårt öga.” (4 Mos 10:29-31)

Hobab accepterade inbjudan och tjänade som en guide till israeliterna. Som kommentator R. Dennis Cole säger i *New American Commentary*,

Moses vädjade till Hobabs erfarenheter av ökenområdena Sinai och Paran för att ge värdefull hjälp till israeliterna under de svåra förhållanden som de skulle möta under den kommande resan. Detta förmedlar en modell av delat mänskligt ledarskap under Guds ultimata ledning genom molnet och placeringen av förbundsarken. Moses fungerade

som folkets direktör... Hobab tillhandahöll ökenspårningstjänsterna.⁵⁷

Eftersom det handlar om platsen för berget Sinai, är detta en viktig del av historien. Om Israel slog läger på södra Sinaihalvön, flera hundratals kilometer utanför Midjan, varför i hela världen skulle Moses ha behövt någon från Midjan för att hjälpa honom att vägleda honom till det förlovade landet? Detta skulle inte vara meningsfullt. Å andra sidan, eftersom Moses var på väg att resa genom Midjans land mot det förlovade landet och därför anlitar Hobab, skulle den midjanitiska guiden ha varit rimligt.

FRÅN SINAI TILL SION

Medan de tidigare bibliska avsnitten styrker slutsatsen att berget Sinai var inom eller strax intill Midjan, verkar flera andra placera berget Sinai ganska direkt i nordvästra Saudiarabien. Det finns tre mycket viktiga sånger i Bibeln som lokaliserar berget Sinai söder och öster om Israel. Från Jerusalems utsiktspunkt skildrar dessa passager berget Sinai på andra sidan Edom. Detta ses i följande tre avsnitt: Moses välsignelse (5 Mos 33), Habackuks bön (Hab 3), och Deboras sång (Dom 5). Alla tre avsnitten talar om att Gud kommer från Sinai, genom Edoms land, på väg mot Jerusalem. Dessa ställen är alla en del av en gemensam tradition som beskriver vägen för uttåget, som skildrar Gud som leder israeliterna upp från Sinai till Jerusalem. I 5 Mosebok 33 ses Herren komma från Sinai genom berget Paran och Seir. Båda namnen är synonyma med Edom. Habackuk talar på liknande sätt om att Herren går genom området vid berget Paran och Teman, ett annat namn som används för att syfta på Edom. I Habackuk, när Herren lämnar Sinai, är det Midjans land som

darrar av fruktan. Domarboken 5 talar också om att Gud kommer upp från Sinai genom Seir och Edom. Implikationerna av dessa passager när de relaterar till platsen för berget Sinai har inte missats av bibelforskare. På tal om dessa passager sa Frank Moore Cross att de ”är våra mest tillförlitliga bevis för att lokalisera Sinai/Horeb, Guds berg.”⁵⁸ Än mer specifikt konstaterar han i sin bok *From Epic to Canon*:

Israels gamla psalmer har en röst. HERREN kom från Teman, berget Paran, Midjan och Kusan (Habackuks sång); Deborahs sång sjunger om HERREN, som går från Seir och går ut från Edom; Moses välsignelse säger att Jahve kom från Sinai, strålade ut från Seir, lyste från berget Paran. Dessa geografiska beteckningar kan inte flyttas västerut in på halvön som nu kallas Sinai.⁵⁹

Andra har i dessa avsnitt sett en bild av Herrens härliga uppenbarelse som så lysande att likt solens gryning skulle dess glöd ha setts över de stora edomitiska bergen Paran och Seir som ligger mellan Sion och Sinai. Som H. D. M. Spence beskriver i sin klassiker *Pulpit Commentary*:

Dessa platser nämns inte som scener av olika manifestationer av den gudomliga härligheten, utan för att indikera den utsträckning manifestationen som gavs på Sinai nådde. Ljuset från den gudomliga härligheten som vilade på Sinai reflekterades också från bergen Seir och Paran.⁶⁰

Karta 14: Sinai berg till Jerusalem

På liknande sätt förklarar Keil och Delitzsch att ”Herrens härlighet, som uppenbarade sig på Sinai, sände sina strålar ända till öknens yttersta östra och norra del.”⁶¹

Dessa skriftställen visar Guds härlighet som lyser från berget Sinai mot Sion, skimrande över Edoms berg. Alternativt ses Gud marschera beslutsamt från Sinai till Sion. Dessa skriftställen är ett ytterligare problem för den traditionella uppfattningen, för de beskriver inte att Gud sicksackar sig sin väg fram från södra Sinai österut genom Edom och sedan tillbaka mot Jerusalem, som om han vore förvirrad eller vilse. Oavsett om vi då talar om de tidigare bibliska avsnitten som specifikt placerar berget Sinai inom

midjanitiskt territorium eller dessa specifika texter, indikerar Bibeln konsekvent att Guds berg ligger söder om Edom och öster om Röda havet.

BEDUINERNAS TRADITION

Många blir förvånade när de upptäcker att de araber som idag bor i nordvästra Saudiarabien också tror att detta är det gamla landet Midjan. När jag stod vid foten av Jebel al-Lawz frågade jag en lokal beduin vad han kallade berget som tornar upp sig över oss. Han pekade upp på toppen och sa utan att tveka ”Jebel Musa”, som helt enkelt är arabiska för ”Mose berg.” Jag har sedan bekräftat detta med flera andra som bor nära berget. Detsamma gäller den gigantiska kluvna klippan norr om berget, som lokalbefolkningen kallade ”Moses kluvna klippa”. En av mina vänner som bor och arbetar i kungariket talade, när han besökte berget i början av 2018, med en beduin vars tält var uppslaget nära den kluvna klippan. Han förklarade att han trodde att detta verkligen var klippan som Mose slog och som förde fram vatten. När han pressades ytterligare angående var han lärt sig detta, han sa att det hade gått i arv till honom i generationer. Således, innan Caldwells hittade denna klippa, hade de lokala beduinerna som bor där länge trott att det var klippan som Moses slog. Bevisen är dock inte begränsade till anekdotiska berättelser. Den saudiska Kommissionen för Turism och Nationellt arv (SCTNH) har inhägnat många områden runt berget och i den närliggande oasstaden al-Bad och tror att de är kopplade till midjaniterna, Jetro och Moses. Längs den västra kusten av Aqababukten finns en massiv dalklyfta som oftast kallas Wadi Tayyib Al-Islam (vilket betyder dalen med ett fint namn). Dess alternativa namn är Wadi-Musa (Moses dal). Enligt en lokal legend sträckte sig chockvågorna av Guds

kraft bortom havet och delade bergen på motsatta sidan av havet när Moses delade Röda havet, vilket skapade denna enorma ravin. Även om den här historien med största sannolikhet är just det - en lokal legend, visar den de djupa rötter av lokal tradition som förbinder denna region med Moses och israeliterna. Låt oss granska några av de andra naturliga särdragen och arkeologiska platserna runt al-Bad.

OASEN I AL- B A D

Enligt en saudiarabiskt sponsrad arkeologisk undersökning av den större al-Bad-regionen:

Staden al-Bid' ligger i Wadi Àfals bädd. Det är en gammal oas som har varit bebodd kontinuerligt från den förhistoriska eran och under hela den historiska perioden. Al-Bid var tidigare känt som Midjan. Det var en av de viktigaste städerna i nordvästra Arabien under Adoms [Edom] och Midjans kungadömen. Dessa kungadömen dök upp bland andra arabiska kungadömen under det andra årtusendet f.Kr. och fortsatte till mitten av det första årtusendet f.Kr. Al-Bid' var en av de viktigaste karavanstäderna längs handelsvägen som förbinder nordvästra Arabiska halvön med Bilal al-Sham [Syrien], Egypten och Palestina.⁶²

Midjaniterna bosatte sig i al-Bad av mycket goda skäl. För det första, som nämnts ovan, är det en oas välplacerad längs den kraftigt trafikerade handelsvägen som sträckte sig över den arabiska halvön från Sheba i söder till Aqaba i norr. Många karavaner gjorde denna resa med de berömda kryddorna, hartserna och rökelsen från södra Arabien. al-Bad skulle ha varit ett av de viktigaste stoppen längs denna rutt där resenärer kunde hitta färskvatten innan de begav sig

norrut in till de karga midjanitiska bergen och Edoms brännande röda öknar. Norrifrån skulle det ha varit den första oasen efter de mödosamma 160 km från oasen i dagens Eilat. al-Bad skulle inte bara ha varit ett populärt stopp för resenärer, utan som ett sällsynt, välvattnat land skulle det också ha varit den idealiska platsen för bosättare att slå sig ner. Detta skulle ha varit sant för både midjaniterna och Mose efter hans flykt från Egypten. Slutligen skulle det ha varit den mest naturliga destinationen för israeliterna efter deras flykt från Farao. Som Hershel Shanks, grundare av *Biblical Archaeology Society*, med rätta konstaterade:

Om den israelitiska kontingenten från Egypten överlevde länge i den södra vildmarken, berodde det på att de var på väg mot ett område där det fanns civilisation, bevattnade grödor, medel för näring. Södra Edom och Midjan tillhandahåller dessa behov, och därför tror jag att de tog sig dit.⁶³

Vidare kontrasterar Frank Moore Cross det faktum att även om vi har ett överflöd av arkeologiska bevis på folk som bodde i nordvästra Arabien under tiden för uttåget, så finns det inga (absolut noll) bevis för att någon bodde i södra Sinai under samma period:

De geografiska termerna Se'ir, Edom, Teman, liksom Kusjan och Midjan, pekar öster om moderna Sinai. Dessutom, på grundval av både egyptiska uppgifter och utgrävning av sådana platser som Qurayyeh sydost om Eilat i Midjan, vet vi att det fanns en betydande civilisation i detta område i slutet av yngre bronsåldern och början av järnåldern. Å andra sidan är bevisen för en omfattande

bosättning i det moderna Sinai under samma period praktiskt taget noll, trots intensiva efterforskningar.⁶⁴

Sålunda, ur ett geografiskt, geologiskt och historiskt perspektiv, är staden al-Bad den mest naturliga och rimliga platsen i hela regionen för händelserna som beskrivs i Exodus att utspela sig. Detta bekräftas när vi upptäcker att flera arkeologiska platser i och runt al-Bad länge har förknippats specifikt med den bibliska berättelsen.

JETROS GROTTOR

Flera mycket viktiga arkeologiska platser i al-Bad är nära förknippade med Moses eller hans svärfar Jetro, som muslimerna kallar Shuaib (translittererad på olika sätt som Shuy'ib, Sho'aib eller något liknande). Faktum är att ett annat namn för al-Bad är *Muhgair al-Shuaib*, vilket betyder ”Jetros grottor.” I mitten av denna lilla stad finns ett kluster av grottor uthuggna i bergsslutningen som av vissa anses vara Jetros och Moses gamla hem.

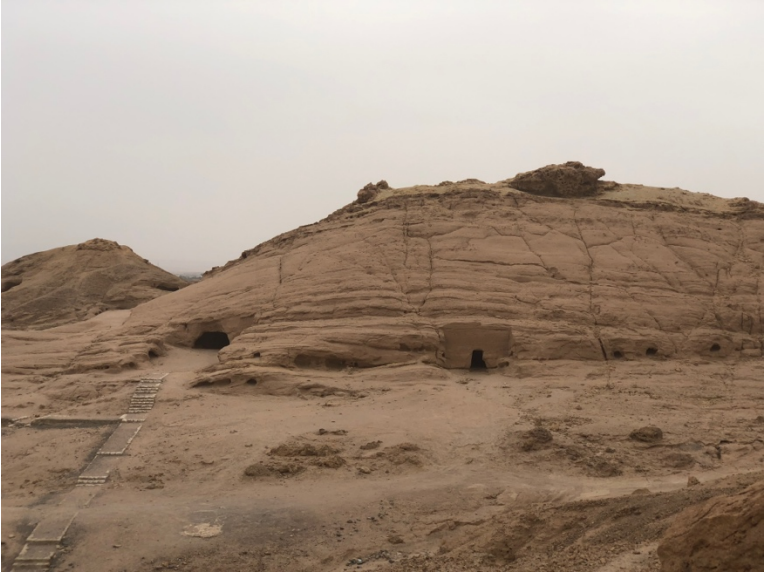
Hela området har förvandlats till en arkeologisk park omgiven av ett stort staket med ett besökscenter vid entrén. Medan några av grottorna inte är mer än ett enkelrum uthugget i berget, är andra prydda med dekorativa fasader som liknar de vi hittar i Petra. Det är mycket möjligt att dessa grottor ursprungligen var midjanitiska bostäder som senare modifierades och användes av nabateerna som gravar. Denna tradition bevittnas väl av många tidiga arabiska geografer från regionen.⁶⁵ Den berömda 800-talsgeografen Harbi al-Himyari talade till exempel om grottorna och några närliggande högar som ruinerna av de hem som ursprungligen tillhörde Jetro och midjaniterna:

I bergen finns stenhuggna hus, inne i husen finns gravar som innehåller ruttna ben som från kameler... Man tror att Shú aibs folk äntrade husen under al-Zullahs dagar. Bredvid dessa hus ligger några stora högar som tros vara invånarna i Shú aibs hus.⁶⁶

Nabateerna, som senare bebodde dessa grottor, tros ha varit ättlingar till Nebajot, Ismaels son, samt Edoms svåger (se 1 Mos 25:13; 28:9).⁶⁷ De hade sitt eget oberoende kungadöme sydost om Judéen från 169 f.Kr. till 106 e.Kr. Medan den magnifika staden Petra i södra Jordanien var deras norra huvudstad, markerade den fantastiska platsen Madain Saleh, femtio mil söder om al-Bad, den södra gränsen av deras rike. Saudiarabiens arkeologer (SCTNH) har funnit ett överflöd av midjanitisk keramik i och runt al-Bad.⁶⁸

Jetros grottor

Jetros grottor (ovan och nedan)

Jetros grottor

MOSE BRUNN

Mindre än 1,5 km från Jetros grottor finns en annan anmärkningsvärd plats som tros vara den brunn som nämns i de inledande kapitlen av 2 Mosebok. Efter att ha flytt från Egypten till Midjan, säger Bibeln oss att Mose ”satte sig vid en brunn” (2 Mos. 2:15). Föga anade han att han var på väg att träffa sin framtida hustru, Jetros dotter, även kallad Reguel:

Prästen i Midjan hade sju döttrar. De kom och hämtade upp vatten och fyllde hoarna för att vattna sin fars får. Då kom herdarna och körde bort dem. Men Mose grep in och räddade dem och gav vatten åt deras får. När de kom hem till sin far Reguel, sade han: ”Varför kommer ni hem så tidigt i dag?” De svarade: ”En egyptisk man hjälpte oss mot herdarna. Han hämtade till och med upp vatten åt oss och vattnade fären.” Då sade han till sina döttrar: ”Var är han?

Varför gick ni ifrån honom? Bjud in honom så att han får äta med oss.” Mose bestämde sig för att stanna hos mannen, som gav honom sin dotter Sippora till hustru. (2 Mosebok 2:16-21)

Lokalbefolkningen kallar den här platsen för Mose brunn. Precis som Jetros grottor har detta område också inhägnats och utsetts till en arkeologisk plats av de saudiska myndigheterna. Liksom Jetros grottor, refereras brunnen också av många tidiga arabiska historiker och geografer från regionen. Enligt den av Saudiarabien sponsrade arkeologiska undersökningen av området anges:

Magharat al-Bid' [al-Bads brunn] har alltid varit en viktig plats och renoverades och restaurerades av muslimska härskare och guvernörer under alla perioder av islamisk historia. Anledningen till renoveringen, underhållet och den särskilda uppmärksamheten som gavs till denna brunn var dess betydelse som en huvudsaklig vattenkälla för al-Bid-oasen och för pilgrimskaravanerna.⁶⁹

Det finns en annan plats i den närliggande oasstaden Magna som ibland också kallas Moses brunn. Den platsen är dock inte en brunn, utan en naturlig källa där vattnet bubblar upp genom sanden på ett par ställen och bildar en liten sötvattendamm. Eftersom den brunnen ligger två mil väster om al-Bad och utanför vad som skulle ha varit handelsvägen, är det inte troligt att det är brunnen där Moses träffade Sipporah. Brunnen i al-Bad ligger dock så pass nära Jetros grottor så att det skulle ha varit möjligt för Jetros döttrar att ta vatten där utan större svårighet.

När man besöker al-Bad och ser dessa platser och deras relation till varandra, blir det mycket enkelt att tro att de

verkligen kan vara de platser som beskrivs i Exodusberättelsen.

UTSIKTEN FRÅN JETROS GROTTOR

Fascinerande är också den fantastiska utsikt som möter dig när du kliver ut från någon av Jetros grottor. Där framför dig, domineras horisonten av den hisnande utsikten över bergskedjan Jebel al-Lawz. Området ligger cirka 20 km åt nordost och framstår som flera höga toppar. Dessa toppar skulle vara vad Bibeln refererar till som berget Horeb eller berget Sinai. Vi kommer att diskutera dessa toppar mycket mer i detalj i kapitel 9. När jag gick ut ur en av grottorna stod jag där och funderade med förvåning över att detta troligen var just den utsikt (eller mycket nära platsen) som Moses skulle ha sett när han klev ut ur sitt hem och stirrade på konturerna av dessa gamla berg. Hade han någonsin en aning om att han en dag skulle möta sina fäders Abraham, Isaks och Jakobs Gud ansikte mot ansikte på dessa mäktiga toppar?

Jebel al-Lawz toppar sett Jetros grottor i från al-Bad

SLUTSATS

När man besöker oasstaden al-Bad och bevittnar de arkeologiska platserna och observerar hur de är ordnade i förhållande till varandra, är det inte alls svårt att inse hur väl de alla passar med de bibliska beskrivningarna av Midjans land. Konsekvenserna av allt vi har sett hittills är slående. För det första identifieras med akademisk konsensus Midjan som den nordvästra regionen i dagens Saudiarabien. För det andra, placerar Skriften berget Sinai söder om Edom, antingen i eller bredvid Midjans land. För det tredje har vi lokalbefolkningens vittnesbörd, som själva tror att de bor i Jetros, Moses och berget Sinais gamla hemland. För det fjärde har vi vittnesbördet från de arkeologiska uppteckningarna att detta verkligen var midjanitiskt territorium. Från nästan vilken infallsvinkel vi kan överväga är argumentet för att berget Sinai ligger i nordvästra Saudiarabien starkt. Som stöd för allt detta, vilket vi kommer att se i nästa kapitel, finns det en obruten gammal tradition inom judiska, kristna och muslimska skrifter som inte bara identifierar staden al-Bad som forntida Midjan utan som också specifikt identifierar Jebel al-Lawz som berget Sinai.

6.

ANTIKA JUDISKA, KRISTNA OCH ISLAMISKA TRADITIONER

Med utgångspunkt i bevisen som vi hittills har undersökt, finns det även en levande tradition om Jebel al-Lawz som går tillbaka till mitten av det tredje århundradet f.Kr. I det här kapitlet kommer vi att gå igenom den obrutna traditionen bland forntida judiska, kristna och islamiska källor, som alla är överens: Berget Sinai ligger i Midjans land, i dagens nordvästra Saudiarabien.

SEPTUAGINTA

Det äldsta utombibliska vittnet om platsen för berget Sinai är de ledtrådar vi hittar i den grekiska översättningen av Gamla testamentet, känd som Septuaginta.⁷⁰ Denna översättning påbörjades ungefär 250 år före Jesu födelse.⁷¹ Översättarna av Septuaginta trodde att Midjan vara en stad i nordvästra Arabien. Hur vet vi detta? För det första för att när de stötte på skriftställen med namnet Midjan använde de antingen ”Madjan” eller ”Madiam.” Till exempel lyder Septuaginta-översättningen av 2 Mosebok 2:15:

Och Faraos hörde detta och försökte döda Mose; Och Mose gick bort från Faraos ansikte och bodde i Madiams land; och när han kom till Madiams land, satte han sig på brunnen.⁷²

Det finns tre skäl till varför detta är viktigt. För det första var Madiam på den tiden en välkänd stad som låg i hjärtat av det traditionella midjanitiska territoriet. F r det andra, i skriftställen där den hebreiska frasen ”de äldste i Midjan” återfinns, använder Septuaginta den grekiska termen *gerousia*, ett ord som specifikt syftar på stadsr d.⁷³ F r det tredje, n r Jetro i 2 Mosebok 18:5, gick för att besöka Mose vid Sinai  ndrar Septuaginta texten något för att säga att Jetro ”gick ut” från Madjan ”in i öknen” för att m ta Moses. Detta tyder på att översättarna av Septuaginta trodde att Jetro bodde i staden Madiam, och för att kunna besöka Moses var han tvungen att lämna staden och gå ut i öknen.⁷⁴

Som vi diskuterade i föregående kapitel låg oasstaden Madjan/Madiam/Midiam i Arabien,  ster om Röda havet, och  r nu staden al-Bad. Så översättarna av Septuaginta förstod att Midjan syftade på det moderna al-Bad med berget Sinai som ligger i öknen någonstans utanför staden.

FILON AV ALEXANDRIA

Låt oss nu titta på Filon av Alexandrias vittnesmål. Filon var en judisk filosof och bibelkommentator som levde ungefär samtida med Jesus. Filon ger oss ytterligare ett mycket tydligt, tidigt vittne om var många judar från denna period trodde att berget Sinai låg. I sin kommentar om uttåget placerade Filon berget Sinai  ster om Sinaihalvön och söder

om Palestina – med andra ord i nordvästra Arabien. När Filon beskriver vägen som Moses tog efter att ha lämnat Egypten, han säger specifikt att han inte tog den raka vägen upp till det förlovade landet, utan istället ”fann han en sned väg och tänkte att den måste sträcka sig så långt som till Röda havet, så han började sin vandring längs den vägen.” Denna väg, var enligt Filon ”ett väglöst spår... genom en grov och otrampad vildmark. ”När farao hann ikapp hebréerna, anger Filon att, ”de redan hade lägrat sig längs Röda havets strand.”⁷⁵ För Filon tycks alltså utvandringen ha tagit hebréerna hela vägen över Sinaihalvön till Röda havet /Aqababukten.

Av ännu större vikt är att Filon även beskriver berget Sinai som ”det högsta och heligaste berget i distriktet.” Han beskriver det också som ”ett berg som var mycket svårt att komma åt och mycket svårt att bestiga.”⁷⁶ Genom att beskriva berget Sinai som ett oländigt berg och det högsta i landet Midjan, har Filon gett en perfekt beskrivning av bergskedjan Jebel al- Lawz.

JOSEFUS

Strax efter Filon, år 90 e.Kr., pekade Josefus, den judiske historikern, oss också mot Jebel al-Lawz. I sin *Antiquities of the Jews* beskrev Josefus Midjan som en stad som låg nära Röda havet.

När han [Moses] kom till staden Midjan, som låg vid Röda havet, och var så benämnt av Ketura, en av Abrahams söner, satte han sig på en viss brunn och vilade sig där efter sin mödosamma resa och de lidande han hade varit i.⁷⁷

Med all sannolikhet syftade han på den moderna staden Magna. Vid två senare tillfällen beskriver Josefus specifikt platsen för Sinaiberget. I den första redogörelsen framställs Moses som herde över Jetros hjordar när han kommer till

berget Sinai, som Josefus också beskriver som det högsta berget i den regionen. Enligt denna redogörelse var anledningen till att Mose förde hjordarna till berget Sinai att det hade mycket mer växtlighet än övriga berg. Tydligt trodde andra herdarna att Gud bodde på det berget och undvek det därför av rädsla:

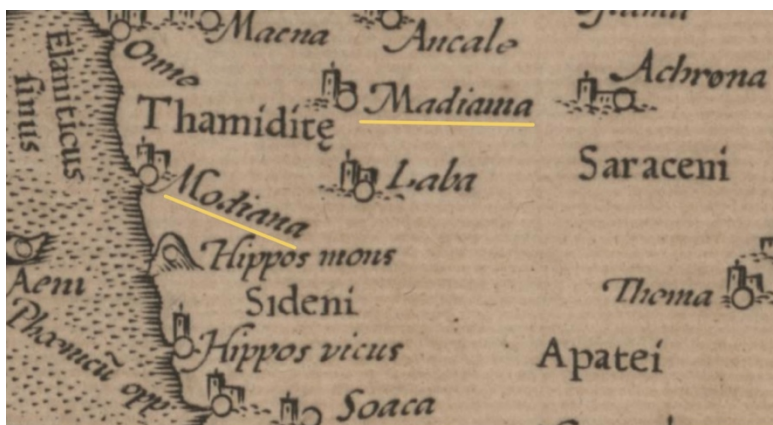
När Mose nu hade vunnit Jetros gunst, ty det var ett av Raguels namn, stannade han där och betade hans hjord; men en tid därefter stationerade han sig vid berget som heter Sinai och drev dit sin hjord för att beta dem. Nu är detta det högsta av alla berg däromkring, och det bästa för betesmark, eftersom örterna där är bra; och det hade inte betats förut, på grund av att människorna där hade uppfattning att Gud bodde där, och herdarna vågade inte stiga upp till det.⁷⁸

Josefus beskriver också Moses klättring uppför berget Sinai när israeliterna slog läger vid basen: "[Moses] steg upp till berget Sinai, som är det högsta av alla berg som finns i det landet."⁷⁹ När du är i staden al-Bad är, som jag tidigare beskrev, de högsta bergstopparna som dominerar den nordöstra horisonten de två topparna i Jebel al-Lawz-massivet. Det råder ingen tvekan i mitt sinne om att det är dessa toppar som Bibeln refererar till som berget Horeb eller berget Sinai. Vi kommer att diskutera detta mer i detalj i kapitel 9.

KLAUDIUS PTOLEMAIOS

Klaudios Ptolemaios är en annan mycket viktig antik källa som bekräftar den judiska uppfattningen om platsen för det forntida Midjan. Ptolemaios var en romersk geograf från det andra århundradet e.Kr. som skrev ett verk känt som *Geografien*. Det innehåller en omfattande och mycket

detaljerad sammanställning av geografiska koordinater för städer och regioner i hela det romerska riket. Det som gör *Geografien* så unik och nyttig är dess grundliga användning av koordinater för varje plats han refererar till. Utifrån dessa koordinater har olika geografer genom århundradena skapat detaljerade kartor. Som vi har sett erbjuder Septuaginta och andra källor från denna period varianter av namnet Midjan, såsom Midian och Madiam. Ptolemaios verkar ha blivit förvirrad av dessa variationer och placerade två distinkta städer med nästan identiska namn sida vid sida. En heter Madiam; den andra är Modiam. De är båda placerade i nordvästra Arabien, huvudsakligen på platsen för de moderna städerna al-Bad och Magna.

Karta 15: Världen enligt Ptolemaios: Arabiska kusten

ANTIK KRISTEN TRADITION

Bland de tidiga kristna skulle dessa traditioner som placerade berget Sinai i Arabien strax utanför Midjan fortsätta. Det första och viktigaste av dessa vittnen är aposteln Paulus. Eftersom Paulus vittnesbörd är ett så viktigt och mycket

omdebatterat ämne, har vi reserverat de kommande två kapitlen för att uteslutande diskutera hans kommentarer. Som vi kommer att se, trodde Paulus inte bara att berget Sinai var i regionen i dagens nordvästra Saudiarabien, utan man kan även på starka grunder argumentera för att han själv besökte platsen för att bli undervisad av Gud. Nu kommer vi dock att hoppa direkt till den postapostoliska perioden.

- Demetrius (189-232 e.Kr.): Det första tidiga kristna vittnet efter aposteln Paulus var Demetrius, en biskop från Alexandria under det andra århundradet. Om Mose och hans hustru Sippora sade Demetrius: ”Och de bodde i staden Madiam, som uppkallats av en av Abrahams söner.”⁸⁰ Liksom de före honom förstod Demetrius avsnitten om Mose boende i Midjan som referenser till staden Madiam eller nutida al-Bad.
- Origenes (185-254 e.Kr.): Under ungefär samma period fortsatte Origenes av Alexandria, en av de mer kända tidiga kyrkoförfattarna, denna tradition av att associera Midjan med staden Madiam öster om Röda havet.⁸¹
- Eusebius av Caesarea (260-339 e.Kr.): Flera decennier senare identifierade Eusebius, den tidiga kyrkans store historiker, Madiam som en stad som ”ligger bortom Arabien i söder i saracenernas öken, öster om Röda havet. Av detta kallas de madianiter, och det är nu kallas Madiam.”⁸² Frasen ”bortom Arabien” är mer korrekt översatt till ”på andra sidan Arabien”.⁸³ Beträffande berget Horeb identifierade Eusebius det som ”Guds berg i Madiams land. Den ligger bredvid berget Sinai bortom Arabien i öknen.”⁸⁴
- Hieronymus (347-420 e.Kr.): Från mitten av trehundratalet till början av fyrahundratalet översatte Hieronymus, den store

latinske teologen och historikern, Eusebius geografiska verk, *Onamosticon*, och lade då och då till sina egna kommentarer. Där lokaliserade Hieronymus också berget Sinai nära Madyan i nordvästra Arabien öster om Röda havet.⁸⁵

Det är viktigt att notera att dessa betydelsefulla historiker och teologer från den tidiga kyrkan under 200- och 400-talen öppet motsatte sig de traditioner som placerade berget Sinai på Sinaihalvön. Vid tidpunkten för Hieronymus var det femtio eller fler år sedan den traditionella platsen anammades i stor utsträckning. Synen att berget Sinai låg öster om Röda havet hade redan varit väl etablerad i både de judiska och kristna samfundet i över sexhundra år. Allen Kerkeslager, PhD., är professor i antika och jämförande religioner vid St. Joseph's University nära Philadelphia. Han konstaterar med rätta, att "de olika skrifter som uttrycker denna tradition verkar alla stämma överens: Sinaiberget var i Arabien."⁸⁶ Traditionen dog inte efter Hieronymus. "Traditionen att lokalisera berget Sinai nära staden Madyan höll tydligen kvar i kristna kretsar tills någon gång efter den arabiska erövringen. Islamiska källor hänvisar till ankariter som bodde i bergen runt Madyan."⁸⁷ Med "ankariter" syftar Dr Kerkeslager på de kristna eremiter och munkar som bodde i bergen nära Midjan. Så tre eller fler hundra år efter Hieronymus är det tydligt att Midjan-Sinai-traditionen hade bestått.

ISLAMISKA TRADITIONER

Det var sannolikt genom dessa kristna munkar och eremiter som Midjan-Sinai-traditionen fördes vidare och så småningom tog sig till Muhammed, islams grundare. Dessa traditioner fördes sedan vidare, på ett ganska detaljerat sätt i

många passager genom hela Koranen. Koranen innehåller en blandning av många äldre judiska och kristna berättelser som Muhammed utan tvekan hade hört när han bodde i Arabien under 600-talet. Medan många av koranberättelserna ses som förvrängda versioner av verkliga bibliska berättelser; förblir andra mycket nära de bibliska berättelserna. Koranen är därför till stor hjälp för att ge insikt i de idéer och traditioner som var vanliga i Arabien på Muhammeds tid.

Inom islams skrifter finns det elva referenser till Jetro, Moses svärfar, och tio referenser till Midjan. Namnet som används i Koranen för Jetro är Shuaib. Han framställs som en profet som sänds till folket i Midjan för att kalla dem tillbaka till trofasthet mot Gud. I kapitlet om "Höjden" kan vi läsa: "Och till [folket i] Madyan [sände vi] deras bror Shu'aib. Och han sade Dyrka Gud, mitt folk – ni har ingen annan gud än Honom" (Koranen 7:85).⁸⁸ Jetro skildras på liknande sätt i några andra avsnitt. På andra ställen hänvisar Koranen också till att Moses funnit en fristad i Midjan: "Därpå vistades du flera år hos folket i Madyan; och nu Moses, har du enligt Mitt beslut kommit [till Vårt möte]" (Koranen 20:40). På andra ställen hänvisar Koranen även till när Gud gav Mose Toran vid Sinai (t.ex. Koranen 2:63; 2:80; 28:44; 95:1, 2). På alla väsentliga punkter verkar den koranbaserade förståelsen av Midjans land, staden Madiam, dess association med Jetro och Moses, ha förblivit oförändrad från de gamla judiska och kristna traditionerna.

Efter Muhammeds liv fortsatte olika muslimska teologer och historiker att koppla Jetro och Moses till Midjan.

- Muhammad Ibn Ishaq (704-770): På 700-talet sa den berömda muslimska historikern: "Folket i Madyan är ättlingar till Madyan, son till Midyan, son till Ibrahim.

Shuaib var son till Mikil bin Yashjur. På det syriska språket var hans namn Yathrun (Jetro).”⁸⁹

- Ahmad al-Yaqubi (d. 898): I slutet av 800-talet talade den berömde muslimske geografen al-Yaqubi om den moderna staden al-Bad så här: ”Midian är en folkrik, gammal stad med många källor, floder och ett överflöd av trädgårdar, fruktträdgårdar och planterade träd,⁹⁰ som bebos av olika etniska grupper.”

- Al-Sharif al-Idisri (1100-1165): Den muslimska geografen från 1100-talet, som citerade från tidigare muslimska geografer, sa: ”vid Quzlumhavets kust ligger staden Midian, som är större än Tabuk. Inne i staden fanns brunnen från vilken Mose (frid vare med honom) utvann vatten till Shu'aibs boskap... Midian fick sitt namn efter Shu'aibs stam.”⁹¹

Det finns faktiskt flertalet andra muslimska historiker efter denna tid som fortsatte att beskriva staden al-Bad som staden Midjan och som associerar den med den bibliska berättelsen om Jetro, Moses och berget Sinai.

SLUTSATS

Som vi nu har sett, ungefär från 250 f.Kr., när Septuagintaöversättningen producerades, fram till denna dag har det funnits en obruten tradition som stöder att berget Sinai ligger i Saudiarabien. Bland de tre stora monoteistiska traditionerna, oavsett om de är judiska, kristna eller islamiska, pekar alla tre oss på samma plats, de högsta bergen i området strax utanför al-Bad, idag kända som Jebel al-Lawz.

7.

PAULUS RESA TILL SINAI BERG

Som vi mycket kortfattat berört i det föregående kapitlet, framstår aposteln Paulus som en mäktig jätte bland de olika historiska vittnena till berget Sinais placering. Paulus placerade inte bara berget Sinai i Arabien, utan det är också mycket troligt att han kort efter sin omvändelse faktiskt reste till berget för att få ytterligare uppenbarelse från Herren. I det här kapitlet kommer vi att diskutera den första av Paulus mycket omdiskuterade hänvisningar till Arabien i hans brev till Galaterna.

PAULUS BESÖK I ARABIEN

Låt oss börja med att titta på det första avsnittet i Galaterbrevet där Paulus nämner Arabien. Paulus beskriver det sätt på vilket han tog emot sitt evangelium, kort efter sin inledande omvändelseupplevelse:

Jag vill göra klart för er, bröder, att evangeliet som jag har predikat inte kommer från människor. Jag har inte fått det eller lärt mig det av någon människa, utan genom en uppenbarelse från Jesus Kristus. Ni har ju hört hur jag betedde mig förr inom judendomen, hur våldsamt jag förföljde Guds församling och försökte utrota den. Jag gick längre i judendom än många jämnåriga i mitt folk och ivrade än mer fanatiskt för mina fäders stadgar. Men han som utvalde mig redan i moderlivet och som kallade mig genom sin nåd beslöt att uppenbara sin Son i mig, för att jag skulle förkunna evangeliet om honom bland hedningarna. Då rådfrågade jag inte genast människor av kött och blod. Jag gick inte upp till Jerusalem, till dem som var apostlar före mig, utan jag begav mig till Arabien och återvände sedan till Damaskus. (Gal 1:11-17)

Varför åkte Paulus till Arabien? Detta är en fråga som har förbryllat bibelkommentatorer. Tre skäl har föreslagits. Den första möjligheten är att Paulus åkte till Arabien i syfte att predika evangeliet i hela det Nabateiska riket. Det andra förslaget är att Paulus åkte till Arabien för att finna ensamhet och söka Herren för ytterligare klargörande angående evangeliets natur. Det tredje skälet är helt enkelt en mer specifik version av det andra: Paulus gick till berget Sinai i Arabien i imitation av Moses och Elia för att söka större förståelse och undervisning från Herren. Efter att ha arbetat igenom de olika argumenten för var och en av dessa positioner tror jag att alla tre skälen troligen är sanna.

PAULUS PREDIKADE EVANGELIET FÖR ARABERNA

Först måste vi erkänna bevisen både inom och utanför Galaterbrevet om att Paulus engagerade sig i evangelisationsarbete medan han var i Arabien. I verserna 15-17 ser vi starka

indikationer på att detta åtminstone var en del av hans syfte med att åka dit. Han säger att efter att Gud uppenbarat sin kallelse för honom att predika evangeliet för hedningarna gick han, istället för att gå upp till Jerusalem, direkt till Arabien. Innebörden är att Paulus i sin iver inte tvekade att lyda Herrens kallelse över sitt liv att predika evangeliet bland hedningarna. Araberna var de första som hörde Paulus förkunna evangeliet. F. F. Bruce menar att:

det primära syftet med hans arabiska besök verkar ha varit att omedelbart fullgöra sitt uppdrag att predika Guds Son "bland hedningarna". Det fanns hedningar i överflöd i det Nabateiska riket, både bosatt befolkning och beduiner. Ingenting sägs om att någon kyrka planterades, men en början i det predikade evangeliet anges.⁹²

Ytterligare bevis på att Paulus ägnade sig åt någon form av störande predikande av evangeliet medan han var i Arabien finns i 2 Kor 11:32-33. Där beskriver Paulus hur några år senare, medan han var i Damaskus, "I Damaskus lät kung Aretas ståthållare bevaka staden för att gripa mig." Denna "ståthållare" var en representant för Aretas, kungen av Nabatea. Tydligt var han så upprörd på Paulus att han skickade sin representant hela vägen till Damaskus för att kidnappa Paulus och föra honom tillbaka till Arabien. Paulus lyckades dock fly genom att gömma sig i en korg som släpptes ner utanför stadsmuren. Uppenbart är dock att vad Paulus än hade gjort i Arabien, var det mer än att bara be och söka Gud. Han hade definitivt väckt uppståndelse när han var där, som Paulus alltid verkade göra.

PAULUS MOTTOG SITT EVANGELIUM PÅ SINAI BERG

Det finns mycket som pekar på att Paulus verkligen predikade evangeliet i Arabien, men det finns också starka indikationer i hans kommentarer på att han även hade andra mycket viktiga skäl för sin resa. Efter att Paulus hade sitt livsförändrande möte med Jesus på vägen till Damaskus, betonade han det faktum att han inte åkte till Jerusalem för att rådgöra med de andra apostlarna. Han rådfrågade inte heller någon annan människa för den delen. Istället för att rådfråga människor säger Paulus att han reste till Arabien. Detta kan tyckas vara en konstig kontrast. Slutsatsen är dock att han åkte dit för att rådgöra med Gud. Donald Campbell, tidigare professor vid Dallas Theological Seminary förklarade, ”Poängen med Paulus förklaring är tydlig. Han bildade inte sin teologi genom att rådgöra med andra, utan självständigt när han sökte Guds vägledning.”⁹³ Detta är en mycket viktig poäng. Efter sitt möte med Jesus på vägen till Damaskus, efter att hela hans teologiska värld vänts upp och ner, var Paulus omedelbara svar att åka till Arabien för att söka ett större klagörande från Herren. Men varför skulle Paulus ha åkt till Arabien av alla ställen för att söka Herrens undervisning? Forskaren i Nya testamentet N. T. Wright noterar med rätta att den mest troliga anledningen till att han åkte till Arabien var för att besöka dess viktigaste landmärke:

Ordet ”Arabien” är mycket oprecist på Paulus tid och täcker det enorma området söder och öster om Palestina; men en sak vi säkert vet är att för Paulus var ”Arabien” platsen för berget Sinai. Ja, Gal. 1:17, vårt nuvarande avsnitt, och 4:25, ”Sinai berg i Arabien”, är de enda två förekomsterna av ”Arabien” i hela Nya testamentet.⁹⁴

Med andra ord, i ljuset av både det omedelbara och större sammanhanget i Paulus brev, är den naturliga slutsatsen att han gick till berget Sinai. Detta var inte bara vilken vag reträtt som helst i ensamhet utan var en mycket avsiktlig resa till Guds berg där Paulus föregångare, Mose och Elia, också hade talat direkt med Gud. Denna åsikt innehas av ett brett spektrum av forskare och kommentatorer. Allen Kerkeslager konstaterar: ”Paulus, liksom många andra judar under denna period, kan för en kortare tid ha begett sig ut i öknen för att få uppenbarelse i medveten imitation av Moses och Elia. Det udda valet av Arabien för detta uppdrag förklaras bäst om Paulus faktiskt gick så långt att han gick till själva berget Sinai.”⁹⁵ På samma sätt, även om F. F. Bruce väljer uppfattningen att evangelisation var hans primära fokus, erkänner han också: ”Det är möjligt att Paulus i ”Arabien” kommunicerade med Gud i öknen där Moses och Elia hade kommunicerat med honom århundraden tidigare”⁹⁶ Wright ser så starka likheter i berättelserna om Paulus och Elia att han tror att Paulus faktiskt imiterade Elias pilgrimsfärd till Sinai: ”när han stannade i sina spår av uppenbarelsen på vägen till Damaskus, gjorde han igen vad Elia gjorde. Han gick till berget Sinai.”⁹⁷ Slutligen sammanfattar Wilfred Knox hela händelsen ganska bra:

Efter sin omvändelse drog han sig tillbaka från Damaskus till Arabien; det var där han utarbetade vad som antyddes i den uppståndne Herrens uppenbarelse som gavs till honom på vägen till Damaskus. Med Arabien menas öknen som ligger öster och söder om Palestina, de nabateiska arabernas land. Regionen inkluderade berget Sinai, platsen för Guds ursprungliga uppenbarelse av sig själv för den judiska nationen. S:t Paulus resa till denna region var inte en missionsresa, utan en retreat till ensamhet jämförbar

med Elias. Dess syfte var att göra det möjligt för honom att anpassa sitt liv och sin undervisning till den nya sanning som uppenbarades för honom att Jesus i själva verket var Messias och inte en bedragare. I denna mening hade han inte lärt sig sitt evangelium från kött och blod, det vill säga från mänskliga lärare, utan genom den uppenbarelse som orsakade hans omvändelse och hans efterföljande meditationer över vad den uppenbarelsen innebar.⁹⁸

En sådan tolkning är i linje med det mycket logiska flödet i Paulus tidigare kommentarer. Paulus beskriver sig själv som en man som alltid hade varit ”mer fanatisk” för sina fäders stadgar (Gal 1:14). På andra ställen i Nya testamentet får vi veta att Paulus hittills oklanderligt hade iakttagit Tora (se Fil 3:6), och hade varit en livslång farisé född av fariséer (se Apg 23:6). Det är då ganska rimligt att förstå att när Paulus sökte uppenbarelse från himlen, skulle Paulus ha gått till lagens berg. För även om Paulus hade mött Jesus på vägen till Damaskus, förstod han inte omedelbart evangeliet och dess förhållande till Toran i all den rika komplexitet och nyans som Paulus är så välkänd för.⁹⁹ En sådan stor förståelse kom inte omedelbart i samband med hans omvändelse. Utan tvekan hade mötet på damaskusvägen kastat hela hans värld upp och ner, men det skulle också ha lämnat honom med många återstående frågor. Ändå betonade Paulus upprepade gånger att han inte rådfrågade några andra människor för att hitta sina svar. Istället vände han sig till samma Gud som han alltid hade tjänat så nitiskt. För att göra det sa Paulus att han reste till Arabien – hemmet för Sinai berg.

SLUTSATS

I slutändan kan vi inte med absolut säkerhet säga att Paulus åkte till berget Sinai. Även om han faktiskt aldrig säger det rakt ut, insinueras det dock väldigt starkt. Konsekvenserna av ett sådant scenario är naturligtvis fantastiska. Detta skulle betyda att medan Paulus först mötte Jesus på vägen till Damaskus, var det på berget Sinai som Herren fullbordade Paulus instruktion angående evangeliet som han skulle fortsätta att predika över hela världen. ”I Arabiens ensamhet”, skrev den legendariske Charles Spurgeon där ”Paulus studerade Gamla testamentet, kommunicerade med Gud och fick insikt i Guds djupa ting; hans vittnesbörd var således färskt från himlen.”¹⁰⁰ Eller som D. D. Whedon så poetiskt beskriver: ”där Mose gav lagen, och där Elias själ stärktes för att återställa den, tar Paulus emot den upphöjda apokalypsen av sitt evangelium från Kristus.”¹⁰¹

8.

PAULUS PLACERADE SINAI BERG I ARABIEN

Hur fascinerande det än är att Paulus sannolikt besökte berget Sinai, återstår frågan var han trodde att det låg? Hur kan vi avgöra vad Paulus syftade på när han specifikt sa att berget Sinai ligger i ”Arabien”? Jag menar att det finns minst fem olika faktorer som vi måste överväga, som alla utan tvekan skulle ha påverkat hans världsuppfattning. Först måste vi titta den omedelbara kontexten för hans kommentarer i Galaterbrevet 1:17 och 4:25. Gjorde Paulus bara svepande uttalanden eller ligger det mer i hans kommentarer? För det andra måste vi överväga vem Paulus var och de olika faktorer som kunde ha påverkat hans världsbild. Som en djupt troende judisk farisé skulle Bibeln utan tvekan ha varit det viktigaste inflytandet i hans liv. Vidare skulle de vanliga judiska traditionerna och övertygelserna på hans tid också ha haft en formativ inverkan på hans syn på världen. Slutligen måste vi också noggrant granska de klassiska grekisk-romerska geografiska beteckningarna på Paulus tid, och hur dessa kan ha påverkat Paulus förståelse. Det torde stå klart att i hierarkin av influenser i Paulus liv skulle Bibeln ha kommit

först, den judiska traditionen i andra hand och sist den grekisk-romerska världsbilden. Med detta i åtanke, hur skulle Paulus ha uppfattat platsen för berget Sinai? När han sa att det låg i Arabien, vad innebar det för honom?

KONTEXTEN I GALATERBREVET

Först börjar vi med att titta på det direkta sammanhanget för Paulus kommentarer i Galaterbrevet. Ingen kan läsa Paulus ord och hävda att han gjorde ett slumpmässigt, lösryckt, vagt geografiskt uttalande. Långt ifrån. Uppenbarligen förde Paulus ett mycket nyanserat, till och med rabbinskt argument. Paulus hämtade specifikt från den bibliska berättelsen om Ismaels födelse och talade mycket distinkt om dennes gamla bibliska hemland känt som Arabien. Beakta noggrant fokus för hans argument:

Där står skrivet att Abraham hade två söner, en med slavinnan och en med den fria hustrun. Slavinnans son var född på mänsklig väg, den fria hustruns son däremot i kraft av ett löfte. Detta har en djupare mening: de två kvinnorna är två förbund. Det ena kommer från berget Sinai och föder sina barn till slaveri, det är Hagar. Ordet Hagar står för Sinai berg i Arabien och motsvarar det nuvarande Jerusalem, eftersom det lever i slaveri med sina barn. Men det himmelska Jerusalem är fritt, och det är vår moder. Det står ju skrivet: Jubla, du ofruktsamma som inte föder barn, brist ut i jubel och ropa av fröjd, du som inte känner födslovärkar, för den ensamma har många barn, fler än den som har en man. Ni, bröder, är löftets barn liksom Isak. Och som det var då, att han som var född på mänsklig väg förföljde den som var född på Andens sätt, så är det också nu. Men vad säger Skriften? Driv ut slavinnan och hennes son, för slavinnans

son ska inte ärva tillsammans med den fria hustruns son.
(Gal 4:22-30)

Eftersom Paulus kopplade berget Sinai till Hagars och ismaeliternas land, måste vi fråga oss: Vilket land skulle Paulus sannolikt ha förknippat med dessa namn? Var exakt bosatte de sig? Låt oss börja med Hagar. Som kyrkohistoriker och senior teologisk rådgivare för *Christianity Today* förklarar Timothy George:

Enligt 1 Mos 25 (v. 6, 18) fördrevs Hagar och Ismael till ”österut till Österlandet”, det vill säga till den region som senare kallas Arabien. Själva ordet ”Hagar” finns fortfarande kvar i namnet på den moderna staden Chegra, belägen i det som idag är den nordvästra delen av Saudiarabien.¹⁰²

Hur var det då med Ismael? Var bosatte han sig? Först ser vi att Ismael kom för att bosätta sig ”i öknen Paran” (1 Mos 21:20-21). Okej, så var låg Paran? Femte Moseboken 1:1 berättar att det var öster om Jordan: ”Detta är de ord som Mose talade till hela Israel i öknen på andra sidan Jordan, på hedmarken mitt emot Suf mellan Paran och Tofel, Laban, Haserot och Di-Sahab.” Så Paran låg öster om Jordan, i de södra öknarna nära Röda havet (*Suph*). Och hur var det med resten av ismaeliterna? Var kom Ismaels barn att bosätta sig? Den vedertagna uppfattningen är att de bosatte sig söder och öster om Israel (t.ex. 1 Mos 37:25; Hes 27:20-21; Jes 60:7). Närmare bestämt kom Nebajot, Ismaels förstfödde son, att bebo trakterna i Edom och så långt söderut som al-Ula, 55 mil in i Saudiarabien.¹⁰³ Kedar, Ismaels andra son, anges ha bott ”österut och något söder om Israel i vad som idag är den södra delen av Jordanien.”¹⁰⁴ Duma och Tema var också

Ismaels söner. Duma bosatte sig i området som nu är känt som Dumat el-Jendel, omkring ca 55 mil in i Saudiarabien.¹⁰⁵ Tema bosatte sig nära, ”en oas som ligger ca 65 mil norr om Medina”, återigen i dagens Saudiarabien.¹⁰⁶ Eftersom Paulus specifikt lokaliserade berget Sinai i Hagar och Ismaels gamla bibliska hemland trodde han uppenbarligen att detta var söder om Israel och öster om Röda havet. Baserat på kontexten i Paulus kommentarer enbart i Galaterbrevet, låg Sinai för honom någonstans i nordvästra Saudiarabiens södra öknar.

PAULUS JUDISKA IDENTITET

Utöver det omedelbara sammanhanget för Paulus kommentarer i Galaterbrevet, bör vi även granska det faktum att Paulus, som en hängiven jude, utan tvekan skulle ha formats av sin kunskap om Bibeln. Först, som vi redan har sett, placerade Bibeln den mirakulösa havsövergången vid Aqababukten. Varje enskild vers i Bibeln som fäster en geografisk markering till termen *Yam Suph* kopplar den till Aqababukten. Det finns inte en vers som tydligt kopplar *Yam Suph* till de olika vattenmassorna på den västra sidan av Sinaihalvön. Paulus visste att det heliga berget låg någonstans nära Röda havet. För det andra skulle denna uppfattning ha förstärkts av den judiska traditionen som vi diskuterade i kapitel 6. Denna tradition, observerad i Septuaginta, i Filos och Josefus skrifter, erkände alla att berget Sinai låg strax utanför staden Madiam, eller dagens al-Bad i dagens nordvästra Saudiarabien.¹⁰⁷ För att hävda att Paulus skulle ha placerat berget Sinai på Sinaihalvön måste traditionalisterna specifikt förklara varför Paulus skulle ha gjort en så stark avvikelse från detta väletablerade judiska perspektiv. Traditionalister tenderar inte bara att undvika sådana diskussioner, de nämner inte ens denna mycket

viktiga judiska tradition som identifierar Midjan och berget Sinai öster om Aqababukten. Om detta görs i okunnighet eller avsiktligt kan vi inte veta.

DET TRADITIONALISTISKA ARGUMENTET

Uppenbarligen är det faktum att Paulus specifikt lokaliserar berget Sinai till Saudiarabien ett förödande slag mot det traditionalistiska perspektivet. Som sådan har olika forskare och kommentatorer gjort stora ansträngningar för att fördunkla det som i övrigt är tydligt.¹⁰⁸ Det grundläggande argument som traditionalister använder är i huvudsak alltid detsamma. För det första hävdar de att den vanliga uppfattningen av termen ”Arabien” på Paulus tid skulle ha omfattat Sinaihalvön. Vi håller med om detta. Utifrån det, men utan någon grund för det, säger de bara att det är dit Paulus måste ha hänvisat. James Hoffmeier, till exempel, börjar med att säga: ”Termen Arabien som användes under grekisk-romersk tid innefattade Sinai.”¹⁰⁹ Därefter, utan att någonsin förklara varför, hävdar han helt enkelt att: ”Därför använder Paulus helt klart den geografiska term som förstods på hans tid att hänvisa till Sinai.”¹¹⁰ David Rohl går så långt som att säga att varje antydning om att Paulus inte syftade på Sinaihalvön är ”fullständigt nonsens”.¹¹¹ Traditionalisten Gordon Franz, en bibellärare och en produktiv författare med en särskilt intresse för biblisk arkeologi, använder felriktning när han hävdar att, ”Referensen från Galaterbrevet 4:25 kan sannerligen stödja uppfattningen att Sinaiberget var i Saudiarabien under förutsättning att aposteln Paulus tittade i en atlas från 1990. Det skulle dock inte vara sant om han tittade på en romersk vägkarta från första århundradet e.Kr..”¹¹² Det är en fånig kommentar. Naturligtvis kallades inte regionen där berget Sinai ligger ”Saudiarabien” på

Paulus tid, men den kallades ”Arabien” och det har inte flyttat på sig. Även om namnen på olika platser har ändrats, förblir geografien i sig oförändrad. Alla tre män drar slutsatsen att eftersom Sinaihalvön kunde ha inkluderats i en referens till Arabien från det första århundradet, måste det därför ha varit dit Paulus pekade. Som vi har sagt hänger logiken helt enkelt inte med.

Vi kan konstatera att vi är överens om att på Paulus tid kunde termen ”Arabien” användas på en mängd olika sätt. Som sagt kan man dock inte bara välja en av dessa och hävda att detta måste ha varit vad Paulus menade utan att ge några konkreta skäl till varför. För att bättre förstå denna fråga, låt oss kort gå igenom de tre primära sätt på vilka termen Arabien skulle ha använts på under Paulus tid. Därefter kommer vi att diskutera vilken användning som är mest rimlig.

ARABIEN SOM EN ALLMÄN HÄNVISNING TILL ÖSTERN

Det första bredaste sättet på vilket termerna ”Arab” eller ”Arabien” kunde ha använts finns i Apostlagärningarna. Där finner vi termen användas för att referera till länderna och folket öster om Israel. I Apostlagärningarna 2:9-11 hittar vi en lista över de judar från diasporan som var närvarande i Jerusalem för pingstfesten. Dessa var de som hade levt över hela världen utanför Israel. Listan börjar med att nämna de från öst: ”parter, meder och elamiter, vi bor i Mesopotamien...” Idag korrelerar dessa regioner ungefär till Iran, Kurdistan och Irak. Därefter nämns de från Judeen. Därefter listar den judarna från den västra diasporan: ”Kappadokien, i Pontus och Asien, i Frygien och Pamfylien, i Egypten och i trakterna kring Kyrene i Libyen, vi är inflyttade från Rom.” Dessa var ”både judar och proselyter”, - både etniska judar och hedna-

konvertiter. Slutligen sammanfattar den listan i två enkla kategorier: ”kretensare och araber.” De från den västra diasporan kallades ”kretensare” medan de från den östliga diasporan i allmänhet kallades för ”araber”. Så här ser vi ett tydligt exempel på att termen ”arab” används i en mycket vid mening för att helt enkelt referera till öst.

ARABIEN SOM UTTRYCK FÖR VARJE REGION BEFOLKAD AV ARABER

Ett annat brett sätt på vilket termen ”Arabien” användes på Paulus tid var som en hänvisning till varje region utanför Israel som var bebodd av arabiska folk. Franz citerar några olika grekiska historiker som refererar till områdena Libanon, Syrien och Hermonberget som ”Arabien”. Han anger att ”För dessa historiker var den del av 'Arabien' som Alexander den store bekämpade araber i det som idag är Libanon och Syrien, inte Saudiarabien.”¹¹³ Hans kommentarer är dock något missvisande. Saudiarabien skulle absolut ha betraktats som Arabien; det var bara inte den del av Arabien som refererades till där Alexander stred mot araber. Så vi håller med Franz om att termen ”Arabien” skulle kunna användas i en mycket vid mening. Det är också så termen användes för stora delar av Sinaihalvön. Även det var en plats utanför Israel där araber bodde. Naturligtvis skulle Franz aldrig hävda att Paulus trodde att berget Sinai låg i Libanon eller Syrien. För att göra det skulle man behöva ange någon anledning till varför det var dit Paulus pekade. Detsamma gäller Sinaihalvön.

ARABISKA HALVÖN

Arabien skulle också kunna användas i en mycket mer specifik mening, med hänvisning till arabiska halvön. Graham I. Davies är emeritus professor i studier av Gamla testamentet vid

Cambridge. Han skrev en bok om vildmarksvandringarna i vilken han anger att termen Arabien på Paulus tid ”inkluderade Sinaihalvön såväl som *Arabia Proper*.”¹¹⁴ Med ”*Arabia Proper*” syftar Davies på den arabiska halvön. Även bland de grekisk-romerska geograferna skulle okvalificerade referenser till Arabien med största sannolikhet peka på den arabiska halvön. På 500-talet f.Kr. använde den grekiske historikern Herodotus termen ”Arabien” för att identifiera den arabiska halvön. Som vi har diskuterat på andra ställen, även om Herodotus inte var medveten om att Sinaihalvön existerade, skulle han fortfarande ha sett den som en del av Arabien. I skrifterna av Strabo, en annan grekisk historiker-geograf som levde under det första århundradet f.Kr., fortsatte den arabiska halvön att vara Arabiens hjärta och kallades Arabia Felix (som betyder ”lycklig”, ”välsignad”, ”lycksaliga Arabien”). En annan mindre region i södra Jordanien kallades Arabia Deserta. Så även om det med största sannolikhet är möjligt att hänvisningar till Arabien på Paulus tid kunde ha pekat på Sinaihalvön, skulle detta ha varit en mer en sekundär hänvisning. Om inget förtydligande angetts, skulle den arabiska halvön sannolikt ha uppfattats som den primära regionen. Tänk på en enkel analogi.

Om jag skulle säga: ”Gud välsigne Amerika.” Skulle ingen idag levande människa anta att jag hänvisade till Kanada, Costa Rica eller Brasilien. Tekniskt sett är dessa dock alla delar av Nord-, Central- eller Sydamerika. Föreställ dig nu om några forskare två tusen år från idag hävdade att eftersom termen ”Amerika” tekniskt sett kunde användas för att hänvisa till Kanada under det tjugoförsta århundradet, så syftade mitt ”Gud välsigne Amerika” *helt klart* till Kanada - och alla påståenden om motsatsen var fullständigt nonsens. På grund av den långa diskrepansen i tid, är jag säker på att några från det

tjugotredje århundradet skulle acceptera dessa argument. De av oss som förstår detta uttryck i dagens sammanhang ser dock ett sådant argument som skrattretande. Påståendet att Paulus hänvisade till Sinaihalvön i Galaterbrevet är lika osannolikt. Man kan inte bortse från ett noggrant övervägande av det omedelbara och bredare sammanhanget för Paulus ord och istället förlita sig på påståenden utan stöd. Ändå är det precis vad traditionalisterna har gjort. De hävdar att Paulus referens till Arabien var Sinaihalvön, men de ger absolut ingen som helst förklaring till varför Paulus skulle ha haft Sinai i åtanke.

SAMMANFATTNING

Efter att noggrant ha övervägt våra alternativ, är den mest rimliga uppfattningen att Paulus placerade berget Sinai i nordvästra Arabien. Låt oss gå igenom skälen till varför vi har kommit fram till denna slutsats:

1. Kontexten för Paulus kommentarer i Galaterbrevet (hans hänvisningar till Hagars och Ismaels land) indikerar att han med största sannolikhet pekade på regionerna i södra Jordan och nordvästra Arabien.
2. Paulus världsbild, först och främst baserad på Bibeln, skulle ha fått honom att tro att uttåget över havet ägde rum vid Aqababukten (se kapitel 4).
3. Paulus bibliska världsbild skulle med största sannolikhet ha fått honom att tro att berget Sinai låg nära Midjan i nordvästra Saudiarabien (se kapitel 5).
4. Paulus identitet som jude skulle med största sannolikhet betyda att han skulle ha hållit med de judiska traditionerna på sin tid (Septuaginta, Philo och Josefus) som placerade berget Sinai strax utanför Midjan i nordvästra Saudiarabien (se kapitel 6).

5. Med tanke på mångfalden av möjliga betydelser för termen "Arabien" på Paulus tid, var hans hänvisning i Galaterbrevet 4:25 mest största sannolikhet till den arabiska halvön.

Alla dessa fem faktorer pekar mot samma region.

SLUTSATS

När vi granskar de argument som används av traditionalister, finner vi att bland dessa fem faktorer tenderar de att fokusera nästan enbart på de grekisk-romerska geograferna medan de knappt överväger de andra fyra punkterna. När man är fast besluten om att placera berget Sinai på Sinaihalvön, tvingas man bortse från de mycket mer relevanta källorna i Bibeln och judisk tradition och istället fokusera på externa källor. I denna mening får traditionalister det hela om bakfoten. I vår slutliga bedömning kan det traditionalistiska påståendet att Paulus pekade på någon plats utanför arabiska halvön helt enkelt inte styrkas.¹¹⁵ Med alla bevis beaktade är slutsatsen enkel: Paulus lokaliserade berget Sinai strax utanför staden Madiam, i det som nu är nordvästra Saudiarabien.

9.

JABEL AL-LAWZ

Hittills har vi sett flertalet bevis för att Jebel al-Lawz är det verkliga Sinaiberget. Oavsett om vi överväger de geografiska, bibliska, historiska eller traditionella bevisen, verkar allt sammanfalla till detta specifika berg. Men hur är det med de faktiska topografiska bevisen på plats? Hur är det med den faktiska fysiska beskrivningen av själva berget? Stämmer det överens med vad vi skulle förvänta oss att hitta om detta verkligen var det riktiga Sinaiberget?

HOREB OCH SINAI

Innan vi börjar är det viktigt att definiera exakt vad vi menar när vi talar om Jebel al-Lawz. Det finns faktiskt en hel del missförstånd som omger namnet på berget. Fram till denna punkt har jag helt enkelt hänvisat till berget som Jebel al-Lawz eftersom detta är namnet som de flesta känner igen. Om du läser andra böcker eller artiklar på nätet, kanske du också har hört det kallat Jebel al-Makklah – ”Stenbrottsberget”. Detta beror på den massiva ådern av marmor nära toppen av berget som användes som ett stenbrott. Sanningen är dock att Jebel al-Lawz faktiskt är det namn som lokalbefolkningen använder för att referera till hela bergskedjan. Många av beduinerna som jag har frågat hänvisar till toppen i fråga som Jebel Musa, vilket betyder ”Moses berg”. Den större bergskedjan i sig kallas Jebel al-Lawz. När vi läser den

bibliska berättelsen om berget Sinai, hänvisas den också till med olika namn. Ibland kallas det berget Horeb och andra gånger kallas det berget Sinai. Detta har lett till viss förvirring. Hershel Shanks, grundaren av *Biblical Archaeology Society* och emeritus redaktör för *Biblical Archaeology Review*, skrev till exempel att "Bibeln ger faktiskt två namn för Guds berg: Sinaiberget och berget Horeb. Är de samma berg eller är de olika? Det är fortfarande en öppen fråga."¹¹⁶ En noggrann analys av de bibliska bevisen kan peka på två olika berg. Så uppfattade sannerligen vissa tidiga kristna det. Eusebius, till exempel, definierade Horeb som, "Guds berg i Madiams land. Den ligger bredvid berget Sinai."¹¹⁷ De berömda tyska kommentatorerna C. F. Keil och Franz Delitzsch ser det dock annorlunda: "Horeb var mer allmänt och omfattande än Sinai; med andra ord, Horeb var den bergskedja av vilken Sinai var ett särskilt berg, som först framträdande när Israel hade anlänt till lagens berg."¹¹⁸ Det verkar ganska troligt att på samma sätt som Jebel al-Lawz idag används för att referera till hela bergskedjan, var det även så Horeb användes i gamla tider. Det specifika berg som ibland kallas Makklah, och som många av lokalbefolkningen kallar Jebel Musa, var känt som Sinai.

I kapitel 5 nämnde jag den vackra utsikten över Jebel al-Lawz-området som möter dig när du kliver ut ur någon av Jetros grottor. Utsikten är helt fantastisk. Jag uppskattar att bergen ligger ungefär 20 km från centrum av al-Bad. Det är lätt att förstå hur både Filon och Josefus beskrev berget Sinai som det högsta berget strax utanför den antika staden Midjan.

Toppen av Jebel al-Lawz (ovan och nedan)

MANDELBERGET

Ytterligare bevis på att Jebel al-Lawz är det riktiga Sinaiberget kan ses i det moderna arabiska namnet för detta område: Mandelberg eller Mandelträd. En av de viktigaste möblerna i tabernaklet och Israels tempel var det gyllene ljusstaken. Det var där på berget Sinai som Herren gav Moses den specifika designen för denna heliga skatt. Enligt den

gudomliga designen utformades menorans stälkar och skålar specifikt för att likna grenarna och blommorna på ett mandelträd. Som Herren sade till Mose:

Du ska göra en ljusstake av rent guld. I hamrat arbete ska den göras med sin fotställning och stam. Dess skålar, knoppar och blommor ska göras i ett stycke med den. Sex armar ska utgå från ljusstakens sidor, tre armar från ena sidan och tre armar från andra sidan. På den ena armen ska det vara tre skålar, formade som mandelblommor, vardera bestående av en knopp och en blomma, och på den andra armen likaså tre skålar, formade som mandelblommor, vardera bestående av en knopp och en blomma. Så ska det vara på de sex armar som utgår från ljusstaken. Men på själva ljusstaken ska det finnas fyra skålar formade som mandelblommor med sina knoppar och blommor. (2 Mosebok 25:31-34)

En annan av de viktigaste artefakterna som israeliterna tog med sig från Sinai var Arons stav. Enligt berättelsen i 4 Moseboken fördes en stav från var och en av Israels stammar in i uppenbarelsetältet. Herren förkunnade för Mose att ”Då ska det ske att den man som jag utväljer, hans stav ska grönska.” (4 Mos. 17:5). Och mycket riktigt, ”Nästa dag gick Mose in i vittnesbördets tält, och se, Arons stav för Levi hus grönskade, och den hade knoppar och utslagna blommor och mogna mandlar” (4 Mos. 17:8). Som ett minnesmärke och ett vittnesbörd till detta mirakel var Arons stav en av de få föremål som förvarades inuti förbundsarken. Hebreerbrevet listar innehållet i arken: ”I den fanns en guldkruka med mannat, Arons stav som hade grönskat samt förbundets tavlor.” (Hebr. 9:4).

Även om en skeptiker säkert skulle påpeka att mandelträd växer i hela Mellanöstern, så kvarstår det faktum att Jebel al-Lawz är en plats där mandelträd växer i så stort överflöd att det faktiskt kom att få sitt namn efter mandelträdet. När vi betraktar berättelsen om uttåget, kretsar så många av Herrens bud kring hans önskan att israeliterna specifikt ska *minnas*. Vad avser händelserna under uttåget var frasen: ”Kom ihåg”/”tänk på” (5 Mos 8:2; jfr 2 Mos 13:3; 4 Mos 15:39; 5 Mos 4:10; 5:15; 7:18; 8:18; 9:7; 15:15; 16:3,12; 24:18, 22; 32:7) den upprepade refrängen. Med detta i åtanke befallde Herren att menoran skulle utformas och Arons stav bevaras för att bevara minnet och vittnesbördet om allt Han gjorde, inte som en del av någon vag mytologi utan som verkliga händelser som utfördes i verklig tid, framför ögonen på riktiga män och kvinnor på en mycket *verklig och identifierbar plats*. Att bergskedjan idag fortfarande heter Mandelbergen tror jag inte ska ses som en irrelevant slump utan snarare som ett levande vittnesbörd om de underbara ting som ägde rum där för så länge sedan.

ETT OLÄNDIGT OCH SKROVLIGT BERG

I föregående kapitel citerade vi Josefus som beskrev berget Sinai som det högsta berget i regionen Midjan. Josefus fortsätter vidare att beskriva berget som ett oerhört skrovligt berg, svårt att bestiga, med mycket vassa toppar:

Han steg upp till berget Sinai, som är det högsta av alla berg som finns i det landet, och det är inte bara mycket svårt att bestigas av människor på grund av dess enorma höjd, utan på grund av skärpan i dess stup; ja, det kan verkligen inte ses utan smärta i ögonen; och dessutom var

det fruktansvärt och otillgängligt på grund av ryktet som gick om att Gud bodde där.¹¹⁹

Alla som har varit på detta berg, och särskilt alla som har bestigit det, kan intyga att Josefus beskrivning är ganska korrekt. Som helhet är det ett mycket utmanande berg att bestiga. Mycket på grund av att det består av mycket stora stenblock. Det finns ingen stig upp på berget. Vad du inte kan se om du inte har varit där, är att inbäddat mellan många av stenblocken finns alla möjliga typer av ökenväxter, grenar och taggar. Om du försöker bestiga berget utan bra kängor och handskar kommer du sannolikt att ångra dig. Lägg till allt detta, den varma saudiarabiska solen som gassar under flera månader om året är detta extremt svåra berg att bestiga. Även om det är osannolikt att Josefus någonsin besökte berget, verkar hans beskrivningar tyda på att han vidarebefordrade en del förstahandsinformation.

ELDSBERGET

Det har talats mycket om det faktum att toppen av berget är helt svart. Vissa har föreslagit att detta är ett tydligt bevis på att Herren har stigit ner på berget i eld. Jag kan verkligen förstå hur vissa kan tro det. Den bibliska beskrivningen angående teofanien är väldigt specifik: ”Hela Sinai berg täcktes av rök, för Herren hade stigit ner på berget i eld. Rök steg upp därifrån som röken från en smältugn, och hela berget skakade våldsamt.” (2 Mos. 19:18). Det är också sant att bland alla de omgivande bergen, som huvudsakligen består av ljus granit, är Jebel al-Lawz unikt, toppen består av en mycket mörkare sorts basalt som börjar mycket abrupt ungefär två tredjedelar av vägen upp på berget. Faktum är att satellitbilder gör det klart att Jebel al-Lawz är det överlägset

mörkaste topparna av bergskedjorna i hela norra Saudiarabien eller hela Sinaihalvön. Eftersom vissa förespråkare har sett till denna unika egenskap hos berget som ett bevis på att det är det verkliga berget Sinai, har kritiker svarat med att påpeka att om Moses inte brändes när han var på berget, så borde vi inte heller förvänta oss att stenarna skulle ha blivit brända. Om det inte finns mer i berättelsen än vad vi finner genom en ytlig betraktelse av den faktiska bibliska redogörelsen, verkar detta vara en berättigad invändning. Även om de mörkare stenarna på toppen av berget väcker några mycket intressanta frågor, är det förmodligen rimligt att säga att denna egenskap hos berget troligen inte är ett tydligt bevis på den gudomliga elden som vilade på berget.

Vi måste också notera att vissa kritiker som är alltför ivriga att misskreditera alla bevis felaktigt har hävdats att de mörka stenarna på toppen av Jebel al-Makklah helt enkelt är missfärgningar som ett resultat av en naturlig process. James Hoffmeier, till exempel, hävdar att den ”svärtade färgen på toppen av Jebel el-Lawz förklaras av geologer som ett fenomen känt som ökenlack, vilket är en svart/brun beläggning av järn, mangan och lera [som] vanligen bildas på exponerade stenar och artefaktytor inbäddade i ökenbeläggningar... som ett resultat av organisk mikrobiell aktivitet på bergytan.”¹²⁰ Även om ökenlack finns på många stenar och klippor över hela regionen, är detta inte orsaken till den mörka toppen av al-Makklah. Hoffmeier har aldrig varit på berget. De mörka stenarna på toppen av al-Makklah är basalt, en typ av vulkanisk sten. Färgen på stenarna som bildar den slående mörka sömmen över toppen av bergskedjan skiftar från grönt, till blått, brunt och svart. Med tiden kanske geologer och teologer kan göra ytterligare

observationer angående basaltberget, men för tillfället borde det som sagt förbli en intressant iakttagelse, dock inte ett bevis på den gudomliga händelse som ägde rum där.

ELIAS GROTTA

En annan fysisk egenskap hos berget som passar perfekt med den bibliska berättelsen är grottan på bergets östra sida. Skriften berättar för oss att Elia, efter att ha blivit förföljd av Isebel och Ahab, flydde för sitt liv ”till Guds berg Horeb. Där gick han in i en grotta, och i den stannade han över natten.” (1 Kungaboken 19:8-9). Även om det är rimligt att säga att det sannolikt finns dussintals berg med grottor som kan hittas i regionen, är det inte sant för alla berg. Detta är ännu en sak som måste finnas på alla berg som ska kunna anses vara en kandidat som berget Sinai. Faktum är att en av anledningarna till att munkarna från 400-talet bestämde att berget i södra Sinai var Guds berg berodde på att där fanns en grotta nära bergets bas. Grottan på Jebel al-Lawz är dock en distinkt och tydlig grotta på bergets östra sida som syns från bergets bas. Det är cirka sex meter djupt och har ett slätt jordgolv, och man kan lätt föreställa sig Elia sovande där som Skriften säger. Vid mitt första besök på berget vandrade vi upp till grottan och vilade en stund medan vi tittade ut över hela östra dalen nedanför. När jag satt där tittade jag ner på några av de mycket viktiga arkeologiska platserna förknippade med berget. En av dessa är vad som tros vara det altare som byggdes av Mose. Vi kommer att diskutera detta i nästa kapitel. Den andra platsen tros ha varit altaret där israeliterna tillbad den gyllene kalven. Från Elias grotta klättrade vi nerför berget för att undersöka dessa platser. Innan vi går över till att diskutera dessa altaren närmare finns det dock

ytterligare en mycket viktig fysisk egenskap hos berget som måste noteras.

Grottan på framsidan av berget Jebel al-Lawz

BÄCKEN PÅ ÖSTRA SIDAN

Det finns några drastiska skillnader mellan miljöerna på bergets västra sida kontra dess östra sida. Även om bergets västra sida vetter mot Röda havet är den mycket torrare. Den

östra sidan har dock en del fukt, inklusive platser där strömmar rinner ner längst berget vid vissa tidpunkter. Jag har vandrat ned längsmed bäcken i oktober och slutet av sommaren, och även då fanns det vattenpölar i olika fickor. När den förångade fukten från Röda havet når berget avsätter den mycket fukt efter att ha passerat den höga toppen och skapar bäckar på dess östra sida. Detta är mycket viktigt eftersom att den östra sidan av berget var den plats där en grupp av israeliterna hängav sig till avgudadyrkan, Moses befalldes att bränna guldkalven och specifikt kasta askan i en bäck som kom nerför berget Sinai:

Sedan tog jag er synd, kalven som ni hade gjort, och jag brände upp den i eld och krossade den till stoft och kastade det i bäcken som rann från berget. (5 Mosebok 9:21)

I en så karg ökenmiljö är bäckar och strömmar inte vanliga. Men precis som vi skulle förvänta oss att finna, om detta verkligen var det riktiga Sinaiberget, finner vi, i perfekt överensstämmelse med den bibliska berättelsen, där en perfekt placerad bäck.

SLUTSATS

Sammanfattningsvis, de fysiska egenskaperna hos tvillingbergen Jebel al-Lawz överensstämmer med vad vi finner beskrivet i Bibeln såväl som av historikern Josefus. Lägger man sedan till de geografiska, bibliska, historiska och traditionella bevisen ser vi att bergets topografiska särdrag är perfekt i linje med vad vi skulle förvänta oss att finna om detta var det riktiga Sinaiberget. I nästa kapitel kommer vi att se att flera av de arkeologiska platserna som omger berget också bekräftar allt vi hittills har övervägt.

10.

STENARNA ROPAR

Låt oss nu titta närmare på flera mycket viktiga arkeologiska platser runt berget som fungerar som ytterligare bekräftelse på att detta är det riktiga Sinaiberget. Som jag nämnde i föregående kapitel, när jag satt vid mynningen av vad som sannolikt är Elias grotta, tittade jag ner på den första av dessa platser: ett altare som mycket väl kan ha byggts av Moses själv.

MOSE ALTARE

Efter att Herren hade gett Mose de tio budorden, gav Han även budet att varhelst israeliterna bodde, skulle de uppföra ett altare för att offra djur. Om altaret var gjort av stenar och klippor, fick de inte kapas eller huggas:

Ett altare av jord ska du göra åt mig, och på det ska du offra dina brännoffer och dina gemenskapsoffer, din småboskap och nötboskap. På varje plats där jag låter mitt namn bli ihågkommet ska jag komma till dig och välsigna dig. Men om du vill göra ett altare av stenar åt mig, ska du inte bygga det av huggen sten. För om du rör vid den med din mejsel vanhelgar du stenen. (2 Mos 20:24-26)

Senare byggde Mose just ett sådant altare vid foten av berget:

Och Mose skrev ner alla Herrens ord. Nästa morgon steg han upp tidigt och byggde ett altare nedanför berget och reste där tolv stoder för Israels tolv stammar. Han sände israeliternas unga män att offra tjurar som brännoffer och gemenskapsoffer åt Herren. Och Mose tog hälften av blodet och slog det i skålar och den andra hälften av blodet stänkte han på altaret. Han tog förbundsbooken och läste upp den för folket, och de sade: ”Allt som Herren har sagt vill vi göra och lyda.” Då tog Mose blodet och stänkte på folket och sade: ”Se, detta är blodet för det förbund som Herren har slutit med er i enlighet med alla dessa ord.” (2 Mos 24:4-8)

När du sitter vid mynningen till den grotta där Elia sannolikt övernattade på Sinai, kan du, som jag tidigare nämnde, titta ner och tydligt se ett altare nedanför. Ovanifrån är det vinklat som en hockeyklubba. Det är en massiv struktur – drygt 30 meter lång. Strukturen består av tre långa vinklade stenväggar; två rader bildar strukturens ytterväggar, och en tredje skiljevägg går ner i mitten mellan ytterväggarna. Resultatet är två långa korridorer som vänder sig i en fyrtiofem graders vinkel vid dess mittpunkt. I enlighet med den bibliska beskrivningen är stenarna inte huggna eller mejslade; de är helt enkelt staplas ovanpå varandra. I slutet av de långa korridorerna finns två mindre avgränsade utrymmen. En arkeologisk utgrävning sponsrad av Saudi undersökte altaret 2002. Utredarna fann då ”ett lager av aska, träkol och ben som hittats blandat med annat organiskt material.”¹²¹ Med andra ord, undersökningen fann exakt vad vi skulle förvänta oss att finna om detta hade varit ett altare

som använts för att offra djur. Den ligger också precis som Skriften beskriver, ”nedanför berget” (2 Mos. 24:4) precis bredvid bäcken som vi tidigare diskuterat och som nämns i Femte Moseboken 9:21.

Altare vid foten av Jebel al-Lawz (ovan och nedan)

TOLV PELARE

För att ytterligare bekräfta sannolikheten att detta är just det altare som Moses byggde finns där flera små marmorepelare eller pelarsektioner på marken. Återigen, det är precis vad texten beskriver när det står att Mose ”byggde ett altare nedanför berget och reste där tolv stoder för Israels tolv stammar.” (2 Mos 24:4). Jim Caldwell, ingenjören som arbetade i kungariket, och hans fru, Penny, spekulerar i att när texten beskriver att Moses offrade djuren och stänkte blodet på folket, så kan det faktiskt ha varit på pelarna, som representerade de tolv stammarna. Även om vi lätt kan acceptera tanken på att en romersk-katolsk präst stänker ”heligt vatten” på sin församling, verkar tanken på att Moses går genom folkets läger och stänker blod på dem en smula märkligt, även om vi inte med säkerhet kan veta. Pelarna som är placerade bredvid altaret var sannolikt de pelare som Herren befalldes Mose att sätta upp specifikt för att representera Israels tolv stammar, vilket är exakt vad vi hittade vid foten av berget: ett altare gjort med oslipade stenar och lämningar av stenpelare.¹²²

Pelare vid sidan av altaret vid Jebel al-Lawz fot

GYLLENE KALVALTARET

En annan mycket viktig plats som också syns tydligt från Elias grotta, bara några hundra meter öster om Mose altare, är en massiv stenformation som är de troliga resterna av altaret där ungefär tre tusen israeliter tillbad den gyllene kalven. Låt oss granska den bibliska redogörelsen:

När folket såg att det dröjde innan Mose kom ner från berget, samlades de kring Aron och sade till honom: ”Kom och gör oss en gud, som ska gå framför oss. För vad som har hänt den där Mose som förde oss upp ur Egyptens land, det vet vi inte.” Då sade Aron till dem: ”Ta guldringarna som era hustrur, era söner och era döttrar har i öronen och ge dem till mig.” Då tog allt folket av sig guldringarna som de hade i öronen och bar dem till Aron. Han tog emot guldets och formade det med en mejsel och gjorde av det en gjuten kalv. Och de sade: ”Här är din gud, Israel, som har fört dig upp ur Egyptens land.” När Aron såg det, byggde han ett altare framför den och utropade: ”I morgon är det en Herrens högtid.” Nästa dag steg de upp tidigt och offrade brännoffer och bar fram gemenskapsoffer. Folket satte sig för att äta och dricka och reste sig för att roa sig. Då sade Herren till Mose: ”Gå dit ner, för ditt folk som du har fört upp ur Egyptens land drar fördärv över sig. De har redan vikit av från den väg som jag befälde dem att gå. De har gjort sig en gjuten kalv som de har tillbett och offrat åt och sagt: ”Här är din gud, Israel, som har fört dig upp ur Egyptens land.” (2 Mos 32:1-8)

När Mose dröjde kvar på berget i fyrtio dagar, blev många i folket otåliga och fast beslutna att göra sig en kalv som en avgud. Denna massiva hög med stenar, några hundra meter från basen av berget, verkar vara en idealisk plats att använda som altare. På flera ställen är klippblocken fortfarande täckta

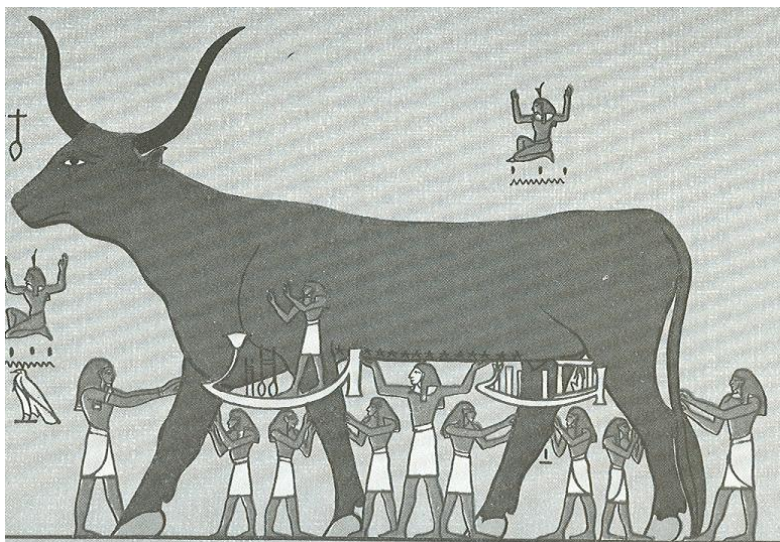
av hållristningar och målningar av kor. Detta synes verkligen vara en stark bekräftelse på att detta var det faktiska altaret där några av israeliterna återgick till den avgudadyrkan som de hade lärt sig i Egypten.

Massiv hög av stenar nära Jebel al-Lawz (Foto taget av Jim och Penny Cadwell. Använt med deras tillstånd).

Även om det kan tyckas konstigt för det moderna sinnet att folket valde att dyrka en ko, var detta faktiskt en vanlig praxis i Egypten under den period då israeliterna bodde där. De egyptiska kogudarna var kända som Hathor eller Apis.¹²³ Oftast avbildad som en kalv, personifierade Hathor moderskap, fertilitet, såväl som musik, glädje och fest. Allt detta stämmer väl överens med den bibliska beskrivningen av avgudadyrkarna som efter att ha satt sig ner för att äta och dricka och sedan ”reste sig för att roa sig.” (2 Mos. 32:6). Enligt egyptisk religiös mytologi var Hathors son, kallad Apis, en tjurfigur. När man undersöker hållristningarna av korna som finns på altaret, och i närheten, visar flera av bilderna anmärkningsvärda likheter med den religiösa ikonografi som finns i Egypten. En sådan bild, som finns i

farao Seti I:sgrav, skildrar en jättelik tjur med tillbedjare under sig med uppsträckta armar.

Abildning av, och den bild som återfanns i farao Seti I gravkammare.

Nästan identiska bilder finns också bland hällristningarna vid det gyllene kalvsaltaret.

Ristningar av kor nära gyllene kalvaltaret (ovan och nedan)

Detta bekräftar att de som ristade dessa bilder kom från Egypten. Bilderna av korna är inte bara pastorala bilder av korna som vandrar runt i den arabiska öknen utan är i själva verket forntida hednisk religiös ikonografi. Gyllene kalvaltaret kan således utgöra ännu en bekräftelse på att Jebel al-Lawz verkligen är det riktiga bibliska Sinaiberget.

Ristningar av korna på det gyllene kalvaltaret (ovan och nedan)

GRAVPLATSEN

Skriften visar att Herren efter guldkalven befälde Mose att avrätta tre tusen av dem som var inblandade i detta uppror:

Mose såg att folket var lössläppt eftersom Aron hade släppt greppet om dem, till skadeglädje för deras fiender. Mose ställde sig i porten till lägret och ropade: ”Alla som tillhör Herren ska komma hit till mig!” Då samlades alla leviterna kring honom, och han sade till dem: ”Så säger Herren, Israels Gud: Alla ska spänna på sig svärdet och gå fram och tillbaka genom lägret från port till port och döda var och en sin bror, sin vän eller släkting.” Leviterna gjorde som Mose hade sagt, och på den dagen föll omkring tretusen män av folket. (2 Mosebok 32:25-28).

Detta var dock inte slutet. För efter detta säger Skriften: ”Och Herren slog folket för att de hade gjort kalven, den som Aron gjorde.” (v. 35). Sammanlagt dog ungefär tjugotre tusen människor.

På 1990-talet när familjen Caldwell besökte sina två barn, hittade de också vad som verkar vara en enorm gravplats ungefär 5 km öster om bergets bas. Det är ett stort fält med många stenar som har ställts upp som möjliga gravmarkeringar. Saudiarabiska arkeologiska myndigheten har spärrat av detta område.

Om detta verkligen är den gravplats som det verkar vara, skulle det vara platsen där tusentals israeliter begravdes. Denna plats kan gömma outgrundligt viktiga arkeologiska skatter. Kanske kommer den saudiarabiska regeringen med tiden att tillåta att platsen grävs ut.

Vid mitt första besök till berget, snubblade jag, inom en timme eller så, i princip över något tämligen anmärkningsvärt. När jag gick förbi en stenhög såg jag flera målningar på undersidan av några klippor. Målningarna var en serie bågskyttar som tydligt höll pilar och bågar. De verkade ha målats med någon form av rött mineralpigment, samma typ av färg och i samma stil som några av målningarna av guldkalven. Det kan tyda på att den som målade bågskyttarna också skapade bilderna på altaret. Det verkar troligt att det ursprungligen fanns många fler av dessa målningar runt bergets bas, men på grund av väderexponering har de bleknat eller nöts bort under tidens gång. Eftersom just dessa målningar fanns på undersidan av klippblocken, var de skyddade från väder och vind, och därmed väl bevarade. Min första tanke var att de bara skildrade någon slags jaktscen, men det fanns inga djur förutom en tjur, varav en del av den hade försvunnit. Jag skickade bilderna till min fru och hon svarade med att hänvisa mig till 2 Mosebok 19. För att vara ärlig hade jag ingen aning om vad hon pratade om förrän jag slog upp verserna. När jag väl förstod vad hon syftade på blev jag förvånad över vad jag möjligen hade hittat. Det här är verserna som min fru hänvisade mig till:

Då sade Herren till Mose: ”Gå till folket och helga dem i dag och i morgon och låt dem tvätta sina kläder. De ska hålla sig beredda till i övermorgon, för då ska Herren stiga ner på Sinai berg inför allt folkets ögon. Du ska märka ut en gräns för folket runt omkring berget och säga: Akta er för att stiga upp på berget eller komma nära dess fot. Var och en som kommer nära berget ska straffas med döden. Men ingen hand får röra vid honom, utan han ska stenas eller skjutas. Det gäller både djur och människor: de får inte leva. När

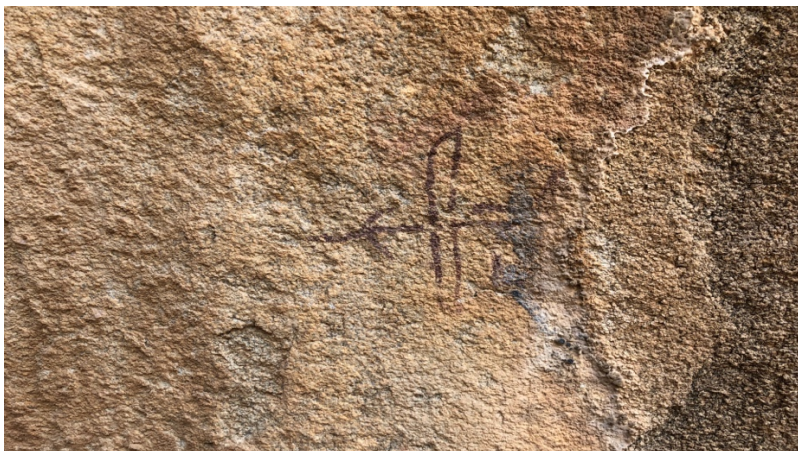
jubelhornet ljuder med utdragen ton, då får de komma upp på berget.” (2 Mos 19:10-13)

Längre fram, i vers 23, upprepade Herren åter sin befallning till Mose om att sätta ut gränser runt berget.

Målningar av bågskyttar vid foten av Jebel al-Lawz.

Målningar av bågskyttar vid foten av Jebel al-Lawz.

När vi gick ytterligare ett trettiotal meter, hittade vi ännu en liknande serie målningar av bågskyttar. De verkade vara en gammal form av tillträde-förbjudet-skyltar. Enligt den bibliska varningen skulle överträdare bli "skjutna" med pilar. Efter att ha pratat med flera andra som besökt berget fick jag veta att dessa bilder inte hade fotograferats eller publicerats någonstans tidigare. Något slumpmässigt hade jag snubblat över vad som kan vara ännu en mycket viktig arkeologisk validering att detta verkligen är det riktiga Sinaiberget. Om jag hittade sådana målningar vid mitt första besök, föreställ dig då vad mer som väntar på att upptäckas när det stora berget och dess omgivning utforskas mer genomgående.

DEN KLUVNA KLIPPAN

Slutligen kommer vi till vad som mycket väl kan vara den mest extraordinära platsen runt hela berget: En klippa som Bibeln refererar till som klippan vid Horeb. Innan vi diskuterar den här platsen måste vi studera den bibliska beskrivningen av denna klippa. När folket slog läger i öknen blev de törstiga och började klaga på Mose. I en uppvisning av stor medkänsla befallde Herren Mose att använda sin stav för att specifikt slå på klippan vid Horeb, ur vilken vatten skulle komma ut för folket:

Herren svarade Mose: ”Ta med dig några av de äldste i Israel och gå framför folket. Och ta i din hand staven med vilken du slog på Nilfloden och gå. Se, jag ska stå där framför dig på Horebs klippa, och du ska slå på klippan. Då ska vatten komma ut ur den så att folket får dricka.” (2 Mos 17:5-6)

Alla som har varit i det här området kan vittna om att det finns klippblock bokstavligen överallt. Hur skulle Moses ha vetat vilken specifik klippa han skulle slå på? Det är tydligt att klippan vid Horeb var ett framstående landmärke som var välkänt och lätt att känna igen. Detta stämmer helt klart när det gäller den massiva höga klippan som finns nordväst om Jebel al-Lawz. Själva klippan är mycket större än jag hade föreställt mig att den skulle vara genom att titta på bilder. När jag stod framför den, uppskattade jag att den var ungefär 20 meter hög. Föreställ dig en byggnad på fem eller sex våningar placerad på toppen av en kulle som i sin tur är tio våningar hög. Klippan är inte bara massiv, den har även en ovanlig form. Hur ser en massiv klippa som är nästan 20 meter hög, stående upprätt välbalanserad ovanpå en hög med andra klippor som är ungefär 30 meter höga, ut? Själva klippan är

samma typ av granit som klipporna som den står ovanpå. Det är inte så att kullen som den är placerad på är gjord av en sorts sten som gradvis lösts upp eller sköljts bort för att lämna en annan sorts hårdare mineral efter sig. Det finns ingen tydlig förklaring till denna udda men magnifika formation. Även om det inte hade något som helst historiskt eller arkeologiskt värde, skulle den troligen locka besökare. Det påminde mig om några av formationerna i Arches National Park i Utah. Poängen är att just denna klippa med största säkerhet uppfyller beskrivningen av en klippa som skulle ha varit ett välkänt landmärke. Men på vilka andra sätt överensstämmer den med de bibliska beskrivningarna?

En annan unik egenskap är att klippan delats nästan perfekt i mitten från toppen till dess bas. Detta är precis vad Bibeln beskriver när den talar om Horebs klippa. Profeten Jesaja sade om israeliterna att ”De led ingen törst när han förde dem genom öknarna, för han lät vatten strömma fram ur klippan åt dem. Han klöv klippan så att vatten flödade” (Jesaja 48:21; jfr Psaltaren 78:15). Det hebreiska ordet för att klyva är detsamma som det som användes när Röda havet delades: *baqa*, som betyder ”klyva, bryta upp eller bryta igenom.”¹²⁴

Den bibliska beskrivningen av miraklet som inträffade när Moses slog på klippan ger inte utrymme för en mindre spricka från vilken vatten bubblade ut. Bibeln säger att klippan klövs och sprack rakt igenom. Detta är en perfekt beskrivning av den höga stenen norr om Jebel al-Lawz.

Dessutom beskriver David i Psalm 105 att vattnet som rann ur klippan rann som en flödande ström. ”Han öppnade klippan och vattnet flödade, det rann i öknen som en ström” (Ps 105:41). Det är häpnadsväckande när du går upp för kullen som leder upp till den kluvna klippan och ser området nedanför där det mycket tydligt ser ut att ha sköljts bort i en massiv

avrinning från ovan. Och även om det är möjligt att insidan av klyftan vid basen av berget har sköljts bort av vind och tid, har det verkligen utseendet av en kraftig vattenerosion.

För det första är själva formationen i linje med den bibliska beskrivningen av klippan som är ett lätt identifierbart landmärke nära berget Horeb. För det andra har den en massiv delning rakt igenom mitten. För det tredje har berget nedanför märkbar vattenerosion vid sin bas och i området nedanför. Varje beskrivning av klippan överensstämmer så perfekt med de bibliska beskrivningarna att man med rätta kan säga att om detta inte är den faktiska klippan som mirakulöst klövs när Mose slog den, så har Herren själv skapat en medveten och väl iscensatt kopia.

Den kluvna klippan vid Horeb

Den kluvna klippan

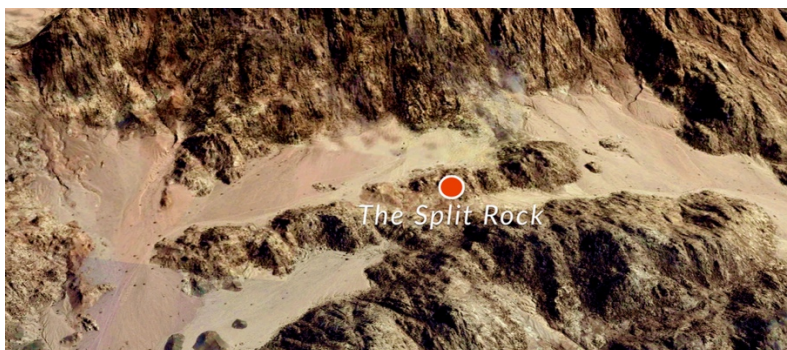

Effekterna av vattenavrinningen vid basen av den kluvna klippan

TOPOGRAFIN KRING DEN KLUVNA KLIPPAN

Den kluvna klippan överensstämmer vidare med den bibliska berättelsen genom att den ligger bredvid en stor och öppen slätt. Varför är detta viktigt? För förutom att bara kalla detta för klippan vid Horeb, beskrivs den också som att den ligger på en plats som kallas Refidim (2 Mos 17:1, 8). Det var här israeliterna slog läger och utkämpade ett stort slag mot amalekiterna. Varje trovärdig kandidat till den kluvna klippan måste således vara placerad bredvid en stor och öppen slätt där en så stor grupp kunde ha slagit läger och där en så massiv strid kunde ha ägt rum. Och mycket riktigt, precis öster om den kluvna klippan finns två massiva slätter ungefär fem kilometer långa.

En annan viktig egenskap för Refidim var att det var omgivet av höga kullar. Mose informerar oss i 2 Mosebok 17 om att han klättrade upp på en kulle i närheten och höjde sina armar hela natten när striden ägde rum (se 2 Mos 17:10-13). Återigen är detta en perfekt beskrivning av området som omger den kluvna klippan. Det finns flera mycket stora kullar som kan anses vara mindre förlängningar av den högsta Jebel al-Lawz-toppen. På alla väsentliga punkter överensstämmer området runt den kluvna klippan perfekt med den bibliska berättelsen. Med alla faktorer i beaktande kan vi vara säkra i vår tro att detta med största sannolikhet är själva platsen för var denna fundamentala och mirakulösa bibliska berättelse utspelades.

*Öppna slätter och höga kullar som omger den kluvna klippan i Horeb
(© 2018 Google Earth)*

ETT LEVANDE VITNESBÖRD

Av alla de olika platserna som omger berget var ingen mer imponerande för mig än den kluvna klippan. Trots sin enkelhet kan det vara en av de mest fantastiska historiska platserna i världen. Jag har varit i Israel många gånger. Jag är uppriktigt kär i Jerusalem och många av de bibliska och historiska platserna i landet. Att se platserna där kung David, profeterna, Jesus och apostlarna levde och tjänade är en djupt rörande och trosuppbyggande upplevelse. Jag är övertygad om att varje kristen borde försöka åka på en rundtur i Israel och se dessa platser med egna ögon. Men likväl som det är fantastiskt att se alla dessa platser, har de under årtusendena förändrats så drastiskt att det ofta krävs en hel del fantasi för att föreställa sig hur platserna såg ut under biblisk tid. Platserna runt Jebel al-Lawz är dock praktiskt taget orörda. Bortsett från de få beduinläger som finns utspridda i området, har det förblivit relativt oförändrat under de senaste årtusendena.

Det är som om allt är som det var under Mose och israeliternas dagar. När du är där kan du känna att platsen har bevarats av Guds hand. Även om detta är sant för de flesta platserna runt berget, sticker särskilt den kluvna klippan ut. Till skillnad från ruinerna av någon forntida byggnad eller stad, är den kluvna klippan inte bara en plats där något historiskt betydelsefullt eller mirakulöst en gång ägde rum; det är faktiskt själva miraklet. Det är ett levande, kraftfullt vittnesbörd om de mäktiga under som Gud utförde för israeliterna för så länge sedan. Herren klöv klippan! Han förde på ett mirakulöst sätt fram strömmar av vatten till sitt folk. Och där står klippan kvar än i dag. Alla som har tillgång till denna plats kan gå och titta på den. Ännu viktigare, Paulus sa att israeliterna ”de drack ur en andlig klippa som följde dem, och den klippan var Kristus.” (1 Kor 10:4). Liksom klippan bröts för att ge livgivande vatten åt israeliterna, så bröts också Jesu kropp för oss alla. Klippan är inte bara ett vittnesbörd om en mirakulös händelse, den är ett vittnesbörd om själva evangeliet.

PETROGLYFER

Runtomkring berget finns många hållristningar. Dessa är bokstäver, ord, symboler och teckningar som har ristats in i klippblocken, oftast genom den mörkare ”ökenlacken” för att exponera den ljusare underliggande ytan. Petroglyfer finns i överflöd runt berget, i hela regionen och till och med i större delen av Saudiarabien. Vi har redan diskuterat hållristningar av kor på det gyllene kalvaltet. Från sin början i och med Caldwells undersökningar har hundratals av dessa hållristningar fotograferats och dokumenterats. Mycket arbete har ännu inte gjorts med dessa bilder och det finns ett brett spektrum av åsikter om datering, ursprung och

betydelsen av dessa gamla ristningar. Dr. Miles Jones, en livslång lingvist med bred erfarenhet, som arbetar i regionen, har i sin bok, *The Writing of God: Secret of the Real Mount Sinai*,¹²⁵ hävdad att många av dessa petroglyfer representerar den tidigaste formen av det skrivna alfabetet, efter att ha lämnats där av Moses och hans folk. Medan äldre kulturer använde piktogram, som egyptiska hieroglyfer eller tidiga sumeriska kilskriftsteckningar, kan symbolerna och bokstäverna som finns runt Jebel al-Lawz mycket väl representera det första exemplet på ett faktiskt alfabet. Dr. Jones hävdar att detta alfabet faktiskt gavs till Moses av Gud som ett medel varigenom israeliterna inte bara skulle kunna läsa, skriva och lära sig själva, utan också för att lära världen sanningen om Gud. Hur fascinerande den här teorin än är, ligger den utanför den här bokens räckvidd. Värt att lyfta fram för våra syften är dock att de många bokstäverna och symbolerna som finns runt berget verkar vara proto-sinaitiska skrifter, en föregångare till den moderna hebreiska. På min senaste resa identifierade den välrenommerade bibliska arkeologen Eli Shukron vad han sa verkar vara mycket uråldriga primitiva former av de hebreiska bokstäverna på en av hållristningarna. Utan tvekan kommer många fler sådana bokstäver att upptäckas och analyseras under de kommande dagarna.

Paleo Aleph hittat vid Jebel- al-Lawz

*Författaren tillsammans med arkeologen Eli Shukron vid foten av
Jebel al-Lawz*

Petroglyfer nära bergets fot

Petroglyfer norr om berget

SANDALPETROGLYFER

Bland hållristningarna runt berget finns det många ristningar av fotspår, eller för att vara mer exakt, sandalavtryck. Under vårt besök fotograferade jag och mitt team flera av dessa. Det som gör dessa unika och anmärkningsvärda är det faktum att de, förutom att bara vara ristningar av fotspår, tydligt är avsedda att förmedla utseendet av en sandal, med linjer som visar både sandaler och remmar. Dessutom har sandalerna alla tre parallella linjer bredvid sig, som representerar en primitiv form av *kaph*. *Kaph* är en bokstav som har utvecklats från piktogrammet av en handflata. Det kan också användas för att hänvisa till fotsulan.¹²⁶ Genom att placera *kaph* bredvid varje sandalbild, förmedlade skaparna av dessa hållristningar specifikt tanken att deras fotsulor hade varit på platsen. Det är särskilt fascinerande när man tittar på den specifika fras som Gud talade till israeliterna: ”Varje ort där ni sätter er fot ska bli er” (5 Mos. 11:24). En central del av exodusberättelsen var därtill det mirakulösa bevarandet av israeliternas sandaler: ”Jag ledde er i öknen i fyrtio år. Era kläder blev inte utslitna på er, inte heller sandalerna på dina fötter.” (5 Mos. 29:5). Detta innebär dock inte att israeliterna har rätt att besitta denna del av Saudiarabien, eftersom Herren specifikt definierade det utlovade landet med dess södra gräns som slutar vid Aqababukten. Det är dock helt fascinerande att dessa bilder som har så starka kopplingar till Femte Mosebokens språk finns i så riklig mängd runt berget och i hela regionen.

Sandalpetroglyfer norr om berget nära den kluvna klippan

Sandalpetroglyfer, med kaph, norr om berget nära den kluvna klippan

SLUTSATS

Sammanfattningsvis finns det flera andra viktiga platser runt berget som vi inte har diskuterat här. Vårt syfte var inte att katalogisera alla viktiga potentiella platser runt Jebel al-Lawz, utan att helt enkelt lyfta fram några av de viktigare och mer välkända platserna som kan validera dess legitimitet som berget Sinai. Som vi har sett, ropar verkligen stenarna runt Jebel al-Lawz. När dessa olika platser betraktas tillsammans med all annan information som vi hittills har sett, är de som kronan på verket ovanpå det större sammanhanget. Som vi har sett genom de senaste fem kapitlen, verkar på fråga efter fråga, punkt för punkt, alla bevis peka på detta berg som Guds berg. En av de viktigaste platserna inom den större frälningsberättelsen, i stort sett bortglömd fram till de senaste decennierna, kan här med största sannolikhet bekräftas. Ur ett arkeologiskt och historiskt perspektiv är detta verkligen en av de största nyhetshändelserna under detta århundrade. Emedan detta har trots i olika kretsar sedan en tid tillbaka har överflödet av skepticism, kritik och rent avvisande i kombination med dess otillgänglighet gjort att hela ämnet förblivit i relativt dunkel. Denna period av otillgänglighet har dock äntligen kommit till sitt slut.

EPILOG

ATT NÄRMA SIG DET HELIGA BERGET

Min introduktion till Jebel al-Lawz började när jag blev tillhandahållen olika bilder på berget och omgivande platser. Detta fick mig i sin tur att titta på några videos. De fångade mitt intresse, men jag var mycket tveksam till att bilda mig några starka åsikter tills jag hade undersökt ämnet mer ingående. Min undersökning ledde mig snabbt till en hel rad artiklar, tidningar och böcker som var mycket kritiska till just detta berg som det riktiga Sinaiberget. Bland dessa kritiker var Gordon Franz den mest öppna motståndaren. Franz är en bibellärare och en produktiv författare med ett särskilt intresse för biblisk arkeologi. Franz skräder inte på orden när han kategoriserar al-Lawz-teorin som ”sprucken-kruka-arkeologi.” Enligt Franz är det en uppfattning som, precis ”som spruckna krukor, inte håll tätt!”¹²⁷ Vid mer än ett tillfälle har Franz mycket dogmatiskt deklarerat, att ”det finns

inga trovärdiga historiska, geografiska, arkeologiska eller bibliska bevis som stöder en tes om att berget Sinai är vid Jebel al-Lawz i Saudiarabien.”¹²⁸

Utöver att bara förringa teorin, använder många av dessa kritiker mycket energi till att även förringa de budbärare som har försökt uppmärksamma detta berg. James K. Hoffmeier, professor i gamla testamentet och främre östern arkeologi, förkastade åsikten som ”dessa diletteranters fantasifulla teorier.”¹²⁹ Franz refererar målmedvetet till dem som stöder Lawz-teorin som ”våra skattjägare”.¹³⁰ Medan Franz har skrivit många fantastiska artiklar med anknytning till ämnet biblisk arkeologi, har hans ohälsosamma fixering vid att personligen misskreditera individer som förespråkar al-Lawz-som-Sinai-teorin befläckt den större diskussionen om detta ämne inom det akademiska samfundet. Jag hittade och läste inledningsvis Franz artiklar på grund av min uppriktiga önskan att finna sanningen. Jag letade efter rättvisa och ärliga avhandlingar av fallets styrkor och svagheter. Istället fann jag agendadriven polemik och personangrepp tunt förklädda som akademiska utredningar. De som uppriktigt söker sanningen förtjänar bättre än så. Sådan negativ behandling, särskilt när de är förklädda till akademiska artiklar, gör sanningen en stor otjänst.

Det ska erkännas att efter att läst igenom flera av Franz kritiska artiklar blev jag sannerligen mer försiktig med uppfattningen att Jebel al-Lawz är det riktiga berget Sinai. Det sista jag vill göra är att förstöra min trovärdighet som lärare genom att främja ”fantasifulla teorier” och ”käck” idéer. Sedan kom jag ihåg Salomos visdom: ”Den som först för sin talan har rätt, tills motparten kommer och prövar saken.” (Ords. 18:17), och ”Att [slutligt] svara innan man lyssnat [på bägge sidor] är dårskap och skam.” (Ords. 18:13). Och så fortsatte jag min undersökning.

Vad jag snart upptäckte var att det faktiskt finns en hel del akademiker och specialister som i olika grad bekräftar Jebel al-Lawz som den mest troliga platsen för det riktiga Sinaiberget. I själva verket har, enligt Frank Moore Cross, professor emeritus från Harvard University, ”många forskare nu kommit fram till uppfattningen att Sinai faktiskt ligger i norra Arabien.”¹³¹ Jag fann Dr Allen Kerkeslagers arbete, som citerats ovan, vara till stor hjälp. Efter att ha vägt bevisen sa Kerkeslager: ”Jabal Al Lawz [är] det mest övertygande alternativet för att identifiera berget Sinai enligt biblisk tradition.”¹³² Den avlidne Dr. Roy E. Knuteson, biblisk arkeologisk rådgivare och regelbunden bidragsgivare till Dallas Theological Seminarys teologiska tidskrift *Bibliotheca Sacra* sa: ”De synliga bevisen är ganska överväldigande för att platsen för det riktiga Sinaiberget har upptäckts i det antika landet Midjan.”¹³³ I en trailer för filmen, *The Search for the Real Mt. Sinai* (1998), sa Hershel Shanks, redaktör för *Biblical Archaeology Review*: ”Jabal al-Lawz är den mest troliga platsen för berget Sinai.” Jag var glad över att upptäcka arbetet av Charles Whittaker, Ph.D., vars avhandling presenterar fallet för Jebel al-Lawz som ”den bästa kandidaten för Mount Sinai/Horeb.” 2006 skrev Dr. Michael Heiser på sin egen webbplats att ”Jag tror att det kan föras ett bra argument för Jebel el-Lawz som platsen för berget Sinai (även om jag inte är gift med det).”¹³⁴ Vid mitt senaste besök med Eli Shukron, sa han att av alla de olika kandidaterna till berget Sinai är Jebel al-Lawz den bästa av alla kandidater. Så trots Franz och andra kritikers ansträngningar har denna speciella teori, snarare än att vara den exklusiva uppfattningen av ”dilettanter”, ”knäckta krukor” eller sex ”amerikanska skattjägare”,¹³⁵ har Jebel al-

Lawz faktiskt ett brett utbud av växande stöd från många välrenommerade röster inom den akademiska världen.

SLUTSATS

För första gången i modern historia har Jebel al-Lawz nu öppnats för världen. Om den saudiska planen att bygga stadsstaten Neom blir framgångsrik kommer hela regionen att bli en hotspot för turism.

Karta 16: Staden Neom och Jebel al-Lawz

Även om man inte håller med om uppfattningen att al-Lawz är berget Sinai – och jag har ingen illusion om att alla kommer att övertygas – måste de med integritet erkänna det som den mest sannolika platsen för berget Sinai. Bevisen för Jebel al-Lawz som det riktiga Guds berg är mycket starkare än för någon av de övriga kandidaterna. Det är inte förvånande att detta berg har attackerats mycket mer än något annat. Det är viktigt att arkeologer, akademiker och kommentatorer går bortom den mycket ohälsosamma anda som alltför ofta har präglat diskussionen om detta berg under de senaste

decennierna. Blotta potentialen i vad detta berg representerar inom biblisk historia är alldeles för viktig för att tillåta personliga trivialiteter att förringa den mer seriösa granskning som det förtjänar. När vi går vidare in i nästa era av utforskningen av Jebel al-Lawz, när världens uppmärksamhet riktas mot detta berg, är min bön att både akademiker och religiösa ledare inte bara kommer att representera sina samhällen väl, utan ännu viktigare, att vi kommer att tala på ett sätt som värderar det och högtidlighåller tyngden av det ämne som vi diskuterar. Även om berget inte längre är det som inte får röras, tillhör det vittnesbörd som det bevarar Gud. Han är den som uppenbarade sig där i eld, tjock rök och moln, och som än en gång kommer tillbaka på molnen, ”*från himlen med sina mäktiga änglar i flammande eld*” (2 Tess 1:7-8) för att ”*döma levande och döda.*” (2 Tim 4:1).

APPENDIX

SVAR PÅ DIVERSE INVÄNDNINGAR MOT JEBEL AL- LAWZ

I detta appendix kommer vi att bemöta några av de olika men vanligt förekommande invändningarna mot att Jebel al-Lawz är det riktiga Sinaiberget. Som vi talade om i inledningen verkar vissa kritiker tämligen besatta av att avfärda denna speciella teori framför alla andra. Därav har vissa ansträngt sig för att avfärda nästan varje aspekt av Jebel al-Lawz-teorin. För att inte låta diskussionen avstanna av alltför kritiska eller överflödiga argument, kommer vi här helt enkelt att ta upp flera av de vanligaste ”problemen” som ofta framställs mot Jebel al-Lawz-as-Sinai-teorin.

"MITT LAND"

Ett vanligt argument som tycks dyka upp i nästan varje kritik av Jebel al-Lawz-teorin rör två verser: en i 2 Mosebok och en i 4 Mosebok. Efter att Jetro hade besökt Mose och israeliterna, kan vi läsa följande: ”Sedan lät Mose sin svärfar resa hem, och han återvände till sitt land.” (2 Mos 18:27). I 4

Moseboken ber Moses Hobab, sin svåger, att vägleda dem i öknen. Hobab vägrar och svarar: Men han svarade honom: ”Jag vill inte följa med, utan jag vill gå hem till mitt land och min släkt.” (4 Mos. 10:30). Argumentet är att sedan Jetro lämnade berget Sinai och återvände till ”sitt land”, kunde berget inte ha varit i ”Midjanernas land”. Detsamma sägs om Hobab. Franz menar att, ”Om Moses är konsekvent med sin användning av ordet [för land], och det tror jag att han är, så tyder sammanhanget på att Jetro återvände till landet Midjan.” Detta argument kan dock enkelt bemötas. Först måste det påpekas att genom att göra denna invändning skjuter traditionalisterna effektivt sig själva i foten. Om man till exempel tror på den traditionella platsen för berget Sinai, så hävdar de att Jetro, nu i åttioårsåldern, var på väg att ge sig ut på en 360 km lång resa genom flera karga öknar och främmande länder för att återvända hem. Franz, som menar att berget Sinai är Jebel Sin Bishar, ett berg strax öster om Suezbukten, gör i själva verket påståendet att Jetro var på väg att ge sig ut på en resa på över 30 mil. Ingenting i texten tyder på att en så svår resa var på väg att genomföras.

Det enklaste svaret på denna invändning är att ordet som används här för land (hebreiska: *erets*) har ett brett spektrum av möjliga betydelser. *New American Standard Hebrew-Aramaic and Greek Dictionaries* listar de olika sätten som *erets* översätts i NASB:

gemensam (1), länder (15), länder och deras landområden (1), land (44), landsbygd (1), avstånd (3), damm (1), jord (655), markens jord (1), jordens (1), stranda (1), golv (1), mark (119), marker (1581), landområden (57), länder har sitt land (2), öppet (1), annat* (2), stycke (1), plåtå (1), region (1), territorier (1), vildmark (1), värld (3).¹³⁶

När vi tittar på detta breda spektrum av betydelser för *erets*, ser vi att det inte finns något i texten som tyder på att Sinai inte var i Midjans land. Ingenting i texten anger att Jetro har varit i ett geopolitiskt definierat ”land” och på väg att gå till ett annat. De befann sig i midjanitiskt område vid berget Sinai och sedan gick Jetro tillbaka till sitt hem, som låg femton till 24-48 km bort. Ingenting i texten tyder på att Jethro var på väg att resa till något avlägset land eller ett land som definieras som kontrollerat av en annan etnisk eller politisk grupp. Påståendet att detta *bevisar* att de befann sig utanför Midjans land stämmer helt enkelt inte.

RESPLANEN

Resvägen för uttåget – den väg israeliterna tog till havsövergången, såväl som de många specifika platser de stannade på eller vid på andra sidan – finns nedtecknade i både 2 Mosebok och 4 Mosebok. Bland de olika kandidaterna till berget Sinai arbetar forskare flitigt för att rekonstruera en resplan som bekräftar deras favoritberg. För att försvara ett visst berg som en giltig kandidat inom den akademiska gemenskapen måste man alltså inte bara se till själva berget utan också till de omgivande regionerna för att se om de kan anpassas till den bibliska berättelsen. Kan områdena runt berget ta emot ett så stort antal människor? Är avstånden mellan ett läger och nästa realistiska när det gäller hur långt en stor grupp människor kan resa inom en viss tidsrymd? Finns det några arkeologiska bevis för att en stor grupp människor någonsin varit där? Det är den här typen av frågor som forskare ställer när de bedömer de olika kandidaterna. Sådana resonemang fyller bokstavligen volymer.

Som sådan har vissa hävdade att resplanen som beskrivs i både 2 Mosebok och 4 mosebok inte kan förenas med teorin om al-Lawz som Sinai. Som respons måste sägas att för det första är validering av resplanen en utmaning för samtliga kandidater. Det är inte på något sätt en unik invändning för Jebel al-Lawz. För det andra är en resplan som stöder al-Lawz som berget Sinai inte på något sätt mer invecklad än någon annan kandidat. Vidare har ingen av dem som gör dessa påståenden mot al-Lawz-teorin någonsin ens utforskat eller varit i regionen, vilket i bästa fall gör sådana invändningar tvivelaktiga. För det tredje måste det sägas att bland alla de olika frågorna relaterade till studiet av utvandringen är resplanen den mest komplicerade. Istället för att identifiera en plats försöker vi nu validera flera platser. Det finns ett brett spektrum av komplexa sammanhängande frågor, från debatter om hur många israeliter som faktiskt var med vid uttåget, till att datera utvandringen, till arkeologi, till skenbara motsägelser i olika berättelser, till språkliga textfrågor. Till syvende och sist kan vi, som professor Frank Cross säger: ”Som bäst kan vi bara spekulera. Ett berg av papper har använts för att försöka hitta hållplatserna för utvandringen i 4 Mosebok 33. Det finns nästan lika många åsikter som det finns forskare.”¹³⁷ Så på intet sätt är detta en invändning som gör al-Lawz mindre sannolik än någon annan kandidat. Även om arbetet med en resplan för Jebel al-Lawz utan tvekan är en fråga som kommer att arbetas igenom av forskare under de kommande dagarna är, som vi visat, bevisen för att al-Lawz är Sinai tillräckligt solida för att vi inte ska behöva ses denna invändning som något verkligt problem.

FÄRDEN ÖVER SINAIHALVÖN

Ett annat argument relaterat till resplanen rör avståndet och hur lång tid det skulle ha tagit israeliterna att korsa Sinaihalvön. Kritiker menar att det var för långt för en så stor grupp att ta sig igenom på så kort tid. För att kunna bedöma denna invändning måste vi först fastställa hur lång tid utvandringen faktiskt tog. Hur lång tid tog det för israeliterna att korsa Sinaihalvön från Egypten till Röda havet? Tack och lov såg Herren till att tidpunkten för deras avgång tydligt registrerades för framtida generationer. Eftersom utresan från Egypten ägde rum i samband med påskhögtiden, vet vi den exakta dagen i månaden då uttåget skedde. Påsken skulle äga rum i månaden Nissan, den första månaden på året som instiftades av Herren när han sade till Mose och Aron: ”Herren sade till Mose och Aron i Egyptens land: 2 ”Denna månad ska vara den främsta hos er. Den ska hos er vara den första av årets månader.” (2 Mos. 12:1-2). På tionde dagen i Nisan skulle alla de israelitiska hushållen ta ett fläckfritt lamm och behålla det till den fjortonde dagen i samma månad, då ska hela Israels församling slakta det i skymningen. Dessutom skulle de ta av blodet och stryka det på båda dörrposterna och på det övre dörr träet i husen där de äter det. De skulle äta köttet samma natt, stekt över eld, och de skulle äta det med osyrat bröd och bittra örter. (2 Mos. 12:6-8)

De skulle specifikt äta påskmåltiden klädda för att när som helst vara redo att fly. Detta var natten då Herren skulle döda egyptiernas förstfödda barn, varefter israeliterna skulle fly. Det är av denna anledning som *brådska* är det centrala temat för påskfesten. Efter att de förstfödda i hela landet hade dödats vid midnatt, kallade farao på Mose och Arron och bad dem att ta israeliterna och lämna dem:

Vid midnatt slog Herren allt förstfött i Egyptens land, från den förstfödde hos farao som satt på tronen till den förstfödde hos fången i fängelset. Han slog allt förstfött bland boskapen. Då steg farao upp på natten, liksom alla hans tjänare och alla egyptier. Och det hördes ett högt sorgerop i Egypten, för det fanns inte ett hem där det inte låg någon död. Farao kallade på natten till sig Mose och Aron och sade: ”Bryt upp och dra ut från mitt folk, ni själva och Israels barn! Gå i väg och håll gudstjänst som ni har sagt. Ta med era får och kor också, som ni har sagt, och välsigna även mig när ni drar ut. Egyptierna skyndade på folket för att få dem ut ur landet fort, för de sade: ”Annars dör vi allihop.” (2 Mosebok 12:29-33)

Således vet vi att uttåget började på den femtonde dagen i Nissan, den första månaden av det bibliska året. Resan ut ur Egypten började specifikt på en plats som heter Suckot (v. 37).

Därefter ser vi till andra änden av uttåget. I kapitel 15 får vi veta att efter att de korsat Röda havet gick de in i Shurs öken i tre dagar (v. 22). Nästa vers säger att de anlände till Mara: Sedan kom de till Elim, där det fanns tolv vattenkällor och sjuttio palmer. Och de slog läger där vid vattnet. Hela Israels församling bröt sedan upp från Elim och kom på femtonde dagen i andra månaden efter sitt uttåg ur Egypten fram till öknen Sin, mellan Elim och Sinai.” (15:27-16:1). Om vi antar att israeliterna kan ha varit i Mara i en eller två dagar och lägg till de tre dagar som det tog dem att komma till Elim, så har vi tjugofem dagar kvar för dem att ta sig över från Suckot till Röda havet. Avståndet är cirka 37 mil. De skulle alltså ha behövt resa cirka 15 km per dag. Är detta möjligt? Låt oss titta på några exempel från historien. Någon

gång runt mitten av 1400-talet f.Kr. reste den sjätte faraon av artonde dynastin, Thutmosis III, och hans armé i genomsnitt drygt 22 km per dag för att komma till Megiddo, enligt hans nedtecknare.¹³⁸ Armén bestod till stor del av infanteri som marscherade till fots.¹³⁹ Bibeln berättar, på ett annat ställe, att det tog ungefär fyra månader för Esra att ta sig till Jerusalem från Babylon (Esra 7:1, 8-9). Denna rutt är välkänd och är cirka 145 mil. Om vi antar att Ezra inte reste på sabbaten verkar det som om han reste i genomsnitt 16 km per dag. Eftersom israeliterna hade djur, barn och till och med äldre, hävdas det att de skulle ha varit mycket långsammare än Thutmosis infanteri och Ezra. Vad sådana invändningar inte tar hänsyn till är det faktum att israeliterna flydde för sina liv. De förutsätter att människorna färdades i normal hastighet. Språket i Bibeln betonar dock upprepade gånger att detta var allt annat än en normal resa; det genomfördes i hast med mycket gudomlig hjälp. För det första beskriver Skriften deras avfärd som att de var i brådska och skedde snabbt (se 2 Mos 12:11, 33). När de sedan gick därifrån förklarar Skriften att ”Herren gick framför dem, om dagen i en molnpelare för att visa dem vägen och om natten i en eldpelare för att ge dem ljus. På så sätt kunde de vandra både dag och natt.” (2 Mos 13:21). Själva syftet med moln- och eldpelaren var att ge dem skugga på dagen och ljus att resa på natten. Vidare påminner Herren israeliterna om Hans gudomliga hjälp och den hastighet med vilken de kunde färdas: ”Ni har själva sett... hur jag har burit er på örnvingar och fört er till mig.” (2 Mos 19:4). Liksom scenen i *Hobbit* där de jättelika örnarna sveper ner för att befria Bilbo och hans vänner från de framryckande orchernas hand, så framställs också Herren som en örn, som svepte ner för att rädda sina ungar ur egyptiernas hand. Analogin är avsedd att förmedla både snabbhet och gudomlig

hjälp. Som vi har visat ovan behövde israeliterna bara resa cirka 15 km om dagen. Detta är mycket mindre än de 19 till 24 km per dag som Thutmosis III och hans armé reste. Det är ungefär samma hastighet som Ezra kunde hålla för en resa som var över tre gånger så lång tid. Vad är då problemet? Påståendet att detta var för långt för att resa eller att de inte hade tillräckligt med tid är helt enkelt inte en berättigad invändning.

Det är också viktigt att påpeka dubbelmoralen i detta argument. Å ena sidan hävdar dessa kritiker att de ca 37 milen var alldeles för långt för israeliterna att resa. För att i nästa andetag argumentera för att det skulle vara helt rimligt för Mose, när han var i Midjan, att beta Jetros hjordar i södra Sinai och sedan återvända till Midjan, en resa på drygt 72 mil tur och retur. Samma promenad som de hävdar är alldeles för svår och omöjlig till och med under en flykt för livet blir, med deras argumentation plötsligt en lätt, till och med avslappnad promenad för att föra fåren på bete. Detta argument håller helt enkelt inte.

JEBEL SIN BISHAR

En sista punkt angående israeliternas hastighet och tillryggalagda sträcka måste göras angående den israeliske arkeologen och professorn Menashe Har-Els teori. Har-El tror att det riktiga Sinaiberget är ett berg som heter Jebel Sin Bishar, ett berg bara ca 2 mil från Suezkanalens norra spets. Franz ansluter sig också till denna uppfattning. Eftersom det är ett sådant minoritetsperspektiv har vi dock inte diskuterat det förrän nu. Denna uppfattning, och det måste noteras, har precis det motsatta problemet som Jebel al-Lawz hävdas ha. Istället för att försöka redogöra för en så lång resa, som i fallet med Lawz, måste anhängare av Sin Bishar-teorin förklara

varför det tog israeliterna så lång tid att göra en så kort resa. Jebel Sin Bishar är bara cirka 5 mil eller så från där Har-El placerar havsövergången. Om så vore fallet, förväntas vi tro att det tog israeliterna ungefär en månad att resa mindre än 5 mil. Detta skulle innebära att de rörde sig i en snigelfart på cirka 1,5 km om dagen. Ett sådant påstående strider faktiskt mot vad Bibeln beskriver när den säger att israeliterna gick i sådan hast och det krävdes en stor uppvisning av gudomlig hjälp för att nå berget. En och en halv kilometer om dagen är sannerligen inte något som skulle kräva det gudomliga skyddet av moln- och eldpelaren, och det skulle inte heller rättfärdiga att använda språket att ha blivit buren av Herren ”som på örningar”.

PELARNA

En annan invändning gäller de ”pelare” som har hittats bredvid altaret vid bergets fot. Dessa har konsekvent ignorerats som antingen nabateanska eller romerska pelare. Invändningarna mot dessa påståenden är tvåfaldiga. Först säger de att judarna förbjöds att använda verktyg för att hugga sten. För det andra hävdar kritikerna att det hebreiska ordet *matstsebah* som användes i Skriften när Herren befälde Mose att sätta upp tolv pelare (se 2 Mos. 24:4) alltid syftar på oslipade stående stenar och aldrig på huggna, släta eller runda stenar.¹⁴⁰ Exempelvis säger David Rohl,

De tolv pelarna (hebreiska massebah) som Wyatt hittade vid foten av Gebel el-Lawz... är av ”huggen sten”, mejslade och slipade. Detta strider mot mosaisk lag och tidigare patriarkalisk sed [1 Moseboken 28:18, 31:45 & 35:14] som kräver att massebah och altare (hebreiska mizbeah) är av naturliga stenar orörda av mejsel eller hammarslag.¹⁴¹

Ingen av invändningarna är korrekta. Förbudet mot att använda verktyg gäller endast altare (hebreiska: *mizbeach*): ”Men om du vill göra ett altare av stenar åt mig, ska du inte bygga det av huggen sten. För om du rör vid den med din mejsel vanhelgar du stenen.” (2 Mos 20:25). Det gällde inte pelare eller någon annan typ av normal arkitektur. För det andra hänvisar *matstsebah* till en rad olika saker, till exempel en sten, pelare eller staty som står upprätt. Den kan ofta beskriva en enkel stående minnessten, även om den också används för snidade avgudar eller statyer (se 2 Kungaboken 3:2, 10:26, 18:4, Mika 5:13; Hos. 10:1), likväl som andra arkitektoniska kolonner eller pelare (se Hes 26:11). Tanken att *matstsebah* kan används om en staty eller idol (som alltid är snidade på ett eller annat sätt) men aldrig skulle kunna användas om en rund kolonn är helt enkelt nonsens. Det finns heller ingen anledning att tro att israeliterna inte skulle ha kunnat skapa huggna rundade pelare. När jag undersökte kolonnerna var de faktiskt ganska grovhuggna även om de hade huggits till en rund form. Israeliterna hade just lämnat Egypten där det fanns gott om släta arkitektoniska och otroligt detaljerade pelare och kolonner. Det finns ingen legitim grund för att hävda att israeliterna inte skulle ha skapat, eller inte kunde ha skapat sådana pelare.

JETROS GROTTOR

En annan invändning gäller möjligheten att ”Jetros grottor” inte har någon koppling till Jetro eller de forntida midjaniterna. Även om vi inte med säkerhet kan fastställa att Jetro och Moses bodde i just dessa grottor, kan vi mycket väl hävda dess sannolikhet. Som vi hänvisade till i kapitel 5, talade den arabiska geografen från 800-talet al-Himyari till

exempel om grottorna och några närliggande högar som ruinerna av de hem som ursprungligen tillhörde Jetro och midjaniterna.¹⁴² Trots lokalbefolkningens traditioner och de saudiska arkeologernas åsikter, hävdar Gordon Franz att han vet bättre, då han dogmatiskt hävdar att dessa grottor inte kan ha något som helst att göra med Moses eller Jetro. ”Den så kallade Mosegrottan”, säger Franz, ”höggs inte ut förrän långt efter att Mose levde.”¹⁴³ Hur kan Franz göra sådana påståenden? Genom att helt bortse från dessa grottors möjliga bibliska betydelse, förkastar Franz de gamla judiska, kristna och islamiska traditionerna som förbinder al-Bad med berget Sinai, Moses och Jetro. På samma sätt tar Franz inte heller upp den topografiska verkligheten. (Vi har redan konstaterat att oasen al-Bad är den mest naturliga och därmed bästa kandidaten till att ha varit det forntida Midjans hjärta.) Så ignorerar Franz också den lokala traditionen som gett platsen namnet *Muhgair Shuaib* (Jetros grottor). Återigen har denna titel använts sedan åtminstone den islamiska eran. De saudiska arkeologiska myndigheterna stängslade inte av området eftersom de var influerade av Ron Wyatt eller någon modern upptäcktsresande. Tvärtom, de traditioner som identifierar just denna stad som Jetros gamla hem är äldre än det Nabateiska kungariket! Eftersom grottorna har nabateiska inskriptioner, argumenterar Franz de kan inte vara äldre än nabatéerna. Men datumet för inskriptionerna korrelerar inte nödvändigtvis med det datum då grottorna ursprungligen höggs ut. Som vi sa ovan antog nabateiska araber dessa territorier århundraden efter att midjaniterna hade varit fast etablerade där. Det faktum att jag bor i mitt hus nu bevisar inte på något sätt att jag är den ursprungliga ägaren. Arkeologer erkänner allmänt att Petra, den antika huvudstaden i Nabatea, byggdes på den tidigare existerande

edomitiska huvudstaden Sela.¹⁴⁴ Att bebygga tidigare etablerade städer verkar ha varit standardpraxis för nabatéerna. Vilken grund har då Franz för att hävda att de inte gjorde detsamma i al-Bad där Jetro och Moses bodde långt före dem?¹⁴⁵ Vilka bevis finns det då för att hävda att dessa grottor inte på något sätt kan relateras till Jetro, Moses, eller midjaniterna? Det finns inga. Till och med arkeologerna som genomförde och skrev Al-Bid-undersökningen erkänner att ”Det är möjligt att gravarna byggdes av araberna som bodde i oasen före nabatéerna.”¹⁴⁶ Trots Franz dogmatiska hållning i denna fråga saknar hans argument helt enkelt både logisk och historisk grund.

JAHVE STENEN

En annan fascinerande artefakt som är värd att belysa är votivstenen som Dr. Sung Hak Kim besitter, nu förvarad på History of Christianity Museum i Seoul i Sydkorea. Stenen har kommit att kallas Jahve-stenen. Detta är en liten karvad sten som gavs till Dr. Kim som en gåva av den tidigare guvernören i Mecka. Stenen är en ansiktsfigur med fyra tecken, två på framsidan och två på baksidan. Bokstäverna är från det södra thamudiska alfabetet, som användes på 1300-talet f.Kr. De fyra tecknen bildar tetragrammet, eller Guds namn: YHWH. Om Jahve-stenen är äkta, så är det en stark bekräftelse på att forntida israeliter levde i denna region, kanske vid tiden för uttåget.

Inte överraskande väckte stenen en hel del kontroverser när den först tillkännagavs och några skeptiker ansträngde sig för att misskreditera den.¹⁴⁷ 2009 hänvisade Dr. Michael Heiser till Jahve-stenen som ”det senaste arkeo-fiaskot” genom vilket ”Jebel el-Lawz-teorin ännu en gång besudlas av kristen arkeologisk amatörism och möjligen

förfalskningar.”¹⁴⁸ Även om jag inte på något sätt är någon expert har enligt min bedömning alla invändningar bemötts tämligen tillfredsställande.

På baksidan av Jahve-stenen finns de två bokstäverna *YH*, eller ”Yah” – den vanliga förkortningen för Guds namn, som används fyrtonio gånger genom Bibeln (jfr 2 Mos 15:2; 17:16; Ps 68:4, 18; 89:8; 94:7, 12; 102:18). På stenens framsida finns bokstäverna *WH*, som kompletterar Guds namn: YHWH. Kontroversen uppstår eftersom bokstäverna på baksidan är skrivna från höger till vänster, men bokstäverna på framsidan är skrivna från vänster till höger. Franz har därmed hävdad att stavningen helt enkelt är felaktig. Problemet med just denna invändning är att denna egenskap faktiskt är ganska vanlig för den här typen av inskriptioner från den perioden. Ibland skrevs ett ord eller en fras från vänster till höger. Andra gånger skrevs det i precis motsatt riktning, eller till och med uppifrån och ned, eller någon kombination av ovanstående. Ibland kallas detta ”boustrophedron”, som kommer från grekiskan ”som en ox plöjer”, och syftar på det sätt på vilket en ox plöjer en jordlinje och sedan vänder om och plöjer ytterligare en rad i motsatt riktning. Det är alltså inte ovanligt att den här typen av inskriptioner skrevs i ett sicksackmönster på en sida, med ord som ändrar riktning efter varje rad. Det är förståeligt att den som skrev skulle ha bytt riktning efter att ha försökt skriva ett ord med fyra bokstäver på två sidor av samma sten. Franz's invändning här är helt enkelt inte hållbar.

Det är viktigt att notera att kritiker av stenen inte förnekar att bokstäverna på stenen faktiskt är Y-H-W-H. Medan vissa säger att ordet på stenen faktiskt är YH och HW eller WH och HY, kan de inte ge något förslag på vad detta betyder. Med

andra ord hävdar de att stenen har ett ord som inte ens existerar.

Michael C. A. Macdonald, en forskarassistent vid Khalili Research Center vid University of Oxford University, även han en högljudd kritiker av Jahve-stenen, gjorde en annan ganska pinsam invändning. Eftersom att bokstaven H på stenen har en prick under sig, ändrar detta innebörden enligt Macdonald. Som Dr. Miles Jones påpekar är dock punkten bara en naturlig grop i stenen, som inte har något att göra med de snidade bokstäverna. Jones poängterar:

Markeringar som pricken under H:et användes inte förrän mer än ett årtusende senare, långt efter att dessa bokstäver inte längre användes. Dessa tecken är den äldsta varianten av det södra Thamudiska alfabetet från 1300-talet f.Kr., inga prickar användes under den perioden.¹⁴⁹

Det bör också noteras att både Franz och Macdonald gjort sina invändningar utan att någonsin ha sett stenen, medan Dr Jones faktiskt hanterade och undersökte stenen personligen. Även om ytterligare undersökningar och tester kan vara på sin plats, finns det för närvarande inga egentliga skäl att tvivla på den potentiella legitimiteten för denna artefakt.

Jahve-stenen

(Fotograferad av Dr. Sung Hak Kim. Använd med tillstånd).

MENORAN

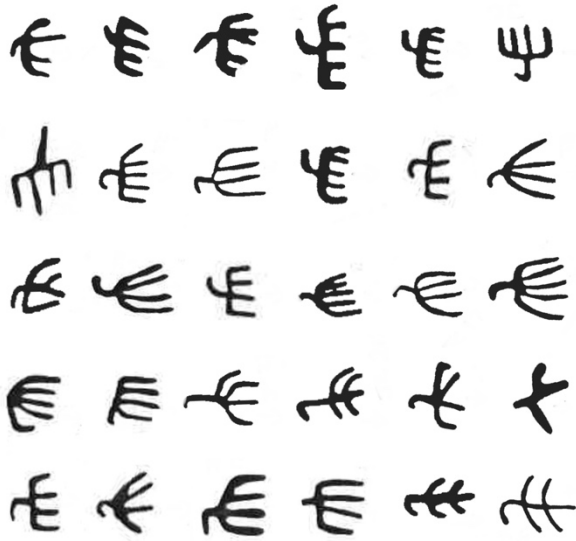
Ett annat potentiellt viktigt fynd bland hållristningarna i regionen är vad som verkar vara en menora. Den sjuarmade ljusstaken är Israels äldsta symbol. Denna speciella hållristning av menoran hittades 2006 av Dr. Sung Hak Kim, som, som vi tidigare nämnt, arbetade som privatläkare för Meckas guvernör. Även om menoran inte hittades vid bergets bas, hittades den i den närliggande Tabuk-regionen, och dess betydelse kan inte ignoreras. För det första verkar det tydligt att det verkligen är en menora. En jämförelse med menoran i Titusbågen, som föreställer de romerska soldaterna som bär bort tempelskatterna från Jerusalem år 70 e.Kr., visar att det är en nästan perfekt match. Macdonald påstår dock att: ”Menoran är i själva verket ingenting annat än kombinationen av två hismaiska bokstäver.”¹⁵⁰ Han hävdar specifikt att menoran består av *W* och *DH* i en arabisk skrift från första århundradet som kallas hismaisk. Problemet med Macdonalds påstående är att *DH*-bokstaven i det hismaiska skriftspråket har fyra eller så många som fem stift och har oftast en krökt svans. Det som ses på berget har sju mycket prydligt definierade armar med en rak avslutning. Om det är ett hismaiskt *DH*, är det säkerligen en anomali med flera egenskaper som skiljer sig från de flesta andra *DH*. Jag kontaktade Mr Macdonald och frågade honom om denna diskrepans. Hans svar var ganska oförskämt: ”Mr. Richardson, sade han, jag börjar bli väldigt trött på denna ständiga misstro mot klara fakta. Så jag kommer inte att svara på fler av dessa e-postmeddelanden.” Det här var första gången jag någonsin mailade honom. Själv får jag oerhört många e-postmeddelanden och frågor. På grund av tidsbrist är jag i allmänhet väldigt kortfattad, men jag strävar verkligen efter att inte svara på ett oartigt sätt. Macdonalds uppenbara

frustration över min enkla fråga får mig att genuint misstänka att han är medveten om att den här bilden inte är vad han påstår att den är.

Sammanfattningsvis ser bilden verkligen ut att vara en menora, och kan mycket väl vara en tydlig arkeologisk kvarleva av israeliter som har bott i regionen. Exakt när bokstäverna ristades är en annan fråga som diskuteras bland forskare. Som vi sett tidigare, även om Macdonald daterar hållristningarna till någon gång nära det första århundradet, daterar många andra forskare, såsom de som genomförde Al-Bid-undersökningen, dem till medel- eller sena bronsåldern, tiden för utvandringen.

*Petroglyf av menora
(Fotograferad av Dr. Sung Hak Kim. Använd med tillstånd).*

Hismaiska hd

NOTER

KAPITEL 1: DEN TRADITIONELLA PLATSEN FÖR SINAI BERG

¹ Robin Ngo, "Searching for Biblical Mt. Sinai: The case for Har Karkom in the Negev and the case for Saudi Arabia," *Bible History Daily*, 18 mars 2018.

² Sharon Rusten och E. Michael, *The Complete Book of When & Where in the Bible and throughout History* (Wheaton, IL: Tyndale House, 2005), 120.

³ Eusebius av Cesarea, *The Life of the Blessed Emperor Constantine* (London: Samuel Bagster and Sons, 1845), 139-151.

⁴ Daniel F. Caner, medverkande Sebastian Brock, Richard M. Price, Kevin van Bladel, *History and Hagiography from Late Antique Sinai*, (Liverpool University Press, Liverpool, 2010), 17 n67.

⁵ Lina Eckenstein, *A History of Sinai* (Ithica: Cornell University, 1891), 99.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ Daniel F. Caner, medverkande Sebastian Brock, Richard M. Price, Kevin van Bladel, *History and Hagiography from Late Antique Sinai*, (Liverpool University Press, Liverpool, 2010), 232.

⁹ Ibid., 221-231.

¹⁰ Lina Eckenstein, *A History of Sinai* (Ithica: Cornell University, 1891), 101.

¹¹ Daniel F. Caner, medverkande Sebastian Brock, Richard M. Price, Kevin van Bladel, *History and Hagiography from Late Antique Sinai*, (Liverpool University Press, Liverpool, 2010), 17 n68.

¹² Edward Robinson och E. Smith, *Biblical Researches in Palestine, and in the Adjacent Regions: A Journal of Travels in the Year 1838*, vol. 1 (Boston; London: Crocker and Brewster; John Murray, 1856), 124-125.

¹³ Del 1: "Israelite Origins," *Biblle Review* 8.4 (1992): 23-26, 30-32, 61-62

¹⁴ Som citerad av Hersel Shanks under en presentation vid Kollokvium på berget Sinai - berget Karkoum, Mitzpe Ramon, Israel.

¹⁵ I sitt arbete "Mot Apion", diskuterar Josefus påståendena från en egyptier vid namn Apion. Apion var en egyptisk polemiker som argumenterade emot den bibliska berättelsen om judarna. Apion hävdade att Sinai berg, "ligger mellan Egypten och Arabien." Josefus ignorerar dock hans påståenden när han säger att "men hur var det då möjligt för dem att stanna fyrtio dagar på

en öken plats där det inte fanns något vatten, och samtidigt passera över landet mellan den platsen och Judeen på sex dagar.?” (Flavius Josefus och William Whiston, *The Works of Josephus: Complete and Unabridged* (Peabody: Hendrickson, 1987), 795. Apion hade många märkliga ideer. Till exempel hävdade han att judarna egentligen var egyptier och att skälet till sabbaten var på grund av något slags sjukdom eller bråck vilket alla judiska män hade ”i ljumskarna” vilket tvingade dem att vila med jämna mellanrum. Josefus sammanfattar sin utvärdering av Apions påståenden genom att anföra, ”Men varför skulle vi fundera över lögnerna han berättar om våra förfäder när han bekräftar att de är av egyptiskt ursprung, då han också ljuger om sig själv?” Så även om Apion vagt placerar Sinaiberget någonstans mellan Egypten och Arabien, och därmed kan ha placerat Sinai på Sinaihalvön, har han inget specifikt berg i åtanke och kan därför inte citeras som ett tidigt stöd för den traditionella platsen.

KAPITEL 2: DET NUTIDA SÖKANDET EFTER DET RIKTIGA SINAIBERGET

¹⁶ Vissa har hävdad att Williams och Cornuke faktiskt aldrig besökte berget. Detta motsägs dock av den publicerade Saudiarabiska undersökningen som diskuterar Cornuke och Williams besök på berget, deras undersökningar där och utvisningen av dem från Kungariket. Al-Ansary, Abdul-Rahman och Majeed Khan et al., *Al-Bid’ : History and Archaeology* (Saudiarabiens ministerier för utbildning, antikviteter och museer, 2002), 83.

¹⁷ Bob Cornuke, *In Search of the The Mountain of God: The Discovery of the Real Mount Sinai* (Nashville: Broadman and Holman, 2000); Larry Williams, *The Mountain of Moses: The Discovery of Mount Sinai* (New York: Winwood Press, 1990).

KAPITEL 3: ATT FÖRLORA YAM SUPH

¹⁸ Ralph L. Smith, ”Red Sea (Reed Sea)”, ed. Chad Brand et. Al., Holman Illustrated Bible Dictionary (Nashville: Holman Bible Publishers, 2003), 1369.

¹⁹ Snaith, N. H. “יָם־סוּפִי: The Sea of Reeds: The Red Sea.” *Vetus Testamen-tum*, vol. 15, no. 3, 1965, pp. 395–398. JSTOR, www.jstor.org/stable/1516788.

²⁰ James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai: The Evidence for the Authenticity of the Wilderness Tradition* (Oxford: Oxford University Press, 2005), 81.

²¹ Sammanfattningar av Vasshavet-hypotesen återfinns i: J. Bright, *A History of Israel*, 3:e uppl. (Philadelphia: Westminster, 1981), 122-23; J. Finegan, *Let My People Go*, (New York: Harper & Row, 1963), 77-89; J. L. Mihelic, “Red Sea”, IDB, 4.19-20; C. E. Wright, *Biblical Archaeology*, rev. uppl. (Philadelphia: Westminster, 1962), 60-62; “Exodus, Route of”, IDB, 2.197-99.

²² Trots otaliga påståenden om motsatsen växer vass även längst med kanterna av delar av Aqababukten.

²³ För ett ganska omfattande språkligt försvar av Reed Sea Hypothesis, se James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai: The Evidence for the Authenticity of the Wilderness Tradition* (Oxford: Oxford University Press, 2005), 75-110.

²⁴ För en språklig vederläggning av vasshavshypotesen, se W. Ward, "The Semitic Biconsonantal Root SP and the Common Origin of Egyptian DWF and Hebrew SÚP 'Marsh(-Plant)," VT 24 (1974) 339-49 ; Glen A. Fritz, *The Lost Sea of the Exodus: A Modern Geographical Analysis*, andra upplagan (San Antonio: GeoTech, 2016).

²⁵ B. F. Batto, "The Reed Sea: Resquiescat in Pace," JBL 102 (1983):27-35.

²⁶ För att bibehålla kortheten och för att inte tappa läsaren "mitt i vassen" har vi försökt förenkla argumenten här och kommer som ett resultat utan tvekan att bli föremål för mer teknisk kritik. Jag skulle uppmana dem som är benägna att mer noggrant granska argumenten till Fritz utmärkta och mycket grundliga volym, listad nedan.

²⁷ Glen A. Fritz, *The Lost Sea of the Exodus: A Modern Geographical Analysis*, andra upplagan (San Antonio: GeoTech, 2016), 183.

²⁸ B. F. Batto, "The Reed Sea: Resquiescat in Pace", JBL 102 (1983): 27–35; Glen A. Fritz, *The Lost Sea of the Exodus*; Se även diskussionen i Ralph L. Smith, "Red Sea (Reed Sea)", red. Chad Brand et al., *Holman Illustrated Bible Dictionary* (Nashville: Holman Bible Publishers, 2003), 1369.

²⁹ Glen A. Fritz, *The Lost Sea of the Exodus*, 164

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid., 184-185.

³² B. F. Batto, "The Reed Sea: Resquiescat in Pace," JBL 102 (1983): 31.

KAPITEL 4: UTTÅGSÖVERGÅNGEN

³³ Douglas K. Stuart, *Exodus, vol 2, The New American Commentary* (Nashville: Broadman & Holman Publishers, 2006), 342.

³⁴ Nahum M. Sarna, *The JPS Torah Commentary: Exodus* (Philadelphia: Jewish Publication Society, 1991), 78.

³⁵ Douglas K. Stuart, *Exodus, vol 2, The New American Commentary* (Nashville: Broadman & Holman Publishers, 2006), 353

³⁶ Ibid.

³⁷ Sarna, *The JPS Torah Commentary: Exodus*, 79

³⁸ Reproducerat från "Or HaChaim, The Torah: With Or Hachaim's Commentary Translated, Annotated, and Elucidated, Shemos / Exodus, Volume 3" av Or HaChaim, Editors, Rabbi Nosson Scheman, Rabbi Meir Zotowitz, (ArtScroll Mesorah Publications, ltd , Brooklyn 2016), 455, med

tillstånd från upphovsrättsinnehavarna, ArtScroll / Mesorah Publications, Ltd.

³⁹ J. Alec Motyer, *The Message of Exodus: The Days of Our Pilgrimage*, (Chicago: InterVarsity Press, 2005), 166.

⁴⁰ Hoffmeier verkar vara införstådd med att denna vers skapar ett enormt exegetiskt problem för hans ståndpunkt. Han säger: ”Det råder ingen tvekan om att 1 Kungaboken 9:26 syftar på Aqababukten och att *yām sūp* är namnet som användes för den nordvästra grenen av Röda havet på Salomos dagar (eller DtrH). Varför *yām sūp* används är osäkert.” James K.

Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai: The Evidence for the Authenticity of the Wilderness Tradition* (Oxford University Press, New York, 2005), 134.

⁴¹ Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai*, 134

⁴² Carl Fredrich Keil och Franz Delitzsch, *Commentary on the Old Testament*, vol 8 (Peabody, MA: Hendrickson, 1996), 412.

⁴³ För ytterligare exempel som placerar *Yam Suph* i Aqababukten se 4 Mos 14:25, 5 Mos 1:40, 2:1 och Dom 11:16.

⁴⁴ Stuart, *Exodus*, 254.

⁴⁵ Flavius Josefus och William Whiston, *The Works of Josephus: Complete and Unabridged* (Peabody, Mass.: Hendrickson, 1980), 75.

⁴⁶ Flavius Josefus och William Whiston, *The Works of Josephus: Complete and Unabridged*, 74. (*Antiquities of the Jews*, bk. 2, kap. 15, st. 1.)

⁴⁷ Josefus och Whiston, *The Works of Josephus: Complete and Unabridged*, 71. (*Antiquities of the Jews*, 12:264-267.)

⁴⁸ “The limestone hills of Jebel Ataqa rise abruptly from the sea, trending north-west and reaching a height of 2,857 feet 10 miles west of Suez.” *Western Arabia and the Red Sea*, (London: Kegan Paul Limited Publishing, 2005), 85.

⁴⁹ Traditionalister påpekar ibland att Josefus också hävdade att resan ut från Egypten till *Yam Suph* bara tog tre dagar så) Flavius Josefus och William Whiston, *The Works of Josephus: Complete and Unabridged* (Peabody: Hendrickson, 1987), 74. (*Antiquities of the Jews*, bk. 2, kap. 15, avsnitt 1.) Josefus gör detta misstag genom att felaktigt anta att israeliternas lägerplatser på väg till havet, vid Suckot och Etan, avser två nätter och tre dagars resor. Detta eliminerar dock inte det faktum att Josefus tydligt placerade havsövergången vid Aqababukten och inte kärren norr om Suez. Hans beskrivning i *Antiquities of the Jews*, som talar om oframkomligt höga berg på båda sidor om havsövergången, beskriver helt enkelt inte någon plats norr om Suez.

⁵⁰ R. Dennis Cole, *Numbers: The New American Commentary*, vol. 3B (Nashville: Broadman & Holman Publishers, 2000), 536.

⁵¹ Inför det uppenbara problemet med en övergång vid Aqababukten, tvingas traditionalister att välja utvalda kommentarer från de olika grekisk-romerska geograferna för att drastiskt flytta Egyptens gränser västerut.

Gordon Franz går så långt som att hävda att; "Landet Gosen var Egyptens östra gränser." (Gordon Franz, "Mt. Sinai is Not at Jebel al-Lawz in Saudi Arabia," artikel presenterad vid det årliga mötet Evangelical Theological Society (ETS) & Near East Archaeology Society (NEAS), 14 mars 2002.) Goshen var lokaliserad på den östra grenen av Nildeltat. Men som vi har sett kolliderar ett sådant påstående med Skriftens vittnesbörd. Man kan antingen acceptera de bibliska definitionerna angående Egyptens gamla gränser och erkänna korsningen vid Aqababukten, eller så måste de motsäga Bibeln. Bibeln ger oss inget annat val.

KAPITEL 5: SINAI BER I MIDIANS LAND

⁵² Barry Beitzel, författare och redaktör för *The New Moody Atlas of the Bible*, säger till exempel: "Man kan inte hävda att de nomadiska midjaniterna, eller deras understam, keniterna (Dom 1:16; 4:11) var instängda uteslutande till endast en region." Återigen missar Beitzel poängen helt. Argumentet är inte att det midjanitiska folket endast var begränsade till en plats genom biblisk historia, utan snarare att det under utvandningsperioden fanns ett känt, identifierbart huvudhemland för midjaniterna som Bibeln talar om (t.ex. 2 Mos 2:15), 16; 4:19; Hab. 3:7; Apostlagärningarna 7:29).

⁵³ Part I: Israelite Origins, *Bible Review* 8.4 (1992): 23–26, 28, 30–32, 61–62.

⁵⁴ Se tex.: Barry J. Beitzel, *The New Moody Atlas of the Bible*, (Chicago: Moody Press, 2009), 111; John B. Currid, David P. Barret, *Crossway ESV Bible Atlas* (Wheaton, Ill.: Crossway, 2010), 78, 85, 97, 141; Carl G. Rasmussen, *The Zondervan Atlas of the Bible*, (Grand Rapids: Zondervan, 2010), 293; Charles F. Pfeiffer, *Baker's Bible Atlas*, Revised Edition (Grand Rapids, Baker, 1979), 306; Merrill F. Unger, ed. R. K. Harrison, *The New Unger's Bible Dictionary*, updated edition (Chicago: Moody Press, 1988), 852; Adrian Curtis, ed., *Oxford Bible Atlas*, (Oxford: Oxford University Press, 2007), 66, 79, 100; J. J. Bimson, J. P. Kane, J. H. Paterson, D. J. Wiseman, D. R. W. Wood, eds., *The New Bible Atlas*, (Chicago: Intervarsity Press, 1985), 31; *Nelson's Complete Book of Bible Maps and Charts*, Third Edition, (Nashville: Thomas Nelson, 1993), 28, 29, 31; Joseph Rhymer, ed., *The New Illustrated Atlas of the Bible*, (New York: Chartwell Books, 1988), 11; Yohanan Aharoni, Michael Avi-Yonah, eds., *The Macmillan Bible Atlas* (New York: Macmillan, 1968), 40, 67; James Pritchard, Nick Page, eds., *HarperCollins Atlas of Bible History* (New York HarperCollins, 2008), 59; , John D. Barry et al., eds., *The Lexham Bible Dictionary* (Bellingham, WA: Lexham Press, 2016); William G. Dever, *Who Were the Early Israelites and Where Did They Come From?* (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing, 2006), 34; James Orr, *The International Standard Bible Encyclopaedia* (Chicago: The Howard-Severance Company, 1915), 2049.

⁵⁵ Noel D. Osborn and Howard A. Hatton, *A Handbook on Exodus*, *UBS Handbook Series* (New York: United Bible Societies, 1999), 53–54.

⁵⁶ David Rohl, *Exodus: Myth or History?* (Minneapolis: Thinking Man Media, 2015), 388.

⁵⁷ R. Dennis Cole, Numbers, *The New American Commentary*, vol. 3B, (Nashville: Broadman & Holman Publishers, 2000), 176–177.

⁵⁸ Frank Moore Cross—An Interview, “Part I: Israelite Origins,” *Bible Review* 8.4 (1992): 23–26, 28, 30–32, 61–62.

⁵⁹ Frank Moore Cross, *From Epic to Canon*, (John Hopkins University press, 1998), 66.

⁶⁰ H. D. M. Spence-Jones, ed., *The Pulpit Commentary: Deuteronomy* (New York: Funk & Wagnalls Company, 1909), 535.

⁶¹ Carl Friedrich Keil and Franz Delitzsch, *Commentary on the Old Testament*, vol. 1 (Peabody, Mass: Hendrickson, 1996), 1008.

⁶² Dr. Abdul Rahman al-Tayyib al-Ansary, *Al-Bid' History and Archeology* (Kingdom of Saudi Arabia: Ministry of Education, 2002), 15.

⁶³ *Bible Review* 8:4, August 1992 Frank Moore Cross—An Interview Part I: Israelite Origins.

⁶⁴ Frank Moore Cross, *From Epic to Canon: History and Literature in Ancient Israel* (John Hopkins University Press, Baltimore, London, 1998), 46.

⁶⁵ Dr. Abdul Rahman al-Tayyib al-Ansary, *Al-Bid' History and Archeology* (Kingdom of Saudi Arabia, Ministry of Education, 2002), 17-18, 29.

⁶⁶ *Ibid.*, 29.

⁶⁷ A. R. Millard, “Nabataeans,” ed. D. R. W. Wood et al., *New Bible Dictionary* (Chicago: InterVarsity Press, 1996), 796.

⁶⁸ Även om det vanligtvis kallas "midjanitisk" keramik, är detta faktiskt en allmän term för keramik från denna period och denna region. Även om vi inte nödvändigtvis kan bevisa att det tillhörde midjaniterna specifikt, är det ett bevis på en mycket äldre civilisation som långt före Nabatean-araberna. Se Allen Kerkeslager, “Jewish Pilgrimage and Jewish Identity,” i *Pilgrimage and Holy Space in Late Antique Egypt*, (Brill, Leiden, Netherlands, 2015), 157; cf. Par, Harden, Dayton, et al., “Preliminary Survey in N.W. Arabia, 1968 [part 2],” 33; Ingraham, Johnson, et al., (1981): 74-75, se även; *Bible Review* 8:4, August 1992, Frank Moore Cross—An Interview, Part I: Israelite Origins, där Cross anger att "Under de senaste åren har det gjorts intensiva undersökningar av de arkeologiska lämningarna av Midjan. . . Mest slående är kanske upptäckten av en utvecklad civilisation i Midjan i slutet av den sena bronsåldern och början av järnåldern. Vid Qurayyah har ett stort befäst citadell upptäckts - en by med murar och omfattande bevattningssystem. Karakteristisk keramik som kallas midjanitiskt gods - vanligtvis kallad Hejaz gods i saudiska tidskrifter - strålar ut från norra Hejaz in i södra Transjordanien och platser nära Eilat, särskilt Timna.”

⁶⁹ Dr. Abdul Rahman al-Tayyib al-Ansary, *Al-Bid' History and Archeology* (Kingdom of Saudi Arabia, Ministry of Education, 2002), 33.

KAPITEL 6: ANTIKA JUDISKA, KRISTNA OCH ISLAMISKA TRADITIONER

⁷⁰ D. W. Gooding. "Text and Versions," *The New Bible Dictionary*. 1974 ed.

⁷¹ Alan Cairns, *Dictionary of Theological Terms* (West Yorkshire, UK: Emerald House Group, 1988), 414.

⁷² Översättarens fria översättning av Sir Lancelot C.L. Brenton översättning, *The Septuagint with Apocrypha, Greek an English* (Peabody, Mass.: Hendrickson, 2018) Se även, 2 Mos 3:1; 4;19; 18:1; 4 Mos 22:4, 7; 25:15.

⁷³ Se 4 Mos 22:4, 7; 25:15.

⁷⁴ Allen Kerkeslager, "Mt. Sinai—in Arabia?" *Bible Review* 16.2 (2000): 32–39, 52.

⁷⁵ Charles Duke Yonge with Philo of Alexandria, *The Works of Philo: Complete and Unabridged* (Peabody, MA: Hendrickson, 1995), 475 (Philo, Moses 1.169).

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Josephus and Whiston, *The Works of Josephus* (Antiquities of the Jews 2.257), 70.)

⁷⁸ Ibid., 71.

⁷⁹ Ibid., 84.

⁸⁰ Eusebius, *Preparation Evangelica, (Preparation for the Gospel)* trans. E. H. Gifford, bk. 9, chapt. 29:1-3.

⁸¹ Origen, *Selecta Genesim* (Select Comments on Genesis) PG 12.120, som det refereras till i Allen Kerkeslager, "Jewish Pilgrimage and Jewish Holy Space," i *Pilgrimage and Holy Space in late Antique Egypt*, ed. David Frankfurter (Leiden, Netherlands: Brill, 1998), pocketutgåva 2015, 196.

⁸² Eusebius of Caesaria, *The Onomastikon, (Concerning the Place Names in Sacred Scripture)*, trans. G.S.P. Freeman-Grenville, ed. Joan E. Taylor (Carta Jerusalem 2003), 70 (Section M, Genesis).

⁸³ Engelsk översättning av C. Umhau Wolf återfinns online på: http://www.tertullian.org/fathers/eusebius_onomasticon_02_trans.htm.

⁸⁴ Eusebius of Caesarea, *The Onomastikon*, 95. Det bör noteras att den engelska översättningen av C. Umhau Wolf som finns tillgänglig online innehåller ett skrivfel där det felöversätter Madiam till "Moab."

⁸⁵ Eusebius of Caesarea, *The Onomastikon*, 70 (Section M, Genesis).

⁸⁶ Allen Kerkeslager, "Mt. Sinai—in Arabia?" *Bible Review* 16.2 (2000): 32–39, 52.

⁸⁷ Allen Kerkeslager, "Jewish Pilgrimage and Jewish Identity," i *Pilgrimage and Holy Space in Late Antique Egypt*, (Leiden, Netherlands: Brill, 1998), 199.

⁸⁸ Bernströms översättning av sura 7:85.

⁸⁹ Tafsir Ibn Kathir on Quran 7:85 Denna översättning har blivit modifierad av författaren för att bli mer läsbar för den västerländska publiken.

⁹⁰ al-Ya'qubi, 1988, 341 som citerad i Dr. Abdul Rahman al-Tayyib al-Ansary, *Al-Bid' History and Archeology* (Kingdom of Saudi Arabia, Ministry of Education, 2002), 17.

⁹¹ Al-Idrisi quoted in Dr. Abdul Rahman al-Tayyib al-Ansary, *Al-Bid' History and Archeology* (Kingdom of Saudi Arabia, Ministry of Education, 2002), 17-18.

KAPITEL 7: PAULUS RESA TILL SINAI BERG

⁹² F. F. Bruce, *The Epistle to the Galatians: A Commentary on the Greek Text*, New International Greek Testament Commentary (Grand Rapids, MI: W.B. Eerdmans Pub. Co., 1982), 96.

⁹³ Donald K. Campbell, "Galatians," I *The Bible Knowledge Commentary: An Exposition of the Scriptures*, ed. J. F. Walvoord and R. B. Zuck, vol. 2 (Wheaton, IL: Victor Books, 1985), 592.

⁹⁴ Wright, N. T. "Paul, Arabia, and Elijah (Galatians 1:17)." *Journal of Biblical Literature* 115, no. 4 (1996): 686.

⁹⁵ "Sinai is a mountain in Arabia." Kerkeslager, Allen. "Mt. Sinai—in Arabia?" *Bible Review* 16.2 (2000): 32–39, 52.

⁹⁶ F. F. Bruce, *The Epistle to the Galatians: A Commentary on the Greek Text*, New International Greek Testament Commentary (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1982).

⁹⁷ Wright, N. T. "Paul, Arabia, and Elijah (Galatians 1:17)." *Journal of Biblical Literature* 115, no. 4 (1996): 683-92.

⁹⁸ Wilfred L. Knox, "Galatians," in *A New Commentary on Holy Scripture: Including the Apocrypha*, ed. Charles Gore, Henry Leighton Goudge, and Alfred Guillaume, vol. 3 (New York: The Macmillan Company, 1942), 531–532.

⁹⁹ Som Briggs konstaterar: "[Paul] fann sig själv i stor förvirring och denna tid behövdes för intellektuell och teologisk omjustering innan han var rustad för sin stora karriär som apostel." Briggs, C. W. "The Apostle Paul in Arabia." *The Biblical World*, vol. 41, no. 4, 1913, pp. 255–259. JSTOR, JSTOR, www.jstor.org/stable/3142110.

¹⁰⁰ Charles Spurgeon, *Galatians*, ed. Elliot Ritzema, *Spurgeon Commentary Series* (Bellingham, WA: Lexham Press, 2013), Ga 1:17.

¹⁰¹ D. D. Whedon, *I. Corinthians–II. Timothy, vol. IV, A Popular Commentary on the New Testament* (London: Hodder and Stoughton, 1876), 215.

KAPITEL 8: PAULUS PLACERADE SINAI BERG I ARABIEN

¹⁰² Timothy George, Galatians, vol. 30, *The New American Commentary* (Nashville: Broadman & Holman Publishers, 1994), 341.

¹⁰³ Walter A. Elwell and Barry J. Beitzel, "Nebaioth, Negajoth," *Baker Encyclopedia of the Bible* (Grand Rapids, MI: Baker Book House, 1988), 1533.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 1258.

¹⁰⁵ *Ibid.*, 643.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 2041.

¹⁰⁷ Hoffmeier försöker gestalta dem som ser Paulus peka mot nordvästra Saudiarabien som dåraktiga baserat sin förståelse av moderna nationella gränser: "De som hänvisar till Galaterbrevet 4:25 gör fel genom att tolka denna vers genom linsen av 1900-talets internationella gränser, och inte från en geopolitisk karta från det första århundradet e.Kr., som skulle ha inkluderat Sinai inom Arabien." James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai*, (Oxford, New York, 2005), 130-140. Även om det är sant att vissa moderna öron kan höra "Arabien" och helt enkelt anta att Paulus syftade på det moderna "Kungariket Saudiarabien" är det väldigt missvisande att låtsas som om alla följer en sådan anakronistisk tankegång. Men lika fel som det är att påtvinga den antika termen Arabien en modern mening, gör Hoffmeier likaledes ett felaktigt antagande när han hävdar att Paulus skulle ha syftat på Sinaihalvön. Hoffmeier gör sig inte bara skyldig till att ignorera det tydliga sammanhanget i Paulus brev utan också den bibliska ram och de judiska traditioner som formade hans förståelse.

¹⁰⁸ Bland de som har skrivit mycket i denna fråga finner vi James K. Hoffmeier, G. I. Davies, David Rohl, and Gordon Franz. James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai*, (Oxford, New York, 2005), 130-140; David Rohl, *Exodus: Myth or History?* (Thinking Man Media, Saint Louis Park, MN, 2015), 383-385; G.I. Davies, *The Way of the Wilderness, A Geographical Study of the Wilderness Itineraries in the Old Testament*, (Cambridge University Press, Cambridge, 1979), 30; Gordon Franz, *Is Mount Sinai in Saudi Arabia? Bible and Spade*, fall 2000, <https://www.biblearchaeology.org/post/2008/06/10/Is-Mount-Sinai-in-Saudi-Arabia.aspx#Article1>.

¹⁰⁹ James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai*, (Oxford, New York, 2005), 130-140; David Rohl, *Exodus: Myth or History?* (Thinking Man Media, Saint Louis Park, MN, 2015), 383-385.

¹¹⁰ *Ibid.*, 130-140; *Ibid.*, 383-385.

¹¹¹ David Rohl, *Exodus: Myth or History?* (Rohl Saint Louis Park, MN, 2015), 384.

¹¹² Gordon Franz, "Is Mt. Sinai in Saudi Arabia?" *Bible and Spade*, Hösten 2000.

¹¹³ Gordon Franz, "Where Is Mount Sinai in Arabia (Galatians 4:25)?" *Bible and Space*, December 19, 2013, [https://www.biblearchaeology.org/post/2013/12/19/Where-is-Mount-Sinai-in-Arabia-\(Galatians-425\).aspx#](https://www.biblearchaeology.org/post/2013/12/19/Where-is-Mount-Sinai-in-Arabia-(Galatians-425).aspx#).

¹¹⁴ G.I. Davies, *The Way of the Wilderness, A Geographical Study of the Wilderness Itineraries in the Old Testament*, (Cambridge University Press, Cambridge, 1979), 30.

¹¹⁵ För ytterligare studier i ämnet, se Glen Fritz, *The Lost Red Sea of the Exodus: A Modern Geographical Analysis*, andra upplagan, (San Antonio, Texas: GeoTech, 2016), 35-52.

KAPITEL 9: JEBEL AL-LAWZ

¹¹⁶ Shanks, Hershel. "Where Is Mount Sinai?" *Biblical Archaeology Review* 40.2 (2014): 31–41, 66.

¹¹⁷ Eusebius of Caesaria, *The Onomastikon, (Concerning the Place Names in Sacred Scripture)*, Trans G.S.P. Freeman-Grenville, Ed. Joan E. Taylor, (Carta Jerusalem 2003), 70 (Section M, Genesis), 95.

¹¹⁸ Carl Friedrich Keil and Franz Delitzsch, *Commentary on the Old Testament*, vol. 1 (Peabody, MA: Hendrickson, 1996), 379.

¹¹⁹ Flavius Josephus and William Whiston, *The Works of Josephus: Complete and Unabridged* (Peabody: Hendrickson, 1987), 84. (Antiquities of the Jews 3.76).

¹²⁰ James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai: The Evidence for the Authenticity of the Wilderness Tradition* (Oxford University Press, New York, 2005), 134.

KAPITEL 10: STENARNA ROPAR

¹²¹ Al-Ansary, Abdul-Rahman and Majeed Khan et al., *Al-Bid': History and Archaeology* (Saudiarabiska Ministeriet för utbildning, antikviteter, & museum, 2002), 65

¹²² Kritiker har hävdad att dessa pelare inte kan vara av israeliskt ursprung. För mitt korta svar på detta påstående, se mina kommentarer i Appendix.

¹²³ Peter Der Manuelian, översatt av James P. Allen, *The ancient Egyptian pyramid texts* (BRILL, 2005), 432

¹²⁴ Robert L. Thomas, *New American Standard Hebrew-Aramaic and Greek Dictionaries* : Uppdaterad utgåva (Anaheim: Foundation Publications, Inc., 1998).

¹²⁵ Miles R. Jones PH.D., *The Writing of God: Secret of the Real Mount Sinai*, third edition, (Kerrville, TX: Institute for Accelerated Learning, 2016).

¹²⁶ James Strong, *A Concise Dictionary of the Words in the Greek Testament and The Hebrew Bible* (Bellingham, WA: Logos Bible Software, 2009), 57; Robert L. Thomas, *New American Standard Hebrew-Aramaic and Greek Dictionaries: Updated Edition* (Anaheim: Foundation Publications, Inc., 1998)

¹²⁷ På Franz personliga webbplats, *Life and Land Seminars*, kan vi läsa: "Kategorien *Cracked Pot Archaeology* innehåller artiklar om populära, samtida arkeologiska teorier och idéer som, liksom spruckna krukor, inte håller vatten! Dessa artiklar är en recension, vetenskaplig analys och kritik av teorier och idéer som har presenterats på Internet eller genom populära böcker, filmer, DVD-skivor och videor." Under denna kategori hittar vi artikeln "Where is Mount Sinai in Arabia (Galatians 4:25)?" Av Gordon Franz (hämtad 24 maj 2018), som försöker avfärda tanken att Arabien som aposteln Paulus refererade till i Galaterna 4:25 kan ha något att göra med dagens Saudiarabien: <https://www.lifeandland.org/2013/12/where-is-mount-sinai-in-arabia-galatians-425/>.

¹²⁸ Gordon Franz, "Mt. Sinai is Not at Jebel al-Lawz in Saudi Arabia," March 14, 2002.

¹²⁹ James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai: The Evidence for the Authenticity of the Wilderness Tradition* (Oxford University Press, New York, 2005), 133.

¹³⁰ Gordon Franz, *Is Mt. Sinai in Saudi Arabia?* March 14, 2002 <http://www.ldolphin.org/franz-sinai.html>.

¹³¹ Frank Moore Cross, citerad i Associated Press artikel, "Memo to Egypt-bound Pope: 'Real' Mount Sinai May Be in Saudi Arabia," av Richard N. Osting, *Alton Telegraph*, February 19, 2000, <https://newspaperarchive.com/alton-telegraph-feb-19-2000-p-17/>.

¹³² Allen Kerkeslager, "Jewish Pilgrimage and Jewish Identity," in *Pilgrimage and Holy Space in Late Antique Egypt*, (Brill, Leiden, Netherlands, 1998, paperback, 2015).

¹³³ "Santa Cruz Sentinel Explorer Searches out Real Bible Locations," February 6, 1999, 35.

¹³⁴ Dr. Michel Heiser, "Debunking of "Yahweh Inscription" (Allegedly) from Jebel al-Lawz," October 16, 2009, <http://drms.com/debunking-of-yahweh-inscription-allegedly-from-jebel-al-lawz/>.

¹³⁵ Gordon Franz, "Is Mt. Sinai in Saudi Arabia?" March 14, 2002, <http://www.ldolphin.org/franz-sinai.html>.

¹³⁶ Robert L. Thomas, *New American Standard Hebrew-Aramaic and Greek Dictionaries*: Uppdaterad upplaga (Anaheim: Foundation Publications, Inc., 1998).

¹³⁷ Frank Moore Cross, "An Interview Part I: Israelite Origins," *Bible Review* 8:4, August 1992.

¹³⁸ Faulkner, R. O. "The Battle of Megiddo." *The Journal of Egyptian Archaeology* 28 (1942): 2-15.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ James K. Hoffmeier, *Ancient Israel in Sinai: The Evidence for the Authenticity of the Wilderness Tradition* (Oxford University Press, New York, 2005), 135-136.

¹⁴¹ David Rohl, *Exodus: Myth or History?* (Saint Louis Park, MN: Thinking Man Media, 2015), 396.

¹⁴² Dr. Abdul Rahman al-Tayyib al-Ansary, *Al-Bid' History and Archeology* (Kingdom of Saudi Arabia, Ministry of Education, 2002), 29.

¹⁴³ Gordon Franz, "Mt. Sinai is NOT at Jebel al-Lawz in Saudi Arabia," 14 mars, 2002. (Artikkel presenterades vid ETS / NEAS mote torsdagen den 15 november 2001.)

¹⁴⁴ Sela nämns i 2 Kung 14:7 och är troligen den stad som senare blev Petra. Mark S. Krause, "Nabataea," ed. John D. Barry et al., *The Lexham Bible Dictionary* (Bellingham, WA: Lexham Press, 2016).

¹⁴⁵ Som Franz säger, "Man kan med säkerhet såga att stilen på dessa grottor är nabatansk och inte tidigare." Gordon Franz, "Mount Sinai is not Jebel al-Lawz in Saudi Arabia." Artikel presenterad på ETS / NEAS möte 15 november 2001.

¹⁴⁶ Dr. Abdul Rahman al-Tayyib al-Ansary, *Al-Bid' History and Archeology* (Kingdom of Saudi Arabia, Ministry of Education, 2002), 30.

¹⁴⁷ <https://www.lifeandland.org/2009/10/yahweh-inscription-discovered-at-mount-sinai/>

¹⁴⁸ Debunking of "Yahweh Inscription" (Allegedly) from Jebel al-Lawz, 16 oktober 2009 <http://drms.com/debunking-of-yahweh-inscription-allegedly-from-jebel-al-lawz/>

¹⁴⁹ Miles R. Jones PH.D., *The Writing of God: Secret of the Real Mount Sinai*, tredje upplagan, (Kerrville, TX: Institute for Accelerated Learning, 2016), 165.

¹⁵⁰ *Against Jebel al-Lawz*, en anonym artikel på nätet som menar sig vara, "Ett fullständig avslöjande av de falska påståendena som stöder placeringen av berget Sinai i Midjan, och en analys av den bibliska texten som visar att det bibliska berget Sinai sannolikt finns på södra Sinaihalvön, troligen (men inte säkert), på dess traditionella plats i Jebel Ras Safsafeh."

Berget Sinai är själva platsen där Guds närvaro uppenbarades i en flammande eld (Heb 12:18). Detta är berget dit Elia flydde och hörde Guds röst i en "svag susning" (1 Kung 19). Det är sannolikt även platsen dit aposteln Paulus reste kort efter sin omvändelseupplevelse för att få en mer fullständig uppenbarelse av evangeliet från himlen. Det är ett berg som bokstavligen är dränkt av gudomlig historia.

Så var är berget Sinai?

Sinai Berg i Arabien lyfter fram de många skälen till varför Jebel al-Lawz, i nordvästra Saudiarabien är den överlägset bästa kandidaten som "Guds berg". Med mer än femtio fotografier och kartor låter *Sinai Berg i Arabien* oss titta närmare på

- * De bibliska bevisen för att berget Sinai ligger i Midjans land
- * Sinai berg i forntida judiska, kristna och islamiska traditioner
 - * Bevisen för att Paulus reste till berget Sinai
- * Upptäckten av Moses altare och det gyllene kalvaltaret
 - * En massiv kluven klippa belägen nära berget
 - * Egyptisk-liknande hållristningar föreställande kor
- * Målningar av bågskyttar som vaktar basen av berget
 - * Jetros grottor
 - * Jebel al-Lawz toppar

Författaren och översättaren av den svenska upplagan framför toppen av Jabel al-Lawz hösten 2022

Joel Richardson är en New York Times bästsäljande författare, filmskapare och lärare. Joel bor i USA med sin fru och fem barn. Med en särskild kärlek till folket i Mellanöstern reser Joel globalt, förbereder kyrkan för vår tids stora utmaningar, undervisar i evangeliet och lever med det bibliska hoppet, Jesu återkomst. Han är författare, redaktör, regissör samt producent till flera böcker och dokumentärer. Han är även värd för det populära kristna online programmet *The Ounderground*.

